

मध्यमकालीन खर्च संरचना (आ.व. २०७९/८० — २०८१/८२)

प्रकाशक : हलेसी तुवाचुङ नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, दुर्छिम खोटाङ
सर्वाधिकार : प्रकाशकमा
प्रकाशन मिति : २०७९
सम्पर्कका लागि : नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्छिम खोटाङ, कोशी प्रदेश, नेपाल
फोन नं. : ९८५१२५२५२५
ईमेल : tuwachung.mun@gmail.com; info@halesituwachungmun.gov.np;
प्राविधिक सहयोग : विपान फाउन्डेसन प्रा.लि. काठमाँडौ ।

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिका

ཨལཤཱི་ཏུཔ་ཅུ་འགྲའི་རྫོང་

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

पत्र संख्या २०७९/८०
चलानी नं

दुर्खिम, खोटाङ,
कोशी प्रदेश, नेपाल

मन्तव्य

अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ लागूत अन्य सङ्घीय ऐन समेतले सङ्घ तथा प्रदेशसहित स्थानीय तहहरूले अनिवार्यरूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेसँगै हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाले आफ्नै पहलमा यो त्रिवर्षीय मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्ने अवसर जुटेकोमा हामीलाई खुशी लागेको छ ।

जनचाहना र विद्यमान समस्याहरूलाई व्यवस्थित रूपमा संबोधन गर्न तर्जुमा गरिने आवधिक योजनालाई वार्षिक योजनासँग जोडी सर्वाङ्गीण विकासको दीर्घकालीन सोचतर्फ उन्मुख गराउने भएकाले मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमा गर्नु कानुनी दायित्व मात्र नभई नगरपालिका स्वयमका लागि पनि विशेष महत्व र आवश्यकताको विषयका रूपमा रहेको छ । यस नगरपालिकाले आवधिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको हुँदा उक्त योजना नगरपालिकाका नीतिहरू, विषयगत गुरुयोजनाहरू, प्रदेश तथा सङ्घ सरकारका सम्बन्धित नीति तथा योजनाहरूलाई मध्यनजर गरी निर्वाचित पदाधिकारीको दोश्रो कार्यकाल आरम्भको रूपमा यो मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरिएको छ । यसका लागि सम्बन्धित विज्ञहरू धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

मध्यकालीन खर्च संरचना सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन सफल सिद्ध भएको एउटा महत्वपूर्ण औजार भएको नाताले यसले दिगो विकासका लक्ष्यहरूमा प्राथमिकताका साथ लगानी बढाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने अपेक्षा गरेको छु, र यस दस्तावेजले नगरपालिकाबाट परिचालन हुने सार्वजनिक वित्तलाई दिगो विकास लक्ष्य तथा नगरपालिकाका समस्याहरूको सम्बोधन गर्नेतर्फ सही किसिमले अगाडि बढाउन सक्ने अपेक्षा गरेको छु ।

अन्त्यमा, यो त्रिवर्षीय मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्न लागि पर्ने सम्पूर्ण कर्मचारी, पदाधिकारीहरू तथा नगरपालिका परिवारलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

विमला राई

नगर प्रमुख

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिका

ᱠᱤᱨᱤᱰᱤᱦᱤ ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

पत्र संख्या २०७९/८०

चलानी नं

दुर्छिम, खोटाङ,

कोशी प्रदेश, नेपाल

मन्तव्य

सार्वजनिक खर्चमा विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तिय सुशासन कायम गरी सार्वजनिक स्रोतको प्रभावकारी ब्यवस्थापन गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना एउटा महत्वपूर्ण औजारको रुपमा रहेको छ । सार्वजनिक वित्त ब्यवस्थापनलाई चुस्त र दुरुस्त तुल्याउदै आवधिक योजनाका लक्ष्य, उद्देश्य र नीतिगत प्राथमिकतालाई बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम मार्फत कार्यान्वयन गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरिन्छ । अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ लगायत अन्य सङ्घीय ऐन समेतले सङ्घ तथा प्रदेशसहित स्थानीय तहहरूले अनिवार्यरुपमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । सोही अनुरूप हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाले यो त्रिबर्षीय मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरेको छ ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाले नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य प्राप्तिका लागि आवधिक योजनालाई वार्षिक योजनासँग जोडी सर्वाङ्गीण विकासको दीर्घकालीन सोचतर्फ उन्मुख गराउने भएकाले मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमा गर्नु कानुनी दायित्व र नगरपालिकाको लागि आवश्यकताको विषयका रुपमा रहेको छ । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले यस नगरपालिकाको आवधिक योजना र वार्षिक योजनाका बीचमा पुलको रुपमा कार्य गरी आवधिक योजनाका लक्ष्य उद्देश्यहरू हासिल गर्नेतर्फ नगरपालिकाको वित्त व्यवस्थापनलाई मार्गदर्शन गर्नेमा म विश्वस्त छु ।

मध्यकालीन खर्च संरचनाले दिगो विकासका लक्ष्यहरू, लैंगिक समानता तथा विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम तथा यसबाट सिर्जना हुन सक्ने समस्याहरू सम्बोधनका लागि यस खर्च संरचना दस्तावेजले नगरपालिकाले परिचालन गर्ने सार्वजनिक वित्तलाई दिगो विकास लक्ष्य तथा नगरपालिकाका समस्याहरूको सम्बोधन गर्नेतर्फ सही किसिमले अगाडि बढाउन सक्ने आधार तयार भएको छ ।

अन्त्यमा, यो नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्न लागिपर्ने सम्पूर्ण कर्मचारी, सघाउने पदाधिकारीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

.....

रमेश कुमार राउत

नगर उप प्रमुख

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिका

ཨལཤཱི་ཏུཔ་ཇུང་འགྲའ་རྫོང་ཁར་

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

पत्र संख्या २०७९/८०

चलानी नं

दुर्छिम, खोटाङ,

कोशी प्रदेश, नेपाल

दुई शब्द

नगरपालिकाको मार्गदर्शन दस्तावेजको रूपमा पहिलो पटक हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरी प्रकाशनमा ल्याउन पाउँदा मलाई निकै खुसीको अनुभूती भइरहेको छ। अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहले सार्वजनिक खर्चको विवरण तयार गर्दा आगामी तीन वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपणसहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ ले मध्यमकालीन खर्च संरचनामा आगामी तीन वर्षको समष्टिगत वित्त खाका, बजेट तथा कार्यक्रमको खाका र नतिजा खाका समावेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। सम्बन्धित सबै कानुनी व्यवस्थाहरूलाई सम्बोधन गर्दै स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ मा आधारित रही तर्जुमा गरिएको हुनाले यस दस्तावेजले स्थानीय तहको कानुनी दायित्व निर्वाह गर्नमा टेवा पुर्याउनुका अतिरिक्त नगरपालिकाले सञ्चालन गर्ने बहुवर्षीय आयोजना तथा कार्यक्रमहरूका लागि बजेट सुनिश्चित गर्न समेत महत्वपूर्ण योगदान गर्ने अपेक्षा गरेको छु।

विगत दशकहरूमा विपद्का विभिन्न घटना एवम् जलवायुजन्य विषमता तथा तिनका आवृत्ति तथा सघनता निरन्तर बढ्दै गएको छ र यसको असर यस स्थानीय तहमा पनि निरन्तर बढ्दो रूपमा महसुस गरिएको छ। यी घटनाहरूले दिगो विकासको आवश्यकता र महत्वलाई अझ बढी प्रगाढ बनाउँदै लगेको सन्दर्भमा दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्चसंरचना तर्जुमा गर्नु एउटा सान्दर्भिक काम हो भन्ने मलाई लागेको छ।

दिगो विकासको आवश्यकता र महत्व प्रगाढ हुँदै गएको परिप्रेक्ष्यमा स्थानीय सरकारका काम, कर्तव्य, अधिकार तथा जिम्मेवारीसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित विषय भएको हुनाले यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमाबाट नगरपालिकाबाट गरिने सार्वजनिक खर्चलाई लक्ष्य उन्मुख बनाउन सहयोग पुग्ने र सार्वजनिक खर्चले विकास प्रयासहरूलाई दिगो बनाउने विश्वास लिएको छु।

अन्तमा, हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमाका लागि प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने संस्था विपान फाउन्डेसन प्रा.लि. एवम् संलग्न विज्ञहरूलाई यो सत्कार्यका लागि हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु।

.....

कैलाश बहादुर ठकुराठी

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विषयसूची

परिच्छेद १ : परिचय.....	1
१.१ पृष्ठभूमि	1
१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा	1
१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको उद्देश्य	1
१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरू.....	2
१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया	2
परिच्छेद २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना	6
२.१ पृष्ठभूमि	6
२.२ चूनौति तथा अवसर.....	6
२.३ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति	7
२.४ मध्यमकालीन आर्थिक खाका.....	8
२.५ मध्यमकालीन नतिजा खाका.....	8
२.६ मध्यमकालीन बजेट खाका.....	9
२.७ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट	11
२.८ विषय उपक्षेत्रगत बाँडफाँट	13
परिच्छेद ३ : आर्थिक क्षेत्र	14
३.१ कृषि खाद्य सुरक्षा तथा सिचाई.....	14
३.१.१ पृष्ठभूमि	14
३.१.२ समस्या तथा चूनौति.....	14
३.१.३ सोच	14
३.१.४ उद्देश्य	15
३.१.५ रणनीति	15
३.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य.....	15
३.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान	15
३.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण	15
३.१.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान.....	16
३.२ पशु विकास	16
३.३ उद्योग तथा व्यापार.....	18
३.४ पर्यटन विकास	19
३.५ भूमि व्यवस्था, बैंक, वित्त तथा सहकारी.....	21
३.६ श्रम, रोजगारी तथा गरिबी निवारण	22
परिच्छेद ४ : सामाजिक क्षेत्र	25
४.१ शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि	25
४.२ स्वास्थ्य तथा पोषण	26
४.३ खानेपानी तथा सरसफाई	29
४.४ महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग.....	30
४.५ युवा तथा खेलकुद.....	33

४.६ सामाजिक सुरक्षा र पञ्जीकरण.....	34
परिच्छेद ५ : पूर्वाधार क्षेत्र	37
५.१ आवास, भवन तथा शहरी विकास	37
५.२ सडक, पुल तथा यातायात	38
५.३ जलस्रोत, विद्युत तथा उर्जा	40
५.४ सूचना तथा सञ्चार	41
परिच्छेद ६ : वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र	44
६.१ वन, हरियाली, भूसंरक्षण तथा नदि नियन्त्रण	44
६.२ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन	45
६.३ विपद जोखिम व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकुलन	47
परिच्छेद ७ : संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र	49
७.१ नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन.....	49
७.२ संगठन, मानव संसाधन र सेवा प्रवाह	50
७.३ राजस्व तथा स्रोत परिचालन	52
७.४ तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन	53
अनुसूची १: मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यदल.....	56
अनुसूची २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन.....	57
अनुसूची ३ : तीन आर्थिक वर्षको खर्च, स्रोतको अनुमान, कार्यक्रम आयोजनागत बजेट, प्राथमिकीकरण र सांकेतिकरण.....	63

तालिका सूची

तालिका २.१ मध्यमकालीन समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य (प्रचलित मूल्यमा).....	8
तालिका २.२ प्रमुख विषय क्षेत्रगत सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य.....	8
तालिका २.३ : त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा).....	10
तालिका २.४ : रणनीतिक स्तम्भको आधारमा आगामी तीन वर्षको अनुमान र प्रक्षेपण (रु. हजारमा)	11
तालिका २.५ : प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा).....	11
तालिका २.६ : दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)	11
तालिका २.७ : लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा).....	12
तालिका २.८ : जलवायु संकेतको बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा).....	12
तालिका २.९ : आगामी तीन आ.व.को विषय उपक्षेत्रगत खर्चको बाँडफाटको प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा).....	13

परिच्छेद १ : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय सरकारको नीति कार्यक्रम, दीर्घकालीन एवम् अल्पकालीन योजनाहरु, रणनीतिक योजनाहरु समेतले लिएका समष्टिगत तथा विषयगत लक्ष्य र उद्देश्य हासिल गर्न सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तीय सुशासन जस्ता विषयहरु सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनका मुख्य अवयवहरु हुन् । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले आवधिक योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमबीच अन्तरसम्बन्ध कायम गरी सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन मद्दत गर्दछ । यसले विभिन्न स्रोतहरुको व्यवस्थापन र आशातित नतिजाको खाका समेत प्रस्तुत गर्दछ ।

प्राथमिकताका आधारमा सार्वजनिक स्रोतको बाँडफाँट गरी खर्चको प्रभावकारिता बढाउनु मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख उद्देश्य हो । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले विकास योजनाको लक्षित नतिजा हासिल गर्नको निमित्त उपलब्ध स्रोत साधनको प्रभावकारी विनियोजन र परिचालन, पारदर्शी र मितव्ययी खर्च प्रणाली, वित्तीय सुशासन जस्ता पक्षमा सुधार ल्याउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ ।

नेपाल सरकारले तर्जुमा गरेका विभिन्न कानूनहरु, अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ तथा सो सम्बन्धी नियमावलीले संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न अनिवार्य गरेको छ । यस सन्दर्भमा नगरकार्यपालिका, विषयगत समिति, कार्यदल, विषयगत शाखा र वडा समितिमा कार्यरत पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुको सहभागितामा हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको प्रथम आवधिक योजना, वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा नगरपालिकामा उपलब्ध अन्य सूचनालाई आधार मानि आगामी तीन वर्षको खर्चको प्रक्षेपणसहित पहिलो पटक यो मध्यमकालीन खर्च संरचना (२०७९/०८०–२०८१/८२) तयार गरिएको छ ।

१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा

मध्यमकालीन खर्च संरचनाले सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको एक औजारको रूपमा सरकारसँग उपलब्ध सीमित स्रोत-साधनको वस्तुनिष्ठ आकलन गर्ने र योजनाको प्राथमिकताको क्षेत्रमा मध्यम अवधिको लागि बाँडफाँट गर्ने गर्दछ । यस संरचनामा मुख्यतः समष्टिगत आर्थिक खाका, नतिजा खाका र बजेट खाका गरी तीन वटा अवयवहरु समावेश गरिएका हुन्छन् ।

दीर्घकालीन योजना, विषय क्षेत्रगत रणनीतिक योजना तथा गुरुयोजनाको लक्ष्य उद्देश्यको आधारमा उत्पादन, रोजगारी, आय र लगानी लगायतका परिसूचक समावेश गरी मध्यमकालीन वित्त खाका (Medium Term Fiscal Framework (MTFF) निर्धारण गरिन्छ । साथै स्थानीय तहलाई संघ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदान, आन्तरिक आय, आन्तरिक ऋण तथा अन्य स्रोत समेत आकलन गरी क्षेत्रगत प्राथमिकता अनुरूप विषयगत शाखा र अन्तर्गतका निकायहरूसँग सम्बन्धित नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न कार्यक्रम तथा आयोजनागत रूपमा खर्चको अनुमान सहितको मध्यमकालीन बजेट खाका (Medium Term Budgetary Framework (MTBF) तयार गरिन्छ । त्यसैगरी बजेटको कार्यान्वयनबाट तीन वर्षमा प्राप्त हुने प्रतिफलको पनि अनुमान गरी मध्यमकालीन नतिजा खाका (Medium Term Result Framework (MTRF) तयार गरिन्छ ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनामा पहिलो आर्थिक वर्षमा बजेटको वास्तविक स्रोत र खर्चको अनुमान हुन्छ भने त्यसपछिका दुई आर्थिक वर्षका लागि स्रोत र खर्चको प्रक्षेपण गरिन्छ । पहिलो वर्षको बजेट कार्यान्वयन भएपछि उपलब्धि समीक्षा गरी बाँकी दुई वर्षको प्रक्षेपित अनुमान परिमार्जन एवम् थप एकवर्षको बजेट प्रक्षेपण गरिएको हुन्छ । यसरी मध्यमकालीन खर्च संरचनामा चक्रीय हिसाबले प्रत्येक वर्ष तीन वर्षको बजेटको आँकलन गर्नुपर्ने हुन्छ । यसप्रकार मध्यमकालीन खर्च संरचनाले बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई बढी यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ ।

१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको उद्देश्य

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको पहिलो प्रयासको रूपमा प्रस्तुत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरिएको छ । यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाबाट नगरपालिकाको समग्र विकासको लागि प्राथमिकता प्राप्त आयोजना तथा कार्यक्रमहरुको निरन्तरता र लगानी तथा कार्यान्वयनको सुनिश्चितताद्वारा दिगो विकास हासिल हुने अपेक्षा गरिएको छ । यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाले नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच, आवधिक योजना, प्रदेश तथा राष्ट्रिय लक्ष्य र दिगो विकासका लक्ष्य प्राप्तिसमा योगदान पुर्याउने विश्वास लिइएको छ । यस मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई सरल र यथार्थपरक बनाउन विषय क्षेत्रगत उपलब्धिका आधारमा मध्यमकालीन लक्ष्य

निर्धारण गरी सोही बमोजिम स्रोत तथा खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ । यसबाट नगरपालिकालाई आगामी आर्थिक वर्षहरूको बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई बढी यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउन सहयोगी हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मुख्य उद्देश्य उपलब्ध स्रोत साधनलाई नीति, आवधिक योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमबीच तालमेल गराई सार्वजनिक खर्च प्रणालीमा सुधार ल्याई वित्तीय अनुशासन कायम गर्नु हो । यसका अतिरिक्त मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तयारीबाट देहायको उद्देश्य हासिल हुने अपेक्षा गरिएको छ :

- क) आयोजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गरी प्राथमिकता प्राप्त आयोजना तथा कार्यक्रमको लागि स्रोतको सुनिश्चितता गर्ने,
- ख) नगरपालिकामा उपलब्ध हुने मध्यम अवधिको आन्तरिक र बाह्य स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी बजेट तर्जुमालाई यथार्थपरक बनाउने,
- ग) मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई दिगो विकासमैत्री बनाई नेपालले निर्धारण गरेका लक्ष्य सन् २०३० सम्ममा प्राप्त गर्न सहयोग गर्ने, र
- घ) नगरपालिकाबाट गरिने सार्वजनिक खर्चलाई बढी प्रभावकारी र कुशल बनाई लक्षित प्रतिफल सुनिश्चित गर्ने ।

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरू

स्थानीय तहले मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्दा नेपालको संविधानले व्यवस्था गरेका प्रावधानहरू एवम् स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्रका आर्थिक, सामाजिक, वातावरणीय तथा राजनीतिक पक्षसँग सम्बन्धित विभिन्न नीति, ऐन, नियमको कार्यान्वयन तथा दीर्घकालीन योजना, आवधिक योजना, विषयगत रणनीतिक योजना र दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्ने पक्षलाई ध्यान दिनु पर्दछ । सो बमोजिम यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा देहायमा उल्लिखित विषयवस्तुलाई प्रमुख आधारको रूपमा लिइएको छ :

- नेपालको संविधान
- दिगो विकासका लक्ष्यको अवस्था र मार्गचित्र (२०१५-२०३०)
- अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- राष्ट्रिय दीर्घकालिन सोच, २१०० तथा पन्ध्रौँ राष्ट्रिय योजना (२०७६/७७-२०८१/८२)
- कोशी प्रदेशको पहिलो आवधिक योजना (२०७६/७७-२०८०/८१)
- नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम (आ.व. २०७९/८०)
- स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित)
- हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको प्रथम आवधिक योजना
- नगरपालिकाका अन्य विषय क्षेत्रगत नीति र योजनाहरू
- स्थिति पत्र (प्रोफाइल)

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाले सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार गरेको (१) “स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना दिग्दर्शन २०७८, (परिमार्जित)”, (२) “स्थानीय तहको बजेट तथा कार्यक्रममा दिगो विकास लक्ष्यको साङ्केतिकरण स्रोत पुस्तिका, २०७९” र (३) “स्थानीय तहको दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्न सहयोगी स्रोत पुस्तिका, २०७९” लाई आधारमानी यो मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरेको छ । यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्दा देहाय बमोजिमको चरण तथा प्रक्रियाको अबलम्बन गरिएको छ :

प्रक्रिया १ : प्राविधिक सहयोगका लागि टोली परिचालन

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकामा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्य नितान्त नौलो र प्राविधिक विषय भएको हुँदा नगरपालिकाले परामर्शदाताको रूपमा बाह्य विज्ञहरू परिचालन गरेको छ । तसर्थ प्रस्तुत मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यमा परिचालन भएका विज्ञ परामर्शदाताको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको छ । मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी कार्यमा विज्ञ परामर्शदाताबाट नगरपालिकाको कार्यालयमै बसेर नगरकार्यपालिका पदाधिकारीहरू तथा कर्मचारीलाई अभिमुखीकरण गर्ने, कार्यदल निर्माण गर्ने, गत विगत वर्षको आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको स्रोत र खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गर्ने, बजेट सीमा निर्धारण तथा

विषयगत शाखा तथा समितिसँग राय परामर्श गरी विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गर्ने र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिको नेतृत्वमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अन्तिम मस्यौदा तयार गर्ने कार्यमा सहयोग तथा सहजीकरण गरिएको छ ।

प्रक्रिया २ : नीतिगत, कानूनी दस्तावेज, दिग्दर्शन एवम् अन्य उपयोगी सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा समीक्षा

नगरपालिकाको मार्गनिर्देशनमा परामर्शदाताद्वारा स्थानीय तहको योजना, श्रोत प्रक्षेपण र सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित नीति, कानून, दिग्दर्शन र कार्यविधि लगायतका सान्दर्भिक दस्तावेज संकलन एवम् अध्ययन गरिएको छ । दस्तावेजहरूको अध्ययनबाट मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा व्यवस्था गरिएका महत्वपूर्ण तथा सान्दर्भिक व्यवस्था पहिचान तथा विश्लेषण गरिएको छ । मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा अध्ययन एवम् समीक्षा गरिएका प्रमुख सन्दर्भ सामग्री देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायीत्व ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७७
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगका प्रतिवेदन तथा सिफारिशहरू
- नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको वित्तीय हस्तान्तरणको अभ्यास
- नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार एवम् नगरपालिकाको राजस्व सम्बन्धी कानून र आर्थिक ऐनहरू
- स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित)
- स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित)
- स्थानीय सरकारको बजेट तथा योजना तर्जुमा हाते किताब, २०७७
- नेपाल सरकारको दीर्घकालीन सोच, पन्ध्रौँ राष्ट्रिय योजना
- कोशी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना
- हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको प्रथम आवधिक योजना
- हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको नीति कार्यक्रम, कानून तथा प्रतिवेदन आदि ।

प्रक्रिया ३ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको ढाँचा, औजार र कार्ययोजना तर्जुमा

स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी सम्बन्धी दिग्दर्शनमा उल्लेखित विधि, औजार एवम् कार्ययोजना सम्बन्धमा नगरपालिकाका प्रमुख, उपप्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, योजना शाखा, आर्थिक शाखा, सूचना प्रविधि शाखाका प्रमुख लगाएतको सहभागितामा छलफल तथा सहमति गरियो । छलफलका आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी विधि तथा प्रक्रिया औजार र दस्तावेजको ढाँचाको प्रस्ताव तयार गरियो । साथै, छलफलमा आएका सुझाव तथा पृष्ठपोषणका आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी कार्ययोजना तर्जुमा गरी सोही बमोजिम यो दस्तावेज तयार गरिएको छ ।

प्रक्रिया ४ : अभिमुखीकरण तथा प्रारम्भिक कार्यशालाको आयोजना

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा, ढाँचा, प्रक्रिया, औजार र संस्थागत जिम्मेवारी सम्बन्धमा सरोकारवालासँग छलफल गरी साझा बुझाइ तयार गर्ने उद्देश्यले नगरपालिकामा एक दिवसीय अभिमुखीकरण तथा प्रारम्भिक कार्यशालाको आयोजना गरिएको थियो । सो कार्यशालामा नगरपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधि, कर्मचारी एवम् सरोकारवालाको सहभागिता रहेको थियो । कार्यशालामा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा, विधि तथा प्रक्रिया औजार, संस्थागत व्यवस्था र कार्ययोजना प्रस्तुति गरी यस सम्बन्धमा स्पष्टता तथा बुझाईमा एकरूपता कायम गरियो । सोही कार्यशालाबाट मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्य, योजनाको स्वीकृति र यस सम्बन्धमा स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, विषयगत समिति, कार्यदल र विषयगत शाखाको जिम्मेवारी तथा भूमिका समेत स्पष्ट गरियो । यसका साथै मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यदल गठन गरी आवश्यक कार्य सम्पादन समेत गरिएको छ । कार्यदलको विवरण अनुसूची १ मा प्रस्तुत छ ।

प्रक्रिया ५ : विषयगत समिति तथा शाखासँग परामर्शको आयोजना

दीर्घकालीन सोच, विषयगत रणनीतिक योजना, प्रथम आवधिक योजना र वार्षिक योजनाको उपलब्धि समीक्षाका लागि विषयगत समिति तथा ईकाइसँग परामर्श तथा छलफल गरिएको छ । यस परामर्शबाट प्रमुख उपलब्धि, चालु आयोजना, सालवसाली आयोजना तथा कार्यक्रम, विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार भएका आयोजना, सम्भाव्यता अध्ययन र लागत अनुमान विवरण तयार गरिएको छ । सो छलफलबाट विषय क्षेत्रगत योजनाको सूची तयारी एवम् हरेक आयोजना तथा उपक्षेत्रगत रुपमा श्रोत आवश्यकता निर्धारण गरिएको थियो ।

प्रक्रिया ६ : श्रोत तथा खर्चको अनुमान र त्रिवर्षिय प्रक्षेपण

राजश्व बाँडफाँड, अन्तर-सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण लगायतका विभिन्न श्रोतबाट उपलब्ध हुने रकमलाई विगत आर्थिक वर्षहरुको श्रोतको उपलब्धताका आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको श्रोतको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरियो भने आन्तरिक श्रोतलाई राजश्व परामर्श समितिको प्रतिवेदनका आधारमा अनुमान तथा प्रक्षेपण तयार गरिएको छ । विगत आर्थिक वर्षहरुको खर्च सहित नगरपालिकाका रुपान्तरणकारी आयोजना, चालु तथा बहुवर्षीय आयोजना अनुसारका प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाको कार्यान्वयनमा आवश्यक पर्ने श्रोतलाई मध्यनजर गरी खर्चको अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ । श्रोत तथा खर्च प्रक्षेपणका आधारमा तीन वर्षको बजेट सीमा निर्धारण गरी सबै विषयगत शाखामा क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि उपलब्ध गराएको थियो ।

प्रक्रिया ७ : विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा

विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि विषयगत शाखासँग छलफल तथा बैठक गरिएको थियो । यी छलफल तथा बैठकहरुमा विषयगत शाखा तथा एकाइका कर्मचारीहरुको सहभागिता रहेको र छलफलबाट प्रत्येक उपक्षेत्रमा आगामी तीन वर्षमा सञ्चालन गरिने आयोजना तथा कार्यक्रमको पहिचान गर्ने, प्राथमिकता निर्धारण गर्ने, लागत अनुमान यकिन गर्ने र आगामी तीन आर्थिक वर्षको लागि स्रोत आवश्यकता निर्धारण गर्ने एवम् आयोजना/कार्यक्रम तथा उपक्षेत्रको दिगो विकास लक्ष्य, लैंड्गिक तथा जलवायु संकेतका आधारमा साँकेतिकरण गर्ने कार्य गरिएको थियो ।

प्रक्रिया ८ : विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको दस्तावेज तयारी

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शनका आधारमा विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयारीका लागि विषयगत शाखा तथा एकाइलाई विज्ञ परामर्शदाताबाट सहयोग तथा सहजीकरण गरिएको थियो । यसरी तयार भएको विषय उपक्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदालाई विषय क्षेत्रगत रुपमा योजना तर्जुमा कार्यशालाको आयोजना गरी कार्यशालाको निष्कर्षको रुपमा एकीकृत गरी विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयार गरिएको थियो । यस कार्यशालामा विषयगत शाखा प्रमुख तथा विषयगत समितिका पदाधिकारीहरुको उपस्थिति रहेको थियो ।

प्रक्रिया ९ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयारी

निर्धारित ढाँचामा तयार भएको विषय क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदालाई बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिको बैठकमा छलफल गरी मध्यमकालीन खर्च संरचनाको एकीकृत मस्यौदा दस्तावेज तयार गरिएको थियो । यस कार्यमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदलले आवश्यक समन्वय गरेको थियो । मध्यमकालीन खर्च संरचनाको दस्तावेजमा सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट जारी स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७८ (परिमार्जित) एवम् राष्ट्रिय योजना आयोगबाट जारी स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित) को व्यवस्था बमोजिम समष्टित मध्यमकालीन वित्त खाका, मध्यमकालीन नतिजा खाका र मध्यमकालीन बजेट खाकाको साथै विषय क्षेत्रगत रुपमा योजना र कार्यक्रम/आयोजनाको सारांश समावेश गरिएको छ ।

प्रक्रिया १० : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा प्रस्तुति तथा छलफल कार्यशाला

उल्लेखित प्रक्रियाबाट तयार गरिएको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा उपर छलफल गरी सुझाव संकलनका उद्देश्यले एकदिने कार्यशाला आयोजना गरिएको थियो । कार्यशालामा नगरप्रमुख, उपप्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, वडा अध्यक्षहरु, शाखा प्रमुखहरु तथा सम्बद्ध अन्य कर्मचारीहरुको सहभागिता रहेको थियो । कार्यशालामा मस्यौदा प्रतिवेदनका मुख्य पक्षहरु प्रस्तुति गरी सुझाव प्राप्त गर्नुका साथै नपुग देखिएका सूचना तथा तथ्यांक समेत संकलन गरिएको थियो ।

प्रक्रिया ११ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको परिमार्जित मस्यौदा तयारी

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा प्रस्तुति तथा छलफल कार्यशाला तथा नगरपालिकाका विभिन्न शाखाहरुबाट प्राप्त सुझावहरु समेटी मस्यौदा दस्तावेजलाई आवश्यक परिमार्जन गरिएको छ । यसरी तयार भएको मस्यौदालाई यस विषयका विज्ञद्वारा पुनरावलोकन गराई मस्यौदालाई अन्तिम रुप प्रदान गरिएको छ ।

प्रक्रिया १२ : मध्यमकालीन खर्च संरचनाको स्वीकृति

बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिबाट पेश भएको मध्यमकालीन खर्च संरचना दस्तावेज नगर कार्यपालिकाको बैठकमा छलफल गरी स्विकृत गरिएको छ । साथै उक्त मध्यमकालीन खर्च संरचना दस्तावेज बार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेट सँगै नगर सभामा पेश गरि स्विकृत गरिएको छ ।

परिच्छेद २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना

२.१ पृष्ठभूमि

सामाजिक तथा आर्थिक विकास र समृद्धिका लागि सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण भूमिका रहन्छ। यसका लागि साधन स्रोतको विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता तथा वित्तीय अनुशासनका तीनै पक्ष उत्तिकै प्रभावकारी हुनुपर्दछ। यी तीनवटै पक्षहरूमा सुधार गर्ने उपाय तथा औजारको रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई लिइन्छ। नेपालमा दशौं योजना देखि नै मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमा र कार्यान्वयन गरी प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा साधन र स्रोतको विनियोजन गर्ने पद्धतिको शुरुवात गरिएको हो।

सङ्घीय संरचना अनुरूप अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन सम्बन्धी सङ्घीय कानूनले संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा आ-आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रका विषयहरूमा हुने सार्वजनिक खर्चको अनुमानित विवरण तयार गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। उक्त विवरणमा चालु खर्च, पूँजीगत खर्च र वित्तीय व्यवस्थाका लागि आवश्यक पर्ने रकम समेत खुलाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। उपरोक्त कानूनी व्यवस्था अनुसार यस नगरपालिकाले तय गरेको दीर्घकालिन तथा आवधिक विकास योजनाले राखेको लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल हुने गरी प्राथमिकताका क्षेत्रमा साधन स्रोतको विनियोजन सहित बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना आवश्यक रहेको छ।

यस हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाले २०७६ सालमा प्रथम आवधिक योजना तर्जुमा गरेको छ। तसर्थ सोहि आवधिक योजना को आधारमा आर्थिक वर्ष २०८०/८१ – २०८२/८३ का लागि तर्जुमा गरिएको प्रस्तुत मध्यमकालीन खर्च संरचनामा हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको प्रथम आवधिक विकास योजनाले लिएको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकता एवम् विगत आर्थिक वर्षका वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमहरू नेपाल सरकारको पन्ध्रौं योजना तथा कोशी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना तथा दिगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्रलाई मुख्य आधारका रूपमा लिइएको छ। नगरपालिकाका तुलनात्मक लाभका क्षेत्रहरू, प्राथमिकता तथा विकास कार्यक्रम र नेपालको संविधानमा उल्लिखित स्थानीय तहको अधिकार सूची अनुसारका कार्यक्रम तथा आयोजनालाई यस संरचनामा समेट्ने प्रयास गरिएको छ।

२.२ चूनौति तथा अवसर

नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेका मौलिक हक र संविधान प्रदत्त अधिकारको कार्यान्वयन, दिगो विकास लक्ष्य, पन्ध्रौं योजना, कोशी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना र नगरपालिकाको प्रथम आवधिक योजना एवम् नीति तथा कार्यक्रमले लिएका उद्देश्य हासिल गर्न, उत्पादन, रोजगारी र आयमा समन्यायिक वृद्धि, नागरिकको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार, गरिबी न्यूनीकरण गरी मर्यादित जीवनयापनको वातावरण सिर्जना गर्दै समतामूलक तथा उन्नत समाजको निर्माण गर्ने कार्य आफैमा चूनौतिपूर्ण छ। यसका साथै विश्वव्यापी रूपमा फैलिएको कोभिड १९ महाव्याधी लगायतका महामारीका अतिरिक्त वातावरणीय हास र जलवायु परिवर्तनको कारण सिर्जित विपदको बढ्दो जोखिमलाई न्यूनीकरण गरी नागरिकको स्वास्थ्य, शिक्षा, उत्पादन, रोजगारी र आयमा परेको नकारात्मक असरलाई न्यूनीकरण, पुनरुत्थान र उत्थानशील विकास हासिल गर्दै नागरिक जीवनलाई थप सुरक्षित र परिष्कृत बनाउनु नगरपालिकाको निमित्त थप चूनौतिको विषय हो।

यसका साथै व्यवस्थित पूर्वाधार, सुविधायुक्त र सुरक्षित बसोबास, स्वच्छ खानेपानी तथा उर्जाको उपलब्धता, सरसफाई सुविधा र सूचना प्रविधि, कृषि तथा वनजन्य उद्यमको विविधिकरण गरी उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धिका साथै उत्पादनशील रोजगारीका अवसरमा अभिवृद्धि र जनसाङ्ख्यिक लाभको उपयोग पनि नगर विकासको चूनौतिको रूपमा रहेका छन्। वित्तीय सङ्घीयताको मर्म अनुरूप स्थानीय तहको जिम्मेवारी पुरा गर्न साधन स्रोतको अनुमान, प्राथमिकताका क्षेत्रमा लगानी, मानव संसाधन र संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्नु र उपलब्ध सार्वजनिक स्रोतको कुशल, समन्यायिक र नतिजामूलक व्यवस्थापन गरी विनियोजन दक्षता, कार्यान्वयन कुशलता र प्रभावकारी वित्तीय अनुशासन कायम गर्नु समेत चूनौतिपूर्ण कार्य हो।

सङ्घीय शासन प्रणाली अनुसार तीनै तहमा निर्वाचित सरकारहरू क्रियाशिल हुनु, नीति, कानून, योजना र मापदण्ड निर्माण भई कार्यान्वयनमा जानु, स्थानीय सरकारहरू बीच दिगो विकास, उत्थानशीलता, समृद्धि र सुशासनका क्षेत्रमा प्रगति हासिल गर्ने दिशामा प्रतिस्पर्धी भावनाको विकास हुनु यस नगरपालिकाका लागि अहिलेका प्रमुख अवसरहरू हुन्। नगरपालिकामा स्थानीय विशेषतामा आधारित तुलनात्मक लाभका क्षेत्रको पहिचान तथा योजना निर्माण, मानव पूँजी निर्माण, सार्वजनिक सेवा प्रवाह सुधार, पूर्वाधार विकास, स्थानीय उत्पादन, रोजगारी र आयआर्जन वृद्धिको माध्यमद्वारा हरित र समावेशी स्थानीय अर्थतन्त्र विकास, गरिबी

निवारण, प्राकृतिक, भौगोलिक, पर्यावरणीय, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधताको उपयोग आदि अवसरहरु सिर्जना भएका छन् ।

वैदेशिक रोजगारी तथा अध्ययनबाट फर्किएका युवामार्फत विश्वस्तरको ज्ञान, सीप, अनुभव तथा प्रविधि हस्तान्तरण, वित्तीय सेवा र स्थानीय स्रोत परिचालन गरी नगरपालिकामा उद्यमशीलता विकास, रोजगारी, उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्दै आर्थिक सामाजिक रुपान्तरणको दिशामा अगाडी बढ्ने समेत अवसर सिर्जना भएको छ । यसका साथै कोभिड १९ लगायतका महामारी र अन्य विपद्ले गर्दा अझ राम्रो अझ बलियो सुरक्षण निर्माण, उत्थानशील विकास र वातावरणीय सन्तुलनका दिशामा यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाले केन्द्रित हुन थप प्रेरणा दिने अपेक्षा गरिएको छ ।

२.३ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति

नगरपालिकाको मार्गदर्शक दस्तावेजको रुपमा हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको प्रथम आवधिक योजना २०७६/७७ – २०८०/८१ तर्जुमा भै कार्यान्वयनमा रहेको हुँदा यस दस्तावेजलाई प्रस्तुत मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्दा आधारको रुपमा लिइएको छ । नगरपालिकाले तय गरेको दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीतिहरु एवम् विगतका वार्षिक नीति कार्यक्रमहलाई समेत आधार मानिएको छ । त्यसबाहेक पन्ध्रौँ राष्ट्रिय योजना, कोशी प्रदेश सरकारको प्रथम आवधिक योजना समेतका आधारमा यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाको समष्टिगत सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीति देहाय बमोजिम रहेको छ ।

२.३.१ दीर्घकालीन सोच

नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच देहायअनुसार रहेको छ :

“त्रिधार्मिक तपोभूमि : हलेसी”

दीर्घकालीन सोच वा दूरदृष्टि तर्जुमा गर्ने सन्दर्भमा जयजुम तुवाचुङ क्षेत्रको किरात संस्कृतिको उद्गमस्थलको पृष्ठभूमि, हिन्दुमतका अनुसार पूर्वको पशुपतिनाथ र बौद्ध सम्प्रदाय अनुसार गुरु पदमसंभवको तपोभूमिको रुपमा त्रिधार्मिक आस्थाको प्रतिक हलेसी महादेव सहितको वृहत हलेसीधाममा आत्मशुद्धि तथा बिश्वशान्तिको कामना सहित आउने स्वदेशी तथा बिदेशी धार्मिक पर्यटकहरुको लागि आधारभूत तथा अत्याधुनिक पूर्वाधार, सेवा सुविधा सहित धार्मिक पर्यटन प्रवर्द्धनको माध्यमबाट नगरको आर्थिक सामाजिक क्षेत्रमा उल्लेखनीय योगदान दिन सक्ने र नगरलाई शान्त र समृद्ध बनाउन सक्ने संभावनालाई मध्यनजर गरी “त्रिधार्मिक तपोभूमि हलेसी” को दीर्घकालीन सोच तयार गरिएको छ । नगरका अधिकांश क्षेत्रमा हिन्दु, बौद्ध र किरात संस्कृति र परम्परासंग जोडिएको र यी तीनै धर्मको मूलभूत उद्देश्य नै आत्मशान्ति र बिश्वशान्ति रहेकोले तथा शान्ति नै समृद्धिको आधार हुने भएकोले नगरपालिकाले आवधिक नगर बिकास योजनाको अन्तिम लक्ष्यको रुपमा शान्त र समृद्ध त्रिधार्मिक तपोभूमि हलेसीधामको परिकल्पना गरिएको छ ।

२.३.२ लक्ष्य

“नगरबासीको आय, रोजगारी, सेवा, सुविधामा वृद्धि भई जीवनस्तरमा गुणात्मक तथा दीगो सुधार गर्ने”

२.३.३ उद्देश्य

- १) कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि, धार्मिक पर्यटन प्रवर्द्धन, विकास, विस्तार भई उत्पादनशील सेवा सुविधामा गुणस्तरीय एवं सहज पहुँच कायम हुनुका साथै श्रुजित सेवाको उपलब्धता र उपयोगबाट कृषि, गैरकृषि तथा सेवाक्षेत्रमा परस्पर अन्तरसम्बन्ध कायम भई रोजगारी र आयमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
- २) आधारभूत स्वास्थ्य, आधारभूत तथा माध्यामिक शिक्षा, सामाजिक सुरक्षा, सेवा सुविधाको सहजताका साथै भाषा, कला, साहित्य, संस्कृति, युवा तथा खेलकूदको विकास गरी आधुनिक प्रविधिमा सक्षम जनशक्ति उत्पादन हुनेछ ।
- ३) स्थानीय पूर्वाधार तथा संरचना निर्माण, संभार, विकास एवं विस्तार भई व्यवस्थित, सुरक्षित र दीगो भएको हुनेछ ।
- ४) भू तथा जलाधार क्षेत्र, वन, जैविक विविधता तथा वातावरणीय स्रोतको दीगो उपयोग गर्दै विपद् व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।
- ५) नगरपालिका र स्थानीय सरोकारवालाको कार्य सम्पादन र जवाफदेहिताको स्तर वृद्धि हुनेछ ।

२.३.४ रणनीति

नगरपालिकाको आवधिक विकास योजनाको सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न देहायअनुसारका प्रमुख रणनीति (स्तम्भ) हरू अवलम्बन गरिएका छन् :

- १) नीति, कानून, कार्यविधि, संरचना, मापदण्डहरू कार्यान्वयन ।
- २) उत्तरदायी, पारदर्शी तथा गुणस्तरीय सेवा प्रवाह ।
- ३) कृषि, पशु तथा पर्यटन व्यवसायीकरण, उद्योग व्यवसाय, रोजगारी ।
- ४) शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, सामाजिक सुरक्षा, मानव संसाधनको विकास ।
- ५) यातायात बजार, आवास, उर्जा तथा संचार पूर्वाधारको विकास ।
- ६) लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, सुशासन तथा सदाचार प्रवर्द्धन ।

२.४ मध्यमकालीन आर्थिक खाका

“समृद्ध नेपाल र सुखी नेपाली” को राष्ट्रिय सोच तथा संकल्प, कोशी प्रदेशको “स्वच्छ, सुखी समुन्नत प्रदेश” को सोच र हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको विकासको “त्रिधार्मिक तपोभूमि : हलेसी” सोच तथा लक्ष्य अनुरूप आगामी तीन आर्थिक वर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख लक्ष्य तथा नतिजा सूचक निर्धारण गरिएको छ । सो अनुसार ३ वर्षको समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य तालिका नं. २.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.१ मध्यमकालीन समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य (प्रचलित मूल्यमा)

क्रस	सूचक लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ सम्मको उपलब्धी	२०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
१	कुल वार्षिक उत्पादन	रु लाखमा	22000	38000	44000	60000	76000
१.१	कृषि क्षेत्र	रु लाखमा	20000	35000	40000	55000	70000
१.२	गैर कृषि (उद्योग र सेवा) क्षेत्र	रु लाखमा	2000	3000	4000	5000	6000
२	औषत पारिवारिक आय	रु लाखमा	1.5	1.8	2	2.5	3
३	उद्योग, व्यापार र व्यवसाय	संख्या	800	850	900	1000	1200
४	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी श्रृजना	संख्या	4500	5000	5750	6350	7000
५	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा रहेका परिवार	प्रतिशत	70	72	75	80	85

स्रोत : हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको आवधिक योजना २०७६

२.५ मध्यमकालीन नतिजा खाका

नेपाल सरकारको पन्ध्रौ योजना, कोशी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना तथा हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको प्रथम आवधिक योजनाको दीर्घकालीन सोच तथा लक्ष्य उद्देश्य हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षको समष्टिगत नतिजा खाका निर्धारण गरिएको छ । सो खाका विगत आर्थिक वर्षहरूको उपलब्धि र आर्थिक वर्ष २०७९/८० को उपलब्धिको आधारमा आ.व. २०८०/८१ को लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ । नतिजा खाकाको दोश्रो र तेश्रो वर्षको लक्ष्य आवधिक योजना, वार्षिक योजना र विगत वर्षहरूको उपलब्धिको आधारमा निर्धारण गरिएको छ । मध्यमकालीन समष्टिगत नतिजा खाका तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.२ प्रमुख विषय क्षेत्रगत सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

क्रस	सूचक लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ सम्मको उपलब्धी	२०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
१	प्रतिव्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन (केजी)	के.जी.	250	300	340	400	500
२	आफ्नो आयको दुई तिहाइभन्दा बढी खानामा खर्च गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	10	9	8	7	6

क्रस	सूचक लक्ष्य	एकाई	२०७८/७९ सम्मको उपलब्धी	२०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धी	मध्यमकालीन लक्ष्य		
					२०८०/८१	२०८१/८२	२०८२/८३
३	आफ्नो उत्पादन र आयले वर्षभरी खानपुग्ने परिवार	प्रतिशत	६०	६४	६८	७३	७८
४	कुल खेतीयोग्य भूमिमध्ये वर्षभरी सिचाइ सुविधा उपलब्ध जमीन	प्रतिशत	७५	८०	८५	९०	९५
५	साक्षरता दर	प्रतिशत	८३	८३	८५	८५	८५
६	आधारभूत तह (१-८) खुद भर्ना दर	प्रतिशत	९५.५	९६	९७	९८	१००
७	माध्यमिक तह (९-१२) खुद भर्ना दर	प्रतिशत	५५	६५	७५	८०	९०
८	संस्थागत सुत्केरी गराउने गर्भवती महिला	प्रतिशत					
९	५ वर्षमुनिको बाल मृत्युदर (प्रतिहजार जीवित जन्ममा)	जना					
१०	कुपोषण दर	संख्या					
११	आधारभूत खानेपानी सुविधा पुगेका घरपरिवार	प्रतिशत	४५	५०	६०	७५	८५
१२	जीवनमा शारीरिक तथा यौन हिंसा भोगेका महिला	प्रतिशत	२५	२८	३२	३५	४०
१३	विषयगत समितिमा महिला प्रतिनिधित्व	प्रतिशत					
१४	भवनसहिता अनुसार निर्माण भएका आवास घर	प्रतिशत	२५	३०	३५	४५	६०
१५	सुरक्षित आवासमा बसोबास गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	६०	६५	७०	७५	८०
१६	स्वच्छ उर्जामा पहुँच प्राप्त घरपरिवार	प्रतिशत	६०	७०	७५	८०	८५
१७	इन्टरनेट र इमेल लगायत सूचना प्रविधिमा पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	३०	३०	४०	५०	६०
१८	हरियाली क्षेत्र	प्रतिशत	३६	३६	३८	३८	३८
१९	नगरपालिकाको नीति, कानून, निर्णय र सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	३०	४०	५०	६०	६५
२०	कुल बजेटमा आन्तरिक स्रोतको हिस्सा	प्रतिशत	२.९	०.३	०.९७	१.०७	१.१५
२१	कम्प्युटरमा अभिलेख राख्ने र विद्युतीय माध्यमबाट रिपोर्टिङ गर्ने वडाहरू	संख्या	४०	१००	१००	१००	१००
२२	नीति, कानून, कार्यविधि र मापदण्ड पालना	प्रतिशत	३०	४०	५०	६०	६५
२३	निर्धारित ढाँचामा त्रैमासिक रूपमा प्रगति तथा खर्चको विवरण पेश गर्ने वडा र शाखा तथा एकाइ	प्रतिशत	४०	१००	१००	१००	१००

स्रोत: नगरपालिकाको दस्तावेज र विषयगत विवरण

२.६ मध्यमकालीन बजेट खाका

नगरपालिकाको त्रिवर्षीय बजेट खाका तर्जुमा गर्दा नगरपालिकाको प्रथम आवधिक योजना, दीर्घकालीन सौँच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकता सहित वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, दिगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्र, क्रमागत तथा विस्तृत अध्ययन भएका आयोजना तथा कार्यक्रम, स्थानीय प्राथमिकता, विनियोजन कुशलता, अनुमान योग्यता र वित्तीय सुशासनलाई मुख्य आधार लिइएको छ। नगरपालिकाको प्रथम प्रयासमा तयार भएको यस मध्यमकालीन खर्च संरचनामा वित्तीय सङ्घीयताको कार्यान्वयन, स्थानीय आर्थिक स्थायित्व र रोजगारी, तीव्र सामाजिक तथा आर्थिक विकास र सन्तुलित विकासका लागि विकास आयोजना तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिइएको छ। माथि उल्लिखित समष्टिगत नतिजा खाका तथा विषय क्षेत्रगत रूपमा प्राप्त हुने नतिजाका आधारमा खर्च तथा स्रोतको अनुमान गरिएको छ। यसका साथै कोभिड १९ लगायतका महामारी र जलवायुजन्य विपद् पश्चातको सामाजिक आर्थिक पुनरुत्थानलाई प्राथमिकता दिइएको छ। महामारी र विपद्ले सिर्जना गरेका विकासका अवसरको उपयोग गर्ने विकास कार्यक्रमको तर्जुमालाई प्राथमिकता दिइएको छ।

नगरपालिकाका दीर्घकालीन आयोजना, विशेष आयोजना, चालु तथा विस्तृत अध्ययन भएका, तुलनात्मक लाभका आयोजना तथा कार्यक्रमका लागि आवश्यक रकम सुनिश्चित हुनेगरी बजेट सीमा र सोको आधारमा विषयगत बजेट खाका तर्जुमा गरिएको छ। क्रमागत कार्यक्रम, आयोजना कार्यान्वयनको अवस्था र खर्च गर्न सक्ने क्षमता तथा स्रोतको आवश्यकता एवम् उपलब्धतालाई मध्यनजर गरिएको छ। मध्यमकालीन स्रोत अनुमान गर्दा आन्तरिक आय तथा राजस्व परिचालनको विगत प्रवृत्ति, कोभिड १९ महामारी र अन्य विपद्बाट स्रोत परिचालनमा परेको चाप र आगामी वर्षहरूमा पर्न सक्ने असर तथा प्रभाव, स्रोतको आवश्यकता

लगायतका पक्षहरूलाई ध्यान दिइएको छ । त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान र स्रोतको बाँडफाँट सहितको विषगत शाखा, एकाईलाई प्रदान गरिएको बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन अनुसूची २ मा प्रस्तुत छ ।

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को राजस्व तथा विनियोजन र असार मसान्त सम्मको उपलब्धीका आधारमा खर्च संरचनाको पहिलो वर्षको आय तथा व्यय अनुमान गरिएको छ । दोस्रो र तेस्रो वर्षको प्रक्षेपण गर्दा नगरपालिकाको आवधिक योजनाले लिएको लक्ष्य, नीति तथा घोषित कार्यक्रम र सो अनुसार संचालन हुने कार्यक्रम तथा हासिल गर्ने नतिजालाई प्रमुख आधार मानिएको छ । प्रक्षेपणका क्रममा नगरपालिकाको प्राथमिकताका क्षेत्र तथा रणनीतिक महत्वका आयोजना तथा कार्यक्रमलाई पर्याप्त स्रोतको व्यवस्था गरिएको छ । आन्तरिक स्रोत, राजस्व बाँडफाँट तथा उपलब्ध हुने स्रोत र आवश्यकता समेतका आधारमा अन्य कार्यक्रम तथा साधारण प्रशासनका लागि खर्च अनुमान गरिएको छ । नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट राजस्व बाँडफाँट स्वरूप प्राप्त हुने रकम, रोयल्टी र आन्तरिक स्रोत समेतका आधारमा नगरपालिकालाई प्राप्त हुने राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ । नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट हस्तान्तरण हुने वित्तीय समानीकरण, सशर्त अनुदान, समपुरक र विशेष अनुदान रकम गत विगतको आयका आधारमा अनुमान गरिएको छ ।

आन्तरिक आयको तथ्याङ्क विश्लेषणका लागि नगरपालिकाको आर्थिक ऐन, राजस्व परामर्श समितिको प्रतिवेदन तथा SuTRA मा प्रविष्ट सूचनालाई आधार मानी आन्तरिक आयको विवरणलाई स्रोत मानी विश्लेषण गरिएको छ ।

उल्लेखित आधारलाई विश्लेषण गर्दा आगामी तीन वर्षको अवधिमा नगरपालिकाको कुल बजेट रु. २ अर्ब ३६ करोड ५३ लाख ६ हजार हुने अनुमान तथा प्रक्षेपण गरिएको छ । यस सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका २.३ : त्रिवर्षीय बजेट विनियोजन र प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा)

विवरण	०७७/७८ को यथार्थ	०७८/७९ को यथार्थ	०७९/८० को संसोधित	मध्यमकालीन बजेट अनुमान र प्रक्षेपण (रु.)			
				०८०/८१ को अनुमान	०८१/८२ को प्रक्षेपण	०८२/८३ को प्रक्षेपण	तीन वर्षको कुल
खर्च अनुमान							
चालु खर्च	349753	392332	292710	427069	432239	441610	1300918
पूँजीगत खर्च	170938	251236	83863	349420	353650	361318	1064387
वित्तीय व्यवस्था	0	0	0	0	0	0	0
कुल	520691	643568	376573	776489	785888	802928	2365306
आय अनुमान							
आन्तरिक आय	11198	20111	2377	7500	8400	9240	25140
राजस्व बाँडफाँट बाट प्राप्त रकम	89067	110535	65682	128519	134945	141692	405156
क. नेपाल सरकार	80806	94334	51429	112683	118317	124233	355233
ख. प्रदेश सरकार	8261	16201	14253	15836	16628	17459	49923
रोयल्टी बाँडफाँट	0	0	0	0	0	0	0
क. वन रोयल्टी	0	0	0	0	0	0	0
ख. खानी रोयल्टी	0	0	0	0	0	0	0
ग. विद्युत् रोयल्टी	0	0	0	0	0	0	0
घ. पर्वतारोहण रोयल्टी	0	0	0	0	0	0	0
ड. पानी तथा अन्य रोयल्टी	0	0	0	0	0	0	0
नेपाल सरकार वित्तीय हस्तान्तरण	455406	480165	492828	477700	496935	524307	1498942
क. वित्तीय समानीकरण अनुदान	107372	112500	119300	103800	108990	114440	327230
ख. सशर्त अनुदान	340034	356822	356612	350900	368445	386867	1106212
ग. समपूरक अनुदान	0	10843	7583	5000	7500	8000	20500
घ. विशेष अनुदान	8000	0	9333	18000	12000	15000	45000
प्रदेश सरकार वित्तीय हस्तान्तरण	19773	19487	13964	31770	27709	21579	81058
क. वित्तीय समानीकरण अनुदान	7175	6408	4806	6421	6742	7079	20242
ख. सशर्त अनुदान	2598	3563	2545	12349	12966	4500	29815
ग. समपूरक अनुदान	10000	9516	6613	13000	5000	6000	24000

विवरण	०७७/७८ को यथार्थ	०७८/७९ को यथार्थ	०७९/८० को संसोधित	मध्यमकालीन बजेट अनुमान र प्रक्षेपण (रु.)			
				०८०/८१ को अनुमान	०८१/८२ को प्रक्षेपण	०८२/८३ को प्रक्षेपण	तीन वर्षको कुल
घ. विशेष अनुदान	०	०	०	०	३०००	४०००	७०००
आन्तरिक ऋण	०	०	०	०	०	०	०
अन्य अनुदान	०	०	०	०	०	०	०
जनसहभागिता	०	०	०	०	०	०	०
अन्तर स्थानीय तह साझेदारी रकम	०	०	०	०	०	०	०
मौज्दात रकम	४७८४४	५८९३१	४३५७५	१३१०००	११७९००	१०६११०	३५५०१०
कुल	६२३२८८	६८९२२९	६१८४२६	७७६४८९	७८५८८८	८०२९२८	२३६५३०६
बचत (-) न्यून (+)	-१०२५९७	-४५६६१	-२४१८५३	०	०	०	०

२.७ बजेट विनियोजन र प्रक्षेपणको बाँडफाँट

आगामी तीन वर्षको बजेट अनुमान र प्रक्षेपणको विभिन्न आधारमा गरिएको तुलनात्मक विवरण देहायबमोजिम रहेको छ ।

क. रणनीतिक स्तम्भको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

यस नगरपालिकाको आवधिक योजनामा तय गरिएका रणनीतिक स्तम्भको आधारमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.४ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.४ : रणनीतिक स्तम्भको आधारमा आगामी तीन वर्षको अनुमान र प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

रणनीतिक स्तम्भ	कार्यक्रम संख्या	२०८०/८१ को अनुमान		२०८१/८२ को प्रक्षेपण		२०८२/८३ को प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. नीति, कानून कार्यविधि कार्यान्वयन	१	१६००	०%	१५८०	०%	१६१४	०%
२. गुणस्तरीय सेवा प्रवाह	३	१०८४५०	१४%	१०९७३५	१४%	११२१३२	१४%
३. आर्थिक क्षेत्र	१९	७८७८५	१०%	७९७९९	१०%	८१५११	१०%
४. सामाजिक क्षेत्र	१३	४३३९३०	५६%	४३९१७७	५६%	४४८७०१	५६%
५. पूर्वाधार क्षेत्र	१३	१३६३७४	१८%	१३८०३२	१८%	१४१०२५	१८%
६. समावेशीकरण तथा सुशासन	४	१७३५०	२%	१७५६५	२%	१७९४५	२%
जम्मा	५३	७७६४८९	१००%	७८५८८८	१	८०२९२८	१००%

ख. प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्राथमिकताक्रम बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.५ : प्राथमिकताक्रमको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

प्राथमिकताक्रम	आयोजना/ कार्यक्रम संख्या	२०८०/८१ को खर्च अनुमान		२०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण		२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
प्राथमिकता पहिलो (P1)	२८	१५५७९४	२०%	१५७९०१	२०%	१५६६००	२०%
प्राथमिकता दोश्रो (P2)	२५	६२०६९५	८०%	६२७९८७	८०%	६४६३२८	८०%
जम्मा	५३	७७६४८९	१००%	७८५८८८	१००%	८०२९२८	१००%

ग. दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

दिगो विकास लक्ष्य बमोजिम आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.६ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.६ : दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

सङ्केत नम्बर	दिगो विकास लक्ष्य	आयोजना कार्यक्रम संख्या	२०८०/८१ को व्यय अनुमान		२०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण		२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण	
			रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	गरिबीको अन्त्य	८	३५५२०	५%	३५३९५	५%	३४९५७	४%
२	शून्य भोकमरी	२	६०००	१%	६०००	१%	६०००	१%
३	स्वस्थ जीवन	४	१५८७२५	२०%	१६०६४३	२०%	१६४१२७	२०%
४	गुणस्तरीय शिक्षा	४	२६२९५५	३४%	२६६१४१	३४%	२७१९१२	३४%
५	लैङ्गिक समानता	२	१३०००	२%	१३०००	२%	१३०००	२%
६	स्वच्छ पानी र सरसफाइ	२	८४५०	१%	८५५०	१%	८७३६	१%
७	आधुनिक ऊर्जामा पहुँच	१	९००	०%	९११	०%	९३१	०%
८	समावेशी आर्थिक वृद्धि, मर्यादित काम	७	२८६३०	४%	२८९६८	४%	२९५९६	४%
९	उद्योग नविन खोज र पूर्वाधार	३	६०००९	८%	६०७३३	८%	६२०५१	८%
१०	असमानता न्यूनीकरण	४	७०५०	१%	७२९२	१%	७७३१	१%
११	दिगो शहर र बस्ती	५	६२०२५	८%	६२७७७	८%	६४१३८	८%
१२	दिगो उपभोग र उत्पादन	३	९७३५	१%	१०५५२	१%	१२०९८	२%
१३	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन	२	८७४०	१%	८८४८	१%	९०४०	१%
१४	सामुद्रिक स्रोतको उपयोग	०	०	०%	०	०%	०	०%
१५	भूसतह स्रोतको उपयोग	१	२७००	०%	२७३५	०%	२७९४	०%
१६	शान्ति, न्याय र सबल संस्था	३	५४००	१%	५४८८	१%	५६२३	१%
१७	दिगो विकासको लागि साझेदारी	२	१०६६५०	१४%	१०७८५५	१४%	११०१९४	१४%
	कुल जम्मा	५३	७७६४८९	१००%	७८५८८८	१००%	८०२९२८	१००%

घ. लैङ्गिक संकेतको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

लैङ्गिक संकेत बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.७ मा प्रस्तुत छ ।

तालिका २.७ : लैङ्गिक उत्तरदायी बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

लैङ्गिक संकेत	आयोजना, कार्यक्रम संख्या	२०८०/८१ को व्यय अनुमान		२०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण		२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
निर्दिष्ट	७	२८२५०	४%	२८४४९	४%	२८८०५	४%
सहयोगी	२३	३२५०८५	४२%	३३०६४४	४२%	३३७४७२	४२%
तटस्थ	२३	४२३१५४	५४%	४२६७९५	५४%	४३६६५१	५४%
जम्मा	५३	७७६४८९	१००%	७८५८८८	१००%	८०२९२८	१००%

ङ. जलवायु संकेतको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको अनुमान तथा प्रक्षेपण

जलवायु संकेत बमोजिम तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.८ मा प्रस्तुत छ ।

तालिका २.८ : जलवायु संकेतको बजेटको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

जलवायु परिवर्तन संकेत	आयोजना, कार्यक्रम संख्या	२०८०/८१ को व्यय अनुमान		२०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण		२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण	
		रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
अत्यन्त सान्दर्भिक	४	१२३४०	२%	१२४९४	२%	१२७६५	२%
सान्दर्भिक	११	५१७८०	७%	५१७३३	७%	५१६५१	६%
तटस्थ	३८	७१२३६९	९२%	७२१६६१	९२%	७३८५१२	९२%
जम्मा	५३	७७६४८९	१००%	७८५८८८	१००%	८०२९२८	१००%

२.८ विषय उपक्षेत्रगत बाँडफाँट

विषय उपक्षेत्रगत रूपमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको बजेट अनुमान तथा प्रक्षेपण तालिका नं. २.९ मा प्रस्तुत गरिएको छ । विषय उपक्षेत्रगत आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट, खर्च तथा स्रोतको अनुमान, कार्यक्रम तथा आयोजनागत बजेट, प्राथमिकीकरण र सांकेतिकरण सम्बन्धी विवरण अनुसूची ३ समावेश गरिएको छ ।

तालिका २.९ : आगामी तीन आ.व.को विषय उपक्षेत्रगत खर्चको बाँडफाँटको प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा)

उपक्षेत्र	२०८०/८१ को व्यय अनुमान			२०८१/८२ को खर्च प्रक्षेपण			२०८२/८३ को खर्च प्रक्षेपण		
	कूल	चालु	पुँजीगत	कूल	चालु	पुँजीगत	कूल	चालु	पुँजीगत
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	29085	18820	10266	29430	19619	9811	30068	19749	10319
पशुपक्षी सेवा	9950	4960	4990	10076	5061	5015	10276	5221	5055
उद्योग र व्यापार व्यवसाय	3800	1900	1900	3843	1922	1922	3926	1963	1963
पर्यटन तथा संस्कृति	18430	13916	4515	18649	14102	4547	19053	14445	4608
भूमि सहकारी र वित्तसेवा	5300	4505	795	5360	4556	804	5476	4655	821
श्रम, रोजगारी	12220	10387	1833	12441	10575	1866	12710	10804	1907
शिक्षा, कला, भाषा साहित्य	262955	219316	43639	266141	224503	41638	271912	230207	41705
स्वास्थ्य तथा पोषण	158725	46513	112213	160643	47472	113172	164127	49214	114914
खानेपानी तथा सरसफाई	8450	5823	2628	8550	5828	2723	8736	5837	2899
महिला बालिका समावेशी	16250	748	15503	16449	753	15696	16805	764	16041
युवा तथा खेलकुद	3800	130	3670	3843	132	3711	3926	136	3790
सामाजिक सुरक्षा, पञ्जीकरण	1100	165	935	1116	167	949	1140	171	969
बस्ती विकास भवन शहरी	62025	39335	22691	62777	40071	22706	64138	53505	10633
सडक तथा यातायात	60009	50407	9602	60733	50986	9747	62050	52040	10010
जलश्रोत विद्युत् र स्वच्छ ऊर्जा	900	720	180	911	729	182	931	745	186
सूचना, सञ्चार प्रविधि	2000	1800	200	2028	1825	203	2071	1864	207
वन हरियाली, भूसंरक्षण नदी	2700	2160	540	2735	2188	547	2794	2235	559
वातावरण फोहोरमैला व्यवस्थापन	2290	2061	229	2318	2086	232	2368	2131	237
विपद जलवायु परिवर्तन	6450	5160	1290	6530	5224	1306	6672	5338	1334
नीति, कानून, सुशासन	1600	1440	160	1580	1422	158	1614	1453	161
संगठन, मानव संसाधन	106150	84920	21230	107352	85882	21470	109680	87744	21936
राजस्व सुधार परिचालन	500	450	50	503	453	50	514	463	51
तथ्याङ्क, योजना विकास	1800	1440	360	1880	1504	376	1938	1550	388
कुल जम्मा	776489	517073	259416	785888	527060	258828	802925	552233	250692

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को विनियोजन र पछिल्लो दुई वर्षको प्रक्षेपण विषय उपक्षेत्रगत नतिजा, विषय उपक्षेत्रगत कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण, अपेक्षित उपलब्धि र विषय उपक्षेत्रगत अनुमानित बजेट परिच्छेद ३ देखि परिच्छेद ७ सम्म प्रस्तुत गरिएको छ ।

परिच्छेद ३ : आर्थिक क्षेत्र

कृषि तथा सिंचाई, पशु विकास, उद्योग तथा व्यापार, पर्यटन तथा संस्कृति, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी र श्रम तथा रोजगारी जस्ता उपक्षेत्रहरू यस परिच्छेदमा समेटिएको छ । यस परिच्छेदमा हरेक उपक्षेत्रको पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौति, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्षहरू समावेश गरिएका छन् ।

३.१ कृषि खाद्य सुरक्षा तथा सिंचाई

३.१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले सबै नेपालीलाई खाद्यको अधिकार प्रत्याभूत गरेको छ । दिगो विकास लक्ष्यले सन् २०३० सम्ममा भोकमुक्त विश्व बनाउने लक्ष्य लिएको सन्दर्भमा संघीय सरकारले बि.सं. २०७७ भित्र खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर हुने घोषणा गरेको एवम् पाँच वर्षभित्र कृषि उत्पादकत्व दोब्बर गर्ने प्रतिवद्धता जनाएको थियो । हाल मुलुक कृषिको यान्त्रिकीकरण, आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण गर्ने उद्देश्यले १५ वर्षीय कृषि विकास रणनीति कार्यान्वयनको चरणमा छ ।

नगरपालिका क्षेत्रमा कुल जमीनको ३७.१७ % खेती योग्य जमीन रहेको छ । गत विगतको तथ्यांक हेर्दा खाद्यान्न वालीतर्फ मकैको उत्पादन २७०७ मे.ट. कोदो ६९८ मे.ट. र धान ५९३ मेट्रिक टन उत्पादन भएको देखिन्छ । नगरपालिका क्षेत्रमा जलवायुको विशेषताले आँप, लिची, कागती, कटहर एवं केराजस्ता फलफूल खेतीको सम्भावना रहेको देखिन्छ । यसैगरी वदाम, अदुवा, वेसार, खोर्सानी, कपास, आलु र कफीजस्ता नगदेवालीको सम्भावना समेत देखिन्छ । नगरपालिकाको क्षेत्रगत हिसावले भाडवेंसी र महादेववेंसीमा तरकारी खेतीको सम्भावना साथै कृषि स्रोत विकासको सम्भावना रहेको छ । कोसेबालीहरू गहत, मास, भटमास र वोडीजस्ता बाली समेतको सम्भावना रहेको देखिन्छ । भौगोलिक हिसावले विविधतायुक्त यस नगरपालिकामा रुद्राक्ष तथा पुष्प खेती, चिउरी संकलन र प्रशोधन एवं जडीबुटी (हर्रो, वर्रो, अमला, टिमुर, सिस्नु) को समेत प्रशस्त संभावना रहेको छ । व्यवसायिकता तर्फ कृषकहरूको संलग्नता बढिरहेको सन्दर्भमा आवश्यक जनशक्तिको विकास, बजार पूर्वाधारहरूको विकास तथा बजार संजाल निर्माण गर्ने जस्ता कार्य गर्न सकिने संभावना रहेको देखिन्छ ।

साना सिँचाई अन्तर्गत महादेवखोला, आहालेकुलो, डाँडागुट, गेलुङ खोला, सिम्ले बर्ने सिचाई, सलाम खोला र लैकु खोला ठुलोआँपमा निर्माणाधिन रहेका छनभने लिफिटङ सिचाई अन्तर्गत बाहुनीडाँडा, लडकुवा, बडहरे, दुर्छिम मंगलटार, धितुङ र सल्लेमा निर्माण प्रकृत्यामा रहेका छन् । जसबाट नगरभित्रका धेरै क्षेत्रमा सिचाईको समस्याबाट हल मिल्ने आशा गर्न सकिन्छ ।

३.१.२ समस्या तथा चुनौति

कृषि क्षेत्रमा उपलब्ध विशिष्ट संभावनाको बावजूद यस क्षेत्र सिंचाई सुविधाबाट वञ्चित हुनु प्रमुख समस्याको रूपमा रहेको छ । यसबाट साना कृषक तथा कृषि व्यवसायमा नकारात्मक असर परिरहेको छ । अधिकांश कृषकहरूमा व्यवसायिक कृषि र पशुपालन सम्बन्धी प्राविधिक, व्यवस्थापकीय र बजारीकरण सम्बन्धी ज्ञान, सीप र प्रविधिको प्रयोगमा कमी रहेको छ । फलस्वरूप बाली संरक्षण र भण्डारण तथा बढी उत्पादनको लागि मलखाद र विषादीको समुचित प्रयोग हुन सकेको छैन । प्रति इकाई जग्गाको मूल्य उच्च रहेको यस नगरपालिकामा भूउपयोग नीति पालना र योजनाको कमी आदि लगायतका कारणले कृषियोग्य जमीनको खण्डीकरणमा वृद्धि भइरहेको हुँदा कृषिमा यान्त्रिकीकरण गर्न कठिन हुँदै गएको छ ।

स्थानीय हावापानी सुहाउँदो र बढी उत्पादन दिइनेछ खालको विभिन्न प्रजातिका बीउ बिजन उत्पादन गर्ने नर्सरी नहुँदा कृषकहरूले माग र आवश्यकता अनुसारको बोट बिरुवा प्राप्त हुन सकेका छैनन् । रैथाने बीउ विजनको उपलब्धता र संरक्षण नहुँदा वाह्य तथा आनुवांशिक जातीय शुद्धता र गुणस्तर कम हुने बीउविजनको प्रयोग गर्नु पर्ने बाध्यता रहेको छ । सो बीउ विजन समेत समयमा उपलब्ध हुन सकिरहेको अवस्था छैन । जलवायु परिवर्तनको असरका कारण बालीमा देखापर्ने हानिकारक झार तथा किराहरूको प्रकोप लगायत पोषण र पानी सम्बन्धी जोखिममा वृद्धि भइरहेको छ ।

सिंचाईको अभाव तथा बैदेशिक रोजगारी तर्फ युवाहरू पलायन भइ रहेको सन्दर्भमा बाँझो जग्गाहरूमा वृद्धि भई रहेको छ । जंगलमा वृद्धि हुनु र जंगलमा भएका फलफूल तथा कन्दमूल मानिसहरूद्वारा अनियन्त्रित रूपमा दोहन हुनाले मुख्यतः बाँदरका कारण खेतीपाती जोगाउने चुनौती देखा परेको छ ।

३.१.३ सोच

“हलेसी तुवाचुङको समृद्धि, कृषि उत्पादनमा वृद्धि”

३.१.४ उद्देश्य

१. कृषिमा आधुनिकीकरण गरी कृषकको जीवन स्तरमा सुधार गर्नु ।
२. खाद्यान्न, फलफुल, र तरकारी उत्पादनमा वृद्धि गरी आत्मनिर्भर हुनु तथा निकासी गर्नु ।

३.१.५ रणनीति

१. कृषि पकेट क्षेत्रहरूमा उन्नत बीउ विजन, कृषि सामग्री तथा औजार, वित्तीय सेवा तथा जैविक प्रविधिको उपयोग गर्ने ।
२. कृषिजन्य उपजको विशिष्टीकरण गरी उत्पादन र उत्पादकत्वमा अभिवृद्धि गर्ने ।

३.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
प्रतिव्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन (केजी)	के.जी.	250	300	340	400	500
आफ्नो आयको दुई तिहाइभन्दा बढी खानामा खर्च गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	10	9	8	7	6
आफ्नो उत्पादन र आयले वर्षभरी खानपुग्ने परिवार	प्रतिशत	60	64	68	73	78
कुल खेतीयोग्य भूमिमध्ये वर्षभरी सिंचाइ सुविधा उपलब्ध जमीन	प्रतिशत	75	80	85	90	95
कृषि क्षेत्रमा संलग्न समूह र सहकारी	संख्या	60	100	120	150	200
कुल कृषिभूमिमध्ये खेति गरिएको भूमि	प्रतिशत	50	55	65	70	75
स्थानीय उत्पादनले पूरा गर्ने तरकारी तथा कृषि उपजहरूको माग	प्रतिशत	35	40	50	60	70
खाद्यान्न बालीको औसत उत्पादकत्व (प्रति हेक्टर)	मे.टन	4	5	6	7	8

स्रोत: कृषि शाखा, हलेसी तुवाचुङ नगरपालिका

३.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	29085	18905	10180	0	2670	25779	635	0
२०८१/८२	29430	19129	10300	0	2612	26263	554	0
२०८२/८३	30068	19544	10524	0	2570	27066	432	0

३.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	कागति खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	कृषि सम्बन्धी आधुनिक एवं वैज्ञानिक प्रविधि वारे शिप दिने, नयाँ प्रविधिको यन्त्र तथा शिप प्रदान गर्ने, विभिन्न विषयमा छलफल गरि निर्णय गर्ने ।	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	९०००	कागति ब्यवसाय विकास कार्यक्रम
२	केरा खेती पकेट विकास कार्यक्रम	कृषि सम्बन्धी आधुनिक एवं वैज्ञानिक प्रविधि वारे शिप दिने, नयाँ प्रविधिको यन्त्र तथा शिप प्रदान गर्ने, विभिन्न विषयमा छलफल गरि निर्णय गर्ने ।	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	९०००	केराखेती ब्यवसाय विकास कार्यक्रम
३	कृषि मार्ट कार्यक्रम	कृषि सम्बन्धी आधुनिक एवं वैज्ञानिक प्रविधि वारे शिप दिने, नयाँ प्रविधिको	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	१००००	कृषि ब्यवसाय विकास कार्यक्रम

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
		यन्त्र तथा शिप प्रदान गर्ने, विभिन्न विषयमा छलफल गरि निर्णय गर्ने ।			
४	कृषि उपज चिस्यान केन्द्र निर्माण तथा सञ्चालन आयोजना	कृषि सम्बन्धी आधुनिक एवं वैज्ञानिक प्रविधि वारे शिप दिने, नयाँ प्रविधिको यन्त्र तथा शिप प्रदान गर्ने, विभिन्न विषयमा छलफल गरि निर्णय गर्ने ।	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	१००००	कृषि उपज बजार प्रवर्द्धन, सिचाई मर्मत सम्भार प्रवर्द्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम
५	कृषि उपज बजार प्रवर्द्धन, सिचाई मर्मत सम्भार प्रवर्द्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	कृषकहरुले उत्पादन गरेको बस्तुहरुको बजारीकरणमा सहयोग गर्ने ।	सालबसाली	१००८२	कृषि उपज बजार प्रवर्द्धन, सिचाई मर्मत सम्भार प्रवर्द्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम
६	साना सिचाई कार्यक्रम	सिचाई सम्बन्धी आधुनिक एवं वैज्ञानिक प्रविधि वारे शिप दिने, नयाँ प्रविधिको यन्त्र तथा शिप प्रदान गर्ने, विभिन्न विषयमा छलफल गरि निर्णय गर्ने ।	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	२८२००	सिचाई मर्मत सम्भार प्रवर्द्धन कार्यक्रम
७	सिचाई मर्मत सम्भार प्रवर्द्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	साना सिचाई आयोजनाहरुको निर्माण मर्मत तथा निरन्तरता सहयोग गर्ने ।	सालबसाली	१२३०१	कृषि उपज बजार प्रवर्द्धन, सिचाई मर्मत सम्भार प्रवर्द्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम

३.१.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिकामा रहेका ब्यवसायिक कृषकहरुको संख्या बृद्धि भई कृषि उत्पादकत्व बढ्ने र बजारीकरण सुदृढ भएको हुनेछ । कृषि उत्पादनमा उन्नत प्रविधि, मल, गुणस्तरीय बीउ, भरपर्दो सिंचाई प्रणाली, बजार प्रणालीमा सुधार ल्याउन नसकेमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन्छ । यसैगरी कृषिजन्य उत्पादनमा नयाँ प्रकोपहरु आउन सक्ने सम्भावना समेत रहन्छ ।

३.२ पशु विकास

३.२.१ पृष्ठभूमि

पशु पालन हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको प्रमुख आर्थिक गतिविधिमध्ये एक हो । यस क्षेत्रका किसानहरु गाई गोरु, बाख्रा, भेडा हाँस तथा कुखुरा पालन गर्दै आएका छन् । यस नगरपालिकामा पशुपालनको सम्भावना राम्रो रहेकोले दुग्ध सहकारी मार्फत वा निजीक्षेत्रको लगानीमा दुग्ध डेरीको सञ्चालन हुन सक्ने राम्रो सम्भावना देखिन्छ ।

पशु विकासका लागि नगरपालिका क्षेत्रमा पर्याप्त चरण क्षेत्रको विकास गर्न सकिने, पशुजन्य उत्पादनको बजारको प्रचुर सम्भावना रहेको एवं उत्पादकत्व वृद्धि, बजार पूर्वाधारको विकास, उत्पादनमा संलग्न किसानहरुको दक्षता अभिवृद्धिजस्ता कार्य गर्न सकेमा यस क्षेत्रमा पशुपालन कार्यलाई थप व्यवसायिक बनाउन सकिने देखिन्छ । पशुजन्य उत्पादनको अवस्था हेर्दा हाल दैनिक रुपमा ८९७ लिटर दूध र वार्षिक रुपमा १८७,०९० केजि मासु उत्पादन भइरहेको छ ।

कृषि तथा पशुपालनको विकासका लागि गरिएको वडा अनुसारको पकेट क्षेत्र पहिचान मार्फत थप लगानी हुने देखिन्छ । साथै नगरपालिका भित्र यातायातलाई ब्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गर्न सके ऋण परिचालन थप बढ्ने देखिन्छ । खाद्य सुरक्षा, कृषिजन्य उद्योगका लागि कच्चा पदार्थ तथा अधिकांश निकासीजन्य वस्तुहरु समेत कृषि क्षेत्रबाटै हुने भएबाट कृषि ब्यवसाय नेपाली जनजीविकाको माध्यम मात्र नभई समग्र आर्थिक विकासको आधारशिला पनि हो ।

३.२.२ समस्या तथा चुनौति

व्यावसायिक अवधारणा तथा प्राविधिक ज्ञानको कमी, पशुपालनमा आधुनिक प्रविधि र सामाग्री भित्रिन नसक्नु, बजारसँगको पहुँच न्यून हुनु तथा कृषि उपजको राम्रो बजारीकरण हुन नसक्नु, दक्ष जनशक्तिको अभाव रहनु, कृषि सहकारीको विकास हुन नसक्नु,

मूल्य सूचना वारे जानकारी नहुनु, कृषि कर्जा, बीमा लगायतका वित्तीय सेवामा कृषकको सहज पहुँच नहुनु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरू हुन्।

ब्यावसायिक बाख्रा फर्मको विकास गर्नु, उन्नत नश्वका थप भैसी फर्मको रुपमा विकास गर्नु, दिगो कृषि विकासका लागि जलवायु परिवर्तनको प्रभाव न्यूनीकरण तथा अनुकूलन गर्नु, साना तथा मझौला किसानको ब्यावसायिक क्षमता विकास गरी पशुपालन क्षेत्रको ब्यावसायीकरण गर्नु र थप दुग्ध डेरीहरूको विस्तार गर्नु तथा वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवाहरूको सीप, पूँजी तथा प्रविधिलाई ब्यावसायिक पशुपालनमा उपयोग गर्नु चुनौतीका रुपमा रहेका छन्।

३.२.३ सोच

“दिगो तथा उन्नत पशुपालन, सक्षम किसान”

३.२.४ उद्देश्य

- किसान, कृषि सहकारी तथा ब्यवसायीहरूको क्षमता विकास गरी नाफामुलक ब्यवसायको रुपमा स्थापना गर्नु
- नगरपालिकाको नीति कार्यक्रम अनुसार पशुपालन पकेट पहिचान गरी पूर्वाधार विकास गर्नु।
- पशुपालनसँग सम्बन्धित बजारीकरणलाई सुधार गरी रोजगारी र आयआर्जनको अवसर विस्तार गर्नु।

३.२.५ रणनीति

१. पशुपालनको व्यावसायिक पकेट क्षेत्र पहिचान तथा निर्माण गर्ने।
२. पशुपालन व्यवसाय सम्बन्धी आवश्यक प्राविधिक ज्ञान तथा सूचना हस्तान्तरणका लागि मोवाइल सेवा प्रदान गर्ने।
३. स्थानीय प्रजातिका पशुपन्छीहरूको संरक्षण र संवर्द्धन गरी मासु एवम् दुग्ध उत्पादन वृद्धि गर्ने।

३.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
व्यावसायिक पशुपालनमा संलग्न कृषक	संख्या	120	200	400	500	650
व्यवसायिक फर्मको संख्या	संख्या	103	157	185	200	250
बार्षिक दुधको उत्पादन	मे.टन	250	263	275	300	325
बार्षिक मासु उत्पादन	मे.टन	215	226	248	250	275
बार्षिक अण्डा उत्पादन (हजारमा)	संख्या	15	17	19	22	25

३.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	9950	7960	1990	0	0	9950	0	0
२०८१/८२	10067	8054	2013	0	0	10067	0	0
२०८२/८३	10286	8228	2057	0	0	10286	0	0

३.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	भैसीपालन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	कृषकहरूलाई उत्पादन बढाउन प्रोत्साहन गर्ने, स्वस्थ पशुजन्य उपभोग्य बस्तु उत्पादन गर्ने।	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०८३	१५०००	

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
२	कृतिभ गर्भाधान मिसन कार्यक्रम	कृषकहरुलाई उत्पादन बढाउन प्रोत्साहन गर्ने, स्वस्थ पशुजन्य उपभोग्य बस्तु उत्पादन गर्ने ।	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०८३	३०००	व्यवसायिक पशुपंक्षीजन्य उत्पादनमा आधारित व्यवसायमा २० प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ ।
३	पशुपक्षी उपज बजार प्रवर्द्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	उत्पादित पशुजन्य सामग्रीहरुको सहज बजारीकरण गर्ने ।	सालवसाली	१२३०३	व्यवसायिक कृषक र पशुपंक्षीजन्य उत्पादनमा आधारित व्यवसायमा २० प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ ।

३.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिकाको समन्वयमा संघ र प्रदेश कार्यालयबाट पशुलालन क्षेत्रमा पूर्वाधार, प्रविधि तथा सीप विकास गर्न सकिनेछ । नयाँ व्यवसायीहरुबाट पशुलापन व्यवसायमा लगानी परिचालन हुनेछ र वेरोजगार युवाहरुलाई कृषिमा आधारित व्यवसायमा आकर्षित हुनेछन् । उचित स्याहार, आहार तथा गोठका लागि पर्याप्त लगानी तथा नियमित उपचारको उपयुक्त व्यवस्थापन गर्न नसकिएमा अपेक्षित नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहन्छ ।

३.३ उद्योग तथा व्यापार

३.३.१ पृष्ठभूमि

यस नगरपालिकाको मुख्य बजार प्रमुख व्यापारिक केन्द्र बन्दै गरेको अवस्था एकातिर रहेको छ भने स्थानीयस्तरमा उपलब्ध कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरुको स्थापना गरी संचालन गर्न सकिने संभावना रहेको देखिन्छ । नगरपालिका क्षेत्रमा यातायात पूर्वाधारका साथै उर्जाको पहुँच रहेको छ । यस नगरपालिकामा विशेष गरी कृषि, पशु, माछा र जडिबुटीको उत्पादन, प्रसोधन र बजारीकरण सम्बन्धी उद्योगको संभावना रहेको छ । कृषि, पशुपंक्षी, माछा, जडिबुटी उत्पादनको लागि आवश्यक प्रविधि, सामग्री र वस्तु सेवा र स्थानीय उत्पादन बजारीकरण सम्बन्धी व्यापार व्यवसायमा पनि क्रमिक वृद्धि हुँदै गइरहेको छ । यहाँ दैनिक उपभोग्य वस्तु सम्बन्धी आपूर्ति, सेवामूलक व्यवसाय, उत्पादनमूलक व्यवसाय, वित्तीय संस्थाहरु लगायतका व्यापार व्यवसाय तथा उद्यम सञ्चालनमा रहेको पाइन्छ ।

३.३.२ समस्या तथा चुनौति

निर्यातमुखी उद्योगको अभाव, बजार सञ्जाल विस्तार हुन नसक्नु, दक्ष जनशक्तिको अभावजस्ता समस्या एकातिर रहेको छ भने अर्कोतिर औद्योगिक क्षेत्रको निर्धारण, उद्यमशिलता विकास, ठूला औद्योगिक प्रतिष्ठान र उद्योगपतिसँगको संचार र छलफलमा कमी रहेको छ । उद्योग सिर्जना र विकासको लागि वैकिङ्ग तथा वित्तीय सेवाको कमी रहेको छ । स्थानीय समुदायमा औद्योगिक चेतनाको कमी रहेको छ ।

३.३.३ सोच

“दिगो तथा रोजगारमूलक स्थानीय उद्योगको प्रवर्द्धन”

३.३.४ उद्देश्य

- १) प्राविधिक ज्ञान र उद्यमशीलताको विकास गर्दै युवा समूहलाई घरेलु तथा साना उद्योग सञ्चालन क्षेत्रमा आकर्षित गर्नु ।
- २) स्थानीय तुलनानात्मक लाभका क्षेत्र तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता भएका स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरुको स्थापना गर्नु ।
- ३) सहकारी, र निजी लगानीलाई आकर्षित गर्दै औद्योगिक उत्पादन तथा व्यापार व्यवसायमा लगानी वृद्धि गर्नु ।

३.३.५ रणनीति

- १) प्राविधिक ज्ञान र उद्यमशीलताको विकास गर्दै युवा समूहलाई उद्योग क्षेत्रमा आकर्षित गर्ने ।
- २) स्थानीय तुलनानात्मक लाभका क्षेत्र तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता भएका स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरुको स्थापना गर्ने ।

३) सहकारी र निजी लगानीलाई आकर्षित गर्दै औद्योगिक उत्पादन तथा व्यापार व्यवसायमा वृद्धि गर्ने ।

३.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको	०७९/८० सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
उद्योग व्यवसाय क्षेत्रमा रोजगार व्यक्ति	जना	2500	2700	3000	3500	4500
नगरपालिकामा दर्ता भएका उद्योग व्यवसायहरु	संख्या	800	850	900	1000	1200
व्यवसाय करबाट संकलित राजस्व	रु. हजारमा					
सञ्चालित औद्योगिक तथा व्यापार मेला	पटक	2	2	2	3	4
व्यवसायिक क्षेत्रको वार्षिक उत्पादन (कुल मूल्य अभिवृद्धि)	रु. लाखमा	2000	3000	4000	5000	6000

३.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	3800	2660	1140	0	0	3800	0	0
२०८१/८२	3843	2690	1153	0	0	3843	0	0
२०८२/८३	3926	2748	1178	0	0	3926	0	0

३.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	लघु तथा साना उद्योग विकास कार्यक्रम	क्षमता अभिवृद्धि, उत्पादकत्व बृद्धि भै स्थानिय अर्थतन्त्रमा योगदान गर्ने	२०८०/०८१ देखि २०८२/२०८३	३९००	व्यवसायिक क्षेत्रको उत्पादन २० प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ ।
२	लघु, घरेलु तथा साना उद्योग तथा बजार प्रवर्द्धन सालवसाली कार्यक्रम	क्षमता अभिवृद्धि, उत्पादकत्व बृद्धि भै स्थानिय अर्थतन्त्रमा योगदान गर्ने	सालवसाली	७६६९	आय आर्जन र रोजगारीमा २० प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ ।

३.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिकाको पहलमा उद्योग ब्यापार प्रवर्द्धनका लागि पुर्वाधार, सीप तथा प्रविधिको विकास हुन सक्नेछ । उत्पादनमुखी उद्योगमा लगानी र बजार मूल्यमा कडा प्रतिस्पर्धाका कारण स्थानीय उद्योग तथा ब्यवसायीहरु पलायन हुन सक्ने जोखिम रहन्छ ।

३.४ पर्यटन विकास

३.४.१ पृष्ठभूमि

विद्यमान अवस्था त्रिधार्मिक हलेसी धाम धार्मिक एवम् पर्यटकीय हिसावले नगरपालिकाको पर्यटन क्षेत्रको विकासको सम्भावना रहेको देखिन्छ । वार्षिक ३ लाखभन्दा बढी पर्यटकहरु हलेसी महादेवको दर्शन गर्न आउने गर्दछन् । हिन्दु, बौद्ध र किराँतहरुको त्रिधार्मिक स्थलको रुपमा विकास भइरहेको हलेसी, तुवाचुङ, खाम्लतेलगढीलाई पर्यटकीय सर्किट निर्माण गर्न सकिने सम्भावना रहेको देखिन्छ । विभिन्न वडामा गरी करीव ८३ वटा धार्मिक पर्यटकीय स्थलहरु रहेको यस नगरपालिकामा पर्यटन क्षेत्रको वृहत्तर गुरुयोजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्न सकेमा समग्र आर्थिक सामाजिक क्षेत्रमा विशिष्ट योगदान दिनसक्ने देखिन्छ ।

नगरपालिकाले यस वर्षदेखि पर्यटक पाहुनासँग **पालिका परिकार माला** (मेनु अफ दि म्युनिसिपालिटी) कार्यक्रम लागु गरेको छ ।

३.४.२ समस्या तथा चुनौति

पर्यटकहरु लामो समय सम्म वस्न सक्नेगरी पर्यटकीय पूर्वाधारहरुको विकास नहुनु, संचालित पर्यटक लक्षित होटलहरु महंगो हुनु, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरुमा होम स्टेको व्यवस्था नहुनु, मन्दिर छेउछाउका गुफाहरु भ्रमण गर्न पद मार्ग व्यावस्थित नहुनुजस्ता समस्या विद्यमान छन्। पर्यटकीय सम्पदा, विशेषता, सेवा सुविधाको बारेमा सूचना र प्रचारको कमी रहेको छ। स्थानीय समुदायमा अतिथि सत्कार, सेवा सम्बन्धी ज्ञान र सीपको समेत कमी रहेको छ।

३.४.३ सोच

“त्रि धार्मिक तपोभूमियुक्त पर्यटकीय गन्तव्य”

३.४.४ उद्देश्य

- १) नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका पर्यटकीय स्थलको पहिचान, संरक्षण, र प्रवर्धन गर्दै पर्यटन पूर्वाधारको विकास गर्नु।
- २) पर्यटकको बसाइ अवधि बढाई स्थानीय आय र रोजगारीमा वृद्धि गर्नु।

३.४.५ रणनीति

- १) नगरपालिका तथा वरिपरि क्षेत्रमा रहेका पर्यटकीय स्थलको पहिचान संरक्षण, र प्रवर्धन गर्दै पर्यटन पूर्वाधार विकास गर्ने।
- २) पर्यटकको आगमन संख्या र बसाईमा वृद्धि गर्ने।

३.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
व्यवस्थित र स्तरीय ऐतिहासिक, धार्मिक पर्यटकीय स्थल तथा सम्पदा	संख्या	10	12	15	18	20
व्यवस्थित पार्क/उद्यान, पिकनिक र साईक्लीड रुट	संख्या	3	5	8	10	15
बार्षिक वाह्य तथा आन्तरिक पर्यटक आगमन संख्या (हजारमा)	संख्या	6	7	8	10	12
स्तरीय होटलको संख्या	संख्या	10	17	25	40	45
व्यवस्थित होमस्टे र ग्रामिण पर्यटकिय नगर	संख्या	5	10	12	15	18

३.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	18430	5529	12901	0	0	18430	0	0
२०८१/८२	18649	5595	13054	0	0	18649	0	0
२०८२/८३	19053	5716	13337	0	0	19053	0	0

३.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	धार्मिक तथा पुरातत्विक सम्पदा क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रम	धार्मिक तथा पर्यटकिय महत्वपूर्ण स्थानको संरक्षण प्रवर्द्धन धार्मिक साँस्कृतिक सर्किट पदमार्ग निर्माण गर्नु।	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०८३	१५०००	भूमेस्थान, बोझे ओढार, होलेसुङ्ग खिम्ले दरवार, लावाचुङ्ग ट्याकिडाडा, सोलेमाभिर, गुप्तेश्वर र सुत्केरी ढुङ्गा, खाम्ते गढी, प्रगति भञ्ज्याङ्ग पहिचान संरक्षण तथा प्रवर्द्धन भएको हुनेछ।
२	हलेसी महादेव क्षेत्र विकास कार्यक्रम	पर्यटकीय पुर्वाधार निर्माण, तथा सेवा सुविधाको विकास र विस्तार गर्नु	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०८३	१५०००	धार्मिक पर्यटक आगमन तथा बसाई अवधीमा वार्षिक १० प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ।

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
३	भुम्जुगढी तुवाचुङ्ग क्षेत्र पर्यटन तथा संस्कृति प्रवर्द्धन तथा अन्य सालबसाली कार्यक्रम	पर्यटकीय पूर्वाधार निर्माण, तथा सेवा सुविधाको विकास र विस्तार तथा लोपोन्मुख रहेका बालन सगिनी साकेलासिलि मारुनी नाचको संरक्षण गर्नु ।	सालबसाली	२६१३३	आन्तरिक पर्यटक आगमन तथा बसाई अवधीमा वार्षिक १० प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ ।

३.४.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिका, निजी क्षेत्र तथा नागरिक समाजको साझेदारीमा धार्मिक पर्यटन पूर्वाधार विकास, पर्यटन प्रवर्द्धन तथा सेवा सुविधाको विकास र विस्तार हुन सक्नेछ । कोभिड १९ लगायतका महामारी र राजनीतिक अस्थिरताले पर्यटन क्षेत्रको अपेक्षित नजिता हासिल नहुने जोखिम रहन सक्दछ ।

३.५ भूमि व्यवस्था, बैंक, वित्त तथा सहकारी

३.५.१ पृष्ठभूमि

यस नगरपालिकामा विद्यमान आर्थिक अवसरहरूलाई उपयोग गर्नका लागि सहकारी क्षेत्रले महत्वपूर्ण भूमिका हुन सक्दछ । यस नगरपालिकामा सहकारी संस्थाहरू २५, मनी ट्रान्सफर र बैंकको शाखा स्थापना भई वित्तीय सेवा प्रदान गर्ने गरेका छन् । कृषि तथा पशुपालनक्षेत्रमा लघु वित्त संस्थाहरू, सहकारी संस्थाहरू, नगरपालिका, प्रदेश, संघ, कृषक र निजीक्षेत्रका संस्थाहरूले कृषि तथा पशुपालनमा केही लगानी गरेका छन् ।

नगरपालिकाले सहकारी सञ्चालन तथा नियमन गर्न कडाईका साथ नियमको कार्यान्वयन गरानु पर्ने अवस्था सृजना भएकोछ । हालको अवस्था यस्तो रहेता पनि भैसी पालनको सम्भावना राम्रो रहेकोले दुग्ध सहकारी मार्फत वा निजीक्षेत्रको लगानीमा दुग्ध डेरीको सञ्चालन हुने सक्ने राम्रो सम्भावना देखिन्छ ।

३.५.२ समस्या तथा चुनौति

सहकारी साक्षरताको कमी, उद्यमशीलताको कमी, सहकारी संस्थाहरूले स्थानीय कृषि, पर्यटन, उद्योगका सम्भावनालाई उपयोग गर्न नसक्नु, सहकारीमा आधारित उद्यम व्यवसायको अभ्यास नहुनु, अपेक्षित रूपमा ससाना वचत परिचालन गर्न नसक्नु, बढी उत्पादनशील र पुँजी निर्माणको क्षेत्रमा न्यून लगानी हुनु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन् ।

सहकारी साक्षरता कार्यक्रमलाई लक्षित वर्ग (महिला, गरीब तथा सीमान्तकृत समुदाय) सम्म विस्तार गर्नु, सेवा क्षेत्र अन्तर्गत विशेष गरेर शिक्षा, स्वास्थ्य तथा संचार क्षेत्रमा सहकारी संस्थाहरूको क्रियाशीलता बढाउनु, सहकारीको लगानीलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गर्नु, स-साना ऋण र बचत परिचालन गर्नु, निजी क्षेत्र र सहकारी बीच सहकार्य वृद्धि गर्नु, सहकारीमा आधारित उद्योग व्यवसाय सञ्चालन गर्नु, स्थानीय सीप तथा प्रविधिको उपयोग गर्नु, सहकारी संस्थाहरूद्वारा उत्पादित वस्तुहरू बजार सम्मको मुल्य श्रृङ्खलामा आवद्ध गर्नु, बचत तथा ऋण बीचको व्याजदरलाई सन्तुलित तुल्याउनु, बचत तथा ऋणको सुरक्षण सुनिश्चित गर्नु जस्ता कार्यहरू चुनौतीका रूपमा रहेका छन ।

३.५.३ सोच

“स्थानीय वासिन्दाको वित्तीय सेवामा सहज पहुँच”

३.५.४ उद्देश्य

१. वडाको नगर बस्ती तहमा वित्तीय सेवाको पहुँच अभिवृद्धि गर्नु ।
२. सहकारी क्षेत्रको लगानी उत्पादनशील क्षेत्रमा उपयोग गर्नु ।
३. सङ्घीय सरकार र नेपाल राष्ट्र बैंकले प्रवर्द्धन गरेका सहूलियतपूर्ण कर्जा सुविधा र ब्याजदर अनुदानका कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा सहयोग र सहजीकरण गर्नु ।

३.५.५ रणनीति

१. वडाको नगर बस्ती तहमा वित्तीय सेवाको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ।
२. सहकारी क्षेत्रको लगानी उत्पादनशील क्षेत्रमा उपयोग गर्ने ।

३.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
सहकारीको नेतृत्वमा महिला सहभागिता	प्रतिशत	22	22	31	31	40
वित्तीय सेवामा पहुँच	प्रतिशत	35	35	40	45	50
सहकारीमा पहुँच भएका घरपरिवार (३० मिनेटको पैदल दूरीमा)	प्रतिशत	10	10	20	30	40

३.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	5300	4240	1060	0	0	5300	0	0
२०८१/८२	5360	4288	1072	0	0	5360	0	0
२०८२/८३	5476	4381	1095	0	0	5476	0	0

३.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	वित्तीय संस्था तथा सहकारी प्रवर्द्धन तथा अन्य कार्यक्रम	सहकारी तथा वित्तीय संस्थाको क्षमता अभिवृद्धि, वित्तीय साक्षरता तथा नियम पालनामा वृद्धि गर्नु	सालबसाली	१६१३६	सहकारीको क्षमतामा अभिवृद्धि तथा वित्तीय सेवामा सर्वसाधारणको पहुँच हुनेछ ।

३.५.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरवासीहरूमा वित्तीय सेवा विस्तार भएको हुनेछ । वित्तीय संस्थाहरू उत्पादनमूलक, व्यवसायमूलक कार्य तथा स्थानीय उत्पादनको बजारीकरण बढी क्रियाशील हुनेछन् । वित्तीय संस्थाहरूको खराब कर्जा बढ्न सक्ने जोखिम हुनेछ ।

३.६ श्रम, रोजगारी तथा गरिबी निवारण

३.६.१ पृष्ठभूमि

यस नगरपालिकाबाट खास गरी युवा तथा युवतीहरू रोजगारीको लागि भारत, मलेसिया, दुबई, कतार आदि देशहरूमा जाने गरेका छन् । यिनै युवाहरूले विदेशबाट पठाएको विप्रेषणबाट आश्रित परिवारको लालनपालन, बालबालिकाहरूको शिक्षा, स्वास्थ्य उपचार आदिमा सहयोग पुगेको छ । विप्रेषणको अधिकांश हिस्सा अनुत्पादक कार्यमा खर्च भैरहेको हुनाले बैदेशिक रोजगारीमा गएका युवाहरूको आर्थिक हैसियतमा उल्लेखनीय परिवर्तन आउन सकिरहेको छैन । यदि नगरपालिकाले सार्वजनिक निजी साझेदारीमा कुनै उद्योग वा उत्पादकमूलक कार्यमा सामूहिक कोष वा सेयर प्रणाली अपनाएर विप्रेषणलाई सदुपयोग गर्न सकेमा उनिहरूको आर्थिक भविष्य सुनिश्चित हुन सक्ने देखिन्छ ।

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाबाट १० हजार भन्दा बढी युवाहरू विदेशका विभिन्न ठाउँमा कामदारका रूपमा वस्दै आएका छन् । यस नगरपालिकामा बार्षिक रु. ५० करोड रेमिट्यान्स भित्रिने अनुमान छ । विप्रेषणको ठूलो हिस्सा उत्पादक क्षेत्रमा ल्याउन सकेमा मात्र यहाँका वासिन्दाको आर्थिक हैसियत उकास्न सकिने सम्भावना भने देखिन्छ ।

समग्रमा, देशको गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्या घटेको भए तापनि शहरी तथा ग्रामीण एवम् विभिन्न भौगोलिक क्षेत्र र सामाजिक समूहबीचको खाडल अझै पनि उच्च रहेको देखिन्छ । गरिबी न्यूनीकरणको राष्ट्रिय लक्ष्य, पन्ध्रौं योजनाको लक्ष्य उद्देश्य तथा दिगो विकासका लक्ष्यको १७ लक्ष्यहरू मध्ये लक्ष्य नं १ मा गरिबीको अन्त्य अन्तर्गत सबै प्रकारका गरिबीलाई सबै ठाउँबाट अन्त्य गर्ने

लक्ष्य रहेको हुँदा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारसँगै यस नगरपालिकाले पनि यी लक्ष्यहरूको प्राप्तिमा लागि क्रियाशील रहेको छ ।

३.६.२ समस्या तथा चुनौति

युवा जनशक्तिको बढ्दो आकार र चाहना अनुसार यस नगरपालिकामा र स्वदेशमा रोजगारीको अवसर सृजना गर्न नसक्नु, परम्परागत जीवन प्रणालीमा युवाहरूको घट्दो रुची लगायतका कारणले युवाहरू वैदेशिक रोजगारीमा जाने क्रम नरोकिनु, बैदेशिक रोजगारीबाट घर फर्केका युवाको लागि कृषि र पशुपालन क्षेत्रमा ब्यावसायिक वातावरण सृजना हुन नसक्नु, बढ्दो बसाईसराई र वैदेशिक रोजगारीमा जाने प्रवृत्तिले स्थानीय स्तरमा जनशक्तिको अभाव हुनु र विप्रेषणको उपयोग (लगानी) उत्पादनमूलक क्षेत्रमा हुन नसक्दा अनुत्पादक क्षेत्रमा वा उपभोगमा खर्च बढ्नुजस्ता मुख्य समस्या देखिएकाछन् । अन्तर्राष्ट्रिय बजारसँग प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने दक्ष जनशक्तिको विकास गरी वैदेशिक रोजगारमा पठाउन नसक्नु, वैदेशिक रोजगारको क्षेत्रमा ठगी लगायतका घटनाहरू बढ्नु, पारिवारिक तथा सामाजिक पुनः एकीकरणका सवालहरू सम्बोधन नहुनु, युवाहरूको आकर्षणनगर मा वढाउन सहज अवस्था नहुनु, नगरमा रोजगारी सृजना गर्नका लागि स्थानीय सम्भावनाहरूको पहिचान र परिचालन गर्नु र वैदेशिक रोजगारको दिगो विकल्प दिनु नगरपालिकाको लागि चुनौती देखिन्छ ।

३.६.३ सोच

“रोजगारी प्रवर्द्धन मार्फत आर्थिक सवलीकरण”

३.६.४ उद्देश्य

१. नगरपालिकामा उपलब्ध श्रम(जनशक्ति, सीप, ज्ञान, श्रमको माग, उद्यमको क्षेत्र) सम्बन्धी अभिलेखलाई ब्यवस्थित रूपमा तयार गरी युवा लक्षित स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु ।
२. बैदेशिक रोजगारीबाट घर फर्केका युवाको लागि ब्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन वा घरेलु तथा साना ब्यवसाय सञ्चालन गर्न आवश्यक सहजीकरणगर्नु ।

३.६.५ रणनीति

- १) ब्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन फर्म सञ्चालन गर्न युवा वर्गलाई विशेष प्राथमिकता दिइनेछ
- २) वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवाहरूका लागि ब्यवसाय सञ्चालन गर्न आवश्यक सहजीकरण गरिनेछ ।

३.६.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको	०७९/८० सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालित आयोजना	संख्या	11	20	25	30	35
कार्यक्रमबाट सिर्जित रोजगारी	कार्य दिन	78	100	100	130	150
युवा जनशक्तिको सीप अभिवृद्धि	जना	0	0	20	40	100

३.६.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	12220	6110	6110	0	0	10632	1589	0
२०८१/८२	12441	6220	6220	0	0	11055	1385	0
२०८२/८३	12710	6355	6355	0	0	11631	1079	0

३.६.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	सुरक्षित आप्रवासन सम्बन्धी सूचना, जानकारी प्रदान गर्नु तथा बेरोजगारलाई मौसमी रोजगार प्रदान गरी वार्षिक आयमा वृद्धि गर्नु	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०८३	३००००	न्युन आय भएका बार्षिक २००० जना विपन्नले मौसमी रोजगार प्राप्त गरेका हुनेछन्। तथा वैदेशिक रोजगारीमा जाने श्रमिकहरुले परामर्श सेवा प्राप्त गरेका हुनेछन्।
२	सुरक्षित आप्रवासन परियोजना (सामी)	सुरक्षित आप्रवासन सम्बन्धी सूचना, जानकारी प्रदान गर्नु तथा बेरोजगारलाई मौसमी रोजगार प्रदान गरी वार्षिक आयमा वृद्धि गर्नु	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०८३	४५००	न्युन आय भएका बार्षिक २००० जना विपन्नले मौसमी रोजगार प्राप्त गरेका हुनेछन्। तथा वैदेशिक रोजगारीमा जाने श्रमिकहरुले परामर्श सेवा प्राप्त गरेका हुनेछन्।
३	रोजगार प्रवर्द्धन सालवसाली कार्यक्रम			२८७१	

३.६.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिकाले रोजगारी सम्बन्धी व्यवहारिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरेको हुनेछ। अनौपचारिक क्षेत्रको रोजगारको स्वरूप परिवर्तन हुदै जाने भएकोले तयार भएका दक्ष श्रमले बजार नपाउने जोखिम रहन सक्नेछ। गरिबी निवारण सम्बन्धी व्यवहारिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा भई कार्यान्वयन हुनेछ। नगरपालिकामा गरिबी निवारण सम्बन्धी अल्पकालीन, मध्यमकालीन र दीर्घकालीन योजना तर्जुमा हुनेछ। गरिबी निवारण नीति तथा कार्यक्रममा निरन्तरता नभएमा यसबाट अपेक्षा गरिएको नतिजा हासिल नहुने जोखिम रहेको छ।

परिच्छेद ४ : सामाजिक क्षेत्र

यस परिच्छेदमा स्वास्थ्य, शिक्षा, खानेपानी तथा सरसफाई, महिला, बालबालिका र सामाजिक समावेशीकरण, युवा तथा खेलकुद जस्ता उपक्षेत्रहरु समेटिएका छन् । प्रत्येक खण्डमा पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौति, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रमको संक्षिप्त विवरण र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्षहरु समावेश गरिएको छ ।

४.१ शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि

४.१.१ पृष्ठभूमि

शिक्षा नै मानव संसाधन विकासको आधार स्तम्भ हो । संविधानले शिक्षा सम्बन्धी हकको व्यवस्था गरी आधारभूत शिक्षालाई निशुल्क र अनिवार्य तथा माध्यमिक शिक्षालाई निशुल्क हुने व्यवस्था गरी स्थानीय तहको एकल अधिकार क्षेत्रमा समावेश गरेको छ । नगरपालिका क्षेत्रको कुल साक्षरता दर ८३.३७% रहेको छ । विद्यालयमा निरन्तरता दर ७० प्रतिशत रहेको देखिन्छ । कूल ९२ वटा विद्यालयहरुमध्ये २७ वटा विद्यालयहरुमा बालकलव गठन भएको, सामान्य पूर्वाधारहरु सहित विद्यालयहरु संचालनमा रहेको छ ।

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाले आफ्नो नीति कार्यक्रम तथा बजेट अनुसार बाल विकास केन्द्र देखि कक्षा १२ सम्म शुन्य शुल्क नीति अन्तर्गत निशुल्क शिक्षा प्रदान गर्दै आएको छ । त्यस्तै आगामि बर्ष लाई शैक्षिक सुधार र पूर्वाधार विकास बर्षको रुपमा लिइएको छ ।

४.१.२ समस्या तथा चुनौति

शैक्षिक क्षेत्रमा आधारभूत, माध्यमिक, उच्च शिक्षा र प्राविधिक शिक्षामा विविध समस्या र चुनौतिहरु विद्यमान रहेका छन् । अधिकांश विद्यालयमा विद्यार्थी शिक्षक अनुपात मिलेको छैन भने विद्यार्थी संख्या न्यून र भौगोलिक दुरी समेतलाई मध्य नजर गर्दा केही विद्यालयहरु गाभ्नुपर्ने अवस्थामा रहेका छन् । विद्यालयमा छात्रा मैत्री शौचालयको व्यवस्था, सेनिटरी प्याडको व्यवस्था र बाल तथा अपांगतामैत्री र भूकम्प प्रतिरोधी पूर्वाधारको व्यवस्था नभएका कारण बालमैत्री विद्यालय हुन सकेको छैन । शिक्षक तथा विद्यार्थीको नियमितता, विज्ञान प्रयोगशाला, कम्प्युटर शिक्षक र सुचना प्रविधिको उपयोग र अतिरिक्त क्रियाकलापमा नियमितताको कमीका कारण गुणस्तरीय शिक्षामा केहि हद सम्म नकारात्मक प्रभाव परेको देखिन्छ ।

४.१.३ सोच

"नगरपालिकाको आर्थिक सामाजिक रुपान्तरणका लागि शैक्षिक जनशक्तिको विकास"

४.१.४ उद्देश्य

१. गुणस्तरीय शिक्षामा समतामूलक पहुँच स्थापित गर्नु ।
२. विद्यालय शिक्षामा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्नु ।
३. प्रविधिमैत्री गुणस्तरीय आधारभुत तथा माध्यमिक शिक्षामा सबै बालबालिकाको पहुँच सुनिश्चित गरी दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्नु

४.१.५ रणनीति

१. विद्यालयमा न्यूनतम शैक्षणिक तथा भौतिक पूर्वाधार व्यवस्था गर्ने
२. विद्यालय शिक्षामा सबै बालबालिकाको समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्ने
३. प्रविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षालाई संस्थागत गर्ने
४. अनौपचारिक शिक्षाको विस्तार गर्ने ।

४.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको	०७९/८० सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
पूर्व प्राथमिक तहको खुद भर्ना दर	प्रतिशत	८९.५	९१	९३	९५	९८
प्राथमिक तह खुद भर्ना	प्रतिशत	९५.५	९६	९७	९८	१००

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
माध्यमिक तहमा खुद भर्नादर (९ देखि १२)	प्रतिशत	५५	६५	७५	८०	९०
१५देखि २४ वर्ष उमेर समूहको साक्षरता दर	प्रतिशत	९१	९३	९५	९८	१००
विद्युतमा पहुँच भएका विद्यालयहरू	प्रतिशत	७५	७५	८०	१००	१००
इन्टरनेटमा पहुँच विद्यालयहरू	प्रतिशत	४०	९०	१००	१००	१००
खानेपानी सरसफाइ स्वच्छता सेवा उपलब्ध विद्यालय	प्रतिशत	५०	५०	८०	१००	१००
अपांगमैत्री विद्यालयहरू	प्रतिशत	२५	४५	५५	६५	८०
पेशागत प्रशिक्षण प्राप्त शिक्षक	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	१००
प्राविधिक धार भएका विद्यालयको संख्या	संख्या	०	१	१	१	३

४.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	262955	223512	39443	0	0	262320	635	0
२०८१/८२	266141	226220	39921	0	0	265587	554	0
२०८२/८३	271912	231125	40787	0	0	271480	432	0

४.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम	विद्यालय शिक्षामा सबैको पहुँच पुर्याई विद्यार्थी विद्यालयमा झिकाउने टिकाउने सिकाउने तथा बिकाउनको लागि आवश्यक शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	७५००००	विद्यालयमा सबैको पहुँच सुनिश्चितता हुनेछ। शैक्षिक गुणस्तरमा वृद्धि हुनेछ। विद्यालयका भौतिक आवश्यकता सयानुकूल विकास हुनेछ।
२	विद्यालय पूर्वाधार सुधार कार्यक्रम	विद्यालय पूर्वाधारलाई योजनाबद्ध सवल बनाउने	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	३६०००	१५ वटा विद्यालय पूर्वाधारहरू सुधार भएका हुनेछन्।
३	युवा विद्यार्थी सँग हलेसी तुवाचुङ नगर कार्यक्रम	अन्तरनिहित प्रतिभाको प्रस्फुटन गर्ने	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	४५००	विद्यार्थीले अन्तरनिहित प्रतिभा प्रस्फुटन गर्ने अवसर प्राप्त हुनेछ।
४	शिक्षा भाषा कला तथा संस्कृति संरक्षण र प्रवर्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम		सालवसाली	१०५०८	

४.१.९ अनुमान तथा जोखिम

नगरपालिकाबाट शिक्षा ऐन तथा नियमावली जारी एवम् समयानुकूल परिमार्जन भएको हुनेछ। शैक्षिक क्षेत्रमा पर्याप्त पूर्वाधार विकास, आवश्यक जनशक्ति व्यवस्था, क्षमता विकासका अवसरमा बृद्धि र नवीनतम प्रविधिको उपयोग भएको हुनेछ। शैक्षिक क्षेत्रमा लगानीको मात्रा प्रयाप्त बढाउनु पर्ने भएकोले राजनीतिक प्रतिवद्धता तथा यथेष्ट बजेट अभाव हुन सक्ने जोखिम देखिन्छ।

४.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

४.२.१ पृष्ठभूमि

स्वस्थ जीवन मानव विकास सूचकाङ्कको महत्वपूर्ण आधार हो। संविधानले पनि आधारभूत स्वास्थ्यलाई मौलिक हकको रूपमा व्यवस्थित गरेको छ। यस नगरपालिका क्षेत्रमा ११ वटा स्वास्थ्य चौकीबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध हुँदै आईरहेको छ। नगरपालिकामा ११ वटा वर्थिङ सेन्टर भएको, १२८ जना महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका क्रियाशील रहेको, प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थासँग सडकको पहुँच भएको, पोषण कार्यक्रम संचालन भैरहेको, २५ शैयाको अस्पताल संचालनमा रहेको छ। यसैगरी नगरपालिका पूर्ण संस्थागत सुत्केरी एवं पूर्ण गर्भवती जाँच नगरपालिका घोषणा भएको छ। प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थामा ल्याव सेवा विस्तार भएको, आयुर्वेद औषधालय संचालनमा रहेको छ। यस क्षेत्रमा स्वास्थ्य र पोषण सम्बन्धी क्षेत्रमा क्रियाशील गैससले महत्वपूर्ण सहयोग पुर्याउँदै आएको छ। स्वास्थ्य तथा पोषणको क्षेत्रमा जनचेतनामा वृद्धि हुँदै गएको छ।

हलेसी नगर अस्पतालबाट २४ सै घण्टा एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराइएको छ। साथै गर्भवती महिलालाई वर्थिङ सेन्टरको सिफारिसको आधारमा निशुल्क सेवा प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिएको छ।

४.२.२ समस्या तथा चुनौति

स्वास्थ्य चौकिमा पहुँच नहुनु, स्वास्थ्य संस्थामा दिइराखेको सेवा, सुविधाको गुणस्तर सुधार नहुनु र स्वास्थ्य क्षेत्रमा जनशक्तिको अभाव हुनुलाई स्वास्थ्य सम्बन्धी मुख्य समस्या मानिएको छ। स्वास्थ्य संस्थाका कार्यरत जनशक्तिहरूलाई आवश्यक तालिम नहुनु पनि समस्याको रूपमा देखिएको छ। नगरपालिकास्तरीय अस्पताल नहुनु, स्वास्थ्य सूचकहरूको हकमा गर्भवती जाँच चारै पटक गराउनु पर्छ भन्ने चेतना सबैमा नहुनु, नसर्ने दीर्घ रोगीहरूको संख्या बढ्दै जानु, स्वास्थ्य संस्थामा हुने सुत्केरीको संख्या बढाउन नसक्नु र तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीहरू पर्याप्त नहुनु आदि समस्याका रूपमा रहेका छन्।

वडामा रहेका सबै स्वास्थ्य संस्थालाई पहुँचयुक्त बनाउनु, गर्भवती महिलाद्वारा सुत्केरी गराउन स्वास्थ्य संस्थाको उपयोग बढाउनु, ल्याब तथा अन्य सेवाहरू गुणस्तरीय बनाउनु, रिफरल स्वास्थ्य सेवाको सहज व्यवस्था गर्नु, अस्पतालको संरचना तथा डाक्टरको दरबन्दी व्यवस्थापन गर्नु, दीर्घ रोगको पहिचान गर्नु र दुर्व्यसनीमा परेका किशोरकिशोरीहरूको पुनर्स्थापना गर्नु आदि यस नगरपालिकाका स्वास्थ्य सम्बन्धी प्रमुख चुनौतिहरू हुन्।

४.२.३ सोच

“सक्षम स्वास्थ्य सेवा, स्वस्थ हलेसीवासी”

४.२.४ उद्देश्य

१. गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा तथा पोषणलाई सबैको पहुँचमा पुर्याउनु,
२. सबै वडाहरूबाट निःशुल्क आधारभूत स्वास्थ्य सेवा र तोकिएका संस्थाहरूबाट आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको व्यवस्था गर्नु।
३. सम्भावित स्वास्थ्य विपद्को पहिचान गरी पूर्वतयारी, न्यूनीकरण र व्यवस्थापनका लागि संयन्त्र र पूर्वाधार तयार गर्नु।

४.२.५ रणनीति

१. आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको स्तर र पहुँच बढाउने
२. स्वास्थ्य संस्थाको सेवा पहुँचयुक्त बनाउने
३. स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर वृद्धि गर्ने
४. रिफरल स्वास्थ्य सेवा सहज गराउने
५. मातृशिशु तथा पोषण सुरक्षा कायम गर्ने।

४.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८१/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९१/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
प्रति एकलाख जीवित जन्ममा मातृ मृत्युदर	जना					
दक्ष प्रसूतिकर्मीको सहयोगमा गराइएको बच्चा जन्मको अनुपात	प्रतिशत					

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
पाँचवर्ष मुनिको बाल मृत्युदर (प्रतिहजार जीवित जन्म)	जना					
नवजात शिशुको मृत्युदर (प्रतिहजार जीवित जन्म)	जना					
नयाँ एचआईभी संक्रमितहरूको संख्या (प्रतिलाख)	जना					
क्षयरोग लाग्ने दर (प्रतिलाखमा)	जना					
वार्षिक रुपमा आत्महत्याबाट हुने मृत्यु	जना					
परिवार नियोजनका साधन प्रयोग गर्ने प्रजनन उमेर (१५ देखि ४९ वर्ष उमेर)का महिलाको अनुपात	अनुपात					
मापदण्डअनुसार चार पटक प्रसवपूर्व स्वास्थ्य/सेवा प्राप्त गर्ने महिला(जीवित जन्ममा)	प्रतिशत	100	100	100	100	100
हेपाटाइटिस बी खोपको तीन डोज प्राप्त गर्ने शिशुहरूको प्रतिशत	प्रतिशत	100	100	100	100	100
उच्च रक्तचापको औषधि सेवन गर्ने १५ वर्ष माथिको जनसंख्या	प्रतिशत					
घरबाट स्वास्थ्य सँस्थामा पुग्न ३० मिनेट वा सोभन्दा कम समय लाग्ने घरपरिवार	प्रतिशत					
स्वास्थ्य बिमामा सहभागी घरपरिवार	प्रतिशत					
राष्ट्रिय कार्यक्रमहरूमा समावेश गरीएका सबै खोप प्राप्त गर्ने लक्षित जनसंख्याको अनुपात	प्रतिशत	100	100	100	100	100
कुल बजेटमा स्वास्थ्य क्षेत्रको बजेट	प्रतिशत	20	20	20	20	20

४.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	158725	134916	23809	0	107183	50589	953	0
२०८१/८२	160643	136547	24097	0	96828	62984	831	0
२०८२/८३	164127	139508	24619	0	84794	78685	647	0

४.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

कार्यक्रम तथा आयोजनाको उद्देश्य, अवधि, लागत तथा तथा अपेक्षित उपलब्धि सहितको संक्षिप्त विवरण देहायानुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह	स्वास्थ्य संस्थामा निरन्तर रुपमा वितरण गरिने ९८ प्रकारका औषधि उपलब्ध गराई अत्यावश्यक औषधिको बाहेक महिना उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने ।	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	३६००००	सबै स्वास्थ्य संस्थामा नि शुल्क प्रदान गरिने औषधि नियमित रुपमा प्रदान गरीएको ले सेवामा प्रभावकारिता हुने
२	२४ घण्टा एम्बुलेन्स सेवा कार्यक्रम	गर्भवति महिलालाई निशुल्क सेवा प्रदान गर्नु ।	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	१२०००	

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
३	स्वास्थ्य संस्था पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम	स्वास्थ्य संस्थाको न्युनतम मापदण्ड अनुसार सेवा प्रदान गर्न ।	२०८०।०८।९ देखि २०८२।२०८३	१५०००	सल्ले स्वास्थ्य चौकी धितुङ स्वास्थ्य चौकी र शहरी स्वास्थ्य ईकाइ कुदुवा भञ्ज्याङ्ग निर्माण कार्य
४	खोप सेवा र CBIMNCI कार्यक्रम तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	कोभिड तथा नियमित खोपको पूर्ण खोप सुनिश्चितता गरी खोप लगाउन छुट भए नभएको एकिन गर्नुका साथै छुट भएमा खोप पुरा गर्नु । खोपको कभरेज बढाउनुको साथै ड्रपआउट दर घटाउन ।	सालवसाली	९६४९५	

४.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

स्वास्थ्य सेवालार्ई प्रभावकारी बनाउन पूर्वाधार तथा भौतिक संरचना सवलीकरण भएको हुनेछ । दक्ष मानवीय श्रोत परिचालन भई सेवा विस्तार भएको हुनेछ ।

स्वास्थ्य पूर्वाधार, प्रयोगशाला, औषधि र खोप व्यवस्थापन जस्ता प्राविधिक पक्षमा सरोकारवालाबीच सहकार्य र साझेदारी हुन नसकेमा महामारीले जनस्वास्थ्य तथा नगरपालिकाबासीको सामाजिक तथा आर्थिक स्थिति क्षय गर्नसक्ने जोखिम रहन सक्दछ ।

४.३ खानेपानी तथा सरसफाई

४.३.१ पृष्ठभूमि

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकामा सतह खानेपानीको लागि पायक पर्ने श्रोतको कमी भएकोले नगरपालिकाले लिफ्ट प्रणालीबाट खानेपानीको व्यवस्था गरेको छ । खानेपानी र सरसफाईका क्षेत्रमा यस नगरपालिकामा केही वर्षयता उल्लेखनीय सुधार भएको देखिएको छ । करिव ७४ प्रतिशत घरमा खानेपानीका लागि धाराको पानी उपयोग हुने गरेको छ । यस क्षेत्रमा सबै बासिन्दालार्ई स्वच्छ खानेपानीको पहुँच वृद्धि गर्न एक घर एक धारा अभियान कार्यान्वयनमा रहेको छ । हाल सम्ममा करिब ९८ प्रतिशत घरमा प्यान भएको शौचालय निर्माण भइसकेको छ । नगरपालिका खुला दिसा मुक्त क्षेत्र घोषणा भइ सकेकोले पूर्ण सरसफाईका अभ्यासहरु हुँदै आईरहेका छन् । धुवाँरहित चुलो निर्माण र उपयोग गर्ने घरपरिवार पनि उल्लेखनीय रहेको छ । यसैगरी फोहोरको संकलनको नियमित व्यवस्था समेत कार्यान्वयनमा रहेको छ ।

४.३.२ समस्या तथा चुनौति

नागरिकहरुलार्ई स्वच्छ खानेपानी वितरण गर्न नसक्नु, खानेपानी योजनाहरुको मर्मत संभार पद्धतिको विकास गर्न नसकिदा वितरण नियमित नहुनु, नगरपालिकामा खानेपानी सम्बन्धी काम गर्ने दक्ष जनशक्तिको अभाव हुनु, जल प्रशोधन गर्न नसक्नु, नगरपालिकामा रहेका साना साना खानेपानीका श्रोतहरुको व्यवस्थापन हुन नसक्नु, सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनाको कमी हुनु, आदि मुख्य समस्याहरु हुन ।

खानेपानीको गुणस्तरमा बृद्धि गरी स्वच्छ तथा सफा खानेपानीको वितरण गर्नु, खानेपानीलार्ई सुद्धिकरण गर्नु, निर्माणाधिन खानेपानी योजनाहरुको समयमै निर्माण सम्पन्न गर्नु, सरसफाई सम्बन्धी जनचेतना जगाउनु, फोहोरको उचित ब्यबस्थापन गर्नु आदि चुनौतिहरु रहेका छन् ।

४.३.३ सोच

“स्वच्छ सर्वसुलभ र दिगो खानेपानी तथा सरसफाई सुविधा”

४.३.४ उद्देश्य

१. नगरपालिकामा स्वच्छ खानेपानीमा सहज पहुँच, सरसफाई तथा स्वच्छता प्रवर्द्धन गर्नु ।

२. नगरपालिकाको ढल निकास प्रणाली विकास गर्नु ।

४.३.५ रणनीति

१. गुणस्तरीय श्वच्छ सफा खानेपानी वितरण गर्ने
२. सरसफाइको दिगो र उचित ब्यवस्था गर्ने
३. सवै वडाहरूमा खानेपानीको स्रोत तथा मुलहरूको पहिचान गरी संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने ।
४. नगरपालिकाको ढल निकास प्रणाली र ढल प्रशोधन केन्द्र निर्माणका लागि अन्य सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वयमा काम गर्ने ।

४.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
आधारभूत खानेपानी सुविधा उपलब्ध घरपरिवार	प्रतिशत	45	50	60	75	85
शौचालय भएका परिपरिवार	प्रतिशत	78	80	80	85	90
गुणस्तर परिक्षण गरिएको खानेपानी प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	45	48	50	60	75
सार्वजनिक शौचालय	संख्या	2	4	5	8	10
नगरपालिकाबाट नियमित फोहोर संकलन हुने घरपरिवार	प्रतिशत	10	15	20	40	50

४.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	8450	1690	6760	0	0	6862	1589	0
२०८१/८२	8550	1710	6840	0	0	7165	1385	0
२०८२/८३	8736	1747	6989	0	0	7657	1079	0

४.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	नगर स्तरीय खानेपानी आयोजना	घरघरमा स्वच्छ खानेपानी सेवा विस्तार गर्ने ।	२०८०।०८१ देखि २०८२।२०८३	१८०००	
२	खानेपानी सरसफाइ कार्यक्रम तथा पानी परीक्षण सालबसाली कार्यक्रम	सञ्चालित खानेपानी आयोजनाहरूको मर्मत सम्भार गुणस्तर परीक्षण तथा सेवा प्रवाह ।	सालवसाली	७७३६	

४.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

मध्यमकालीन खर्च संरचनामा प्रस्ताव गरे अनुसार बजेट सुनिश्चितता भई आयोजना संचालन तथा मर्मतसंभार र स्तरोन्नति भएमा खानेपानीको सेवा प्रवाहमा विस्तार तथा गुणस्तरमा सुधार आउने देखिन्छ । सुख्खा खडेरी जस्ता जलवायु परिवर्तबाट खानेपानीको स्रोत सुक्न सक्ने तथा फोहारमैलाको उचित व्यवस्थापन, प्रदूषण नियन्त्रण आदि बहुक्षेत्रगत विषय भएकोले खानेपानी तथा ससरफाई सम्बन्धी अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न जोखिम पर्न सक्ने हुन्छ ।

४.४ महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग

४.४.१ पृष्ठभूमि

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको क्षेत्रमा समानुपातिक समावेशी र न्यायोचित वातावरण तयार गर्ने उद्देश्यका साथ वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने अभ्यासलाई निरन्तरता दिइरहेको छ । नगरपालिकाको

नीति कार्यक्रममा महिला बालबालिका तथा लक्षित बर्गलाई उच्च प्राथमिकतामा राखिएको छ । सबै लिङ्ग, वर्ग र समूहको सहभागिता र अपनत्व बोध सहितको समावेशीताले राज्य प्रणालीलाई सुदृढ गर्नुका साथै समृद्धिको आकांक्षा परिपूर्ति गर्न तुलो मद्दत गर्दछ । संविधानले वर्गीय, जातिय, क्षेत्रीय, भाषिक, धार्मिक, लैङ्गिक विभेद र सबै प्रकारका जातिय छुवाछुतको अन्त्य गरी आर्थिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने सङ्कल्प गरेको छ ।

सामाजिक समावेशीकरण र लक्षित वर्गको हितका सम्बन्धमा कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था र स्थानीय स्तरमा भए गरेका अभ्यासहरूले केही सकारात्मक परिवर्तन भएका छन् । यस क्षेत्रमा लक्षित वर्गमा अधिकार र अवसरका सम्बन्धमा चेतनाको वृद्धि हुँदै गएको छ । वडास्तरमा लक्षित वर्गको संजालहरू गठन र कृयाशिल रहेका छन् । नगरपालिकास्तरमा महिला तथा बालबालिका शाखा स्थापना भई सकेको छ । महिला समूह समितिमा ५० प्रतिशत आवद्ध रहेको, महिला साक्षरता ७७.७९ प्रतिशत भएको, महिला सहकारी संस्था ३ वटा, विद्यालय भर्ना भएका बालबालिका ९० प्रतिशत भन्दा माथि भएको, बालविवाह मुक्त नगर बनाउन सम्भव रहेको, महिलाको राजनैतिक आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक आदि तहमा महिला सहभागी बढ्दो रहेको, किशोर किशोरी शिक्षा तुलनात्मक रूपमा वृद्धि हुँदै गरेको, ३८ वटा बाल क्लव गठन भएको छन् ।

४.४.२ समस्या तथा चुनौति

शिक्षा, स्वास्थ्य लगायत सेवामा महिलाको पहुँचमा कमी, महिला नेतृत्व विकासको कमी, महिलाको भूमिका औपचारिक आर्थिक कृयाकलापमा भन्दा घरायसी काममा बढी केन्द्रित हुनु महिला लक्षित कार्यक्रमको कमी, महिला, अपाङ्गता तथा वालमैत्री पूर्वाधारको कमी, अशक्त तथा जेष्ठ नागरिकलाई असमान व्यवहार गर्ने प्रवृत्ति बढ्दो आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याका रूपमा रहेका छन् ।

महिला तथा वञ्चितमा परेका वर्ग समुदायको क्षमता विकास गरी उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गर्नु, नगरपालिका भित्रका समिति, उपसमिति, उपभोक्ता समितिहरू, सामुदायिक संस्था तथा लाभग्राही मुखी संस्थाहरूमा यस वर्ग र समुदायको प्रतिनिधित्व, अर्थपूर्ण सहभागिता र निर्णयमा पहुँच स्थापित गर्नु, वाल मैत्री स्थानीय शासन स्थापना गर्नु, अपाङ्ग र जेष्ठ नागरिक मैत्री पूर्वाधारको विकास गर्नु, आर्थिक तथा सामाजिक जिवनमा लैङ्गिक समानता कायम गर्नु, पारिवारिक र सामाजिक मूल्य मान्यता तथा लैङ्गिक भूमिकामा परिवर्तन ल्याउनु, ग्रामीण महिलाको जीवन स्तरमा सुधार ल्याउनु, महिला माथि हुने सबै किसिमका हिंसा, विभेद र शोषणको अन्त्यका लागि रणनीतिक योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्नु, लगानीको लागि आवश्यक स्रोत साधनको जोहो गर्नु, श्रम पलायन रोक्नु, स्थानीय तहमा नै रोजगारीका अवसर वृद्धि गर्नु, पर्यटन विकासमा महिला सहभागिता र बढाउनु, गुणस्तरीय भौतिक पूर्वाधार विकास गर्नु, समावेशीकरणको नीतिलाई पूर्ण कार्यान्वयनमा ल्याउनु, पर्याप्त प्राविधिक दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्नु, महिलामाथि हुने सबै किसिमका हिंसा, विभेद र शोषणको ब्यबहारिक रूपमा अन्त्य गर्नु, रोजगारीमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको पहुँचका लागि विशेष शिक्षा एवं प्रविधि व्यवस्थापन गर्नु आदिलाई नगरपालिकाको चुनौतिको रूपमा लिन सकिन्छ ।

४.४.३ सोच

“लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणको प्रत्याभूति सहितको विकास”

४.४.४ उद्देश्य

१. सामाजिक संरचनामा बञ्चितमा परेका सबै समुदाय र महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सशक्तिकरण, अर्थपूर्ण सहभागीता र अवसरहरूमा समान पहुँच स्थापित गर्ने ।
२. लैङ्गिकता र जातियतामा आधारित हिंसा, भेदभाव तथा बहिष्करणको अन्त्य गर्ने ।
३. विभेद, हिंसा तथा कुप्रथाहरूको अन्त्य गर्नु ।

४.४.५ रणनीति

१. महिलाहरूलाई सामाजिक आर्थिक राजनैतिक विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहिकरण गर्ने
२. वञ्चितिकरण र भेदभावमा परेका समुदायको सशक्तिकरण गरी विकास प्रक्रियामा सहभागीता वढाउने
३. बालबालिका र किशोर किशोरीमा सिर्जनशिलताको विकास हुने वातावरण सिर्जना गर्ने,
४. अपाङ्गता भएका व्यक्तिको संरक्षण तथा क्षमता विकास गरी अवसरमा पहुँच वढाउने
५. ज्येष्ठ नागरिकको योगदानको कदर गर्दै, उनिहरूको हक अधिकारको प्रत्याभूति एवं संरक्षण गर्ने र सम्मानपूर्ण जीवनको अनुभूति गराउने

६. स्थानीय आवश्यकता अनुसारको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी कानून, नीति, नियम एवं कार्यक्रमको व्यवस्था गर्ने
७. महिला, बालबालिका तथा किशोरकिशोरी विरुद्ध हुने सबै प्रकारका विभेद, दुर्व्यवहार, शोषण, उपेक्षा एव हिंसा, बेचबिखन, ओसार पसारको अन्त्य गर्ने
८. लैससास बजेटको ब्यबस्था तथा परिक्षण गर्ने।

४.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको	०७९/८० सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
वार्षिक रूपमा घरेलु हिंसाअन्तर्गत दर्ता भएका प्रहरी मुद्दा	संख्या					
नगरपालिकाभित्र रहेका सडक बालबालिका	संख्या					
बाल यौनहिंसामा परेका बालिका	संख्या					
नगरपालिकाभित्र रहेका बालगृह	संख्या					
यौनहिंसामा परेका १५ वर्ष र माथिका महिला र किशोरी	प्रतिशत					
बेचबिखनमा परेका महिला, किशोरी तथा बालिकाहरु	संख्या					
नगरसभामा महिला सहभागिता	प्रतिशत	33	33	33	33	33
कार्यपालिकामा महिला सहभागिता	प्रतिशत	33	33	33	33	33
व्यवस्थापकीय पदहरुमा महिलाको अनुपात	प्रतिशत	20	25	30	35	40
नगरपालिका स्तरीय संघ/महासंघमा महिलाको सहभागिता	प्रतिशत	25	28	32	35	40
जमिनमाथिको सम्पत्तिमा महिलाको स्वामित्व भएको घरपरिवार	प्रतिशत	15	18	22	25	30
नगरपालिकाले गठनगरेका संरचनाहरु (महिला, बाल, अपांगता जेष्ठ नागरिक)	संख्या	12	12	15	18	24

४.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	16250	13813	2438	0	0	15932	318	0
२०८१/८२	16449	13981	2467	0	0	16172	277	0
२०८२/८३	16805	14284	2521	0	0	16589	216	0

४.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	महिला तथा बाल विकास कार्यक्रम		२०८०/०८१ देखि २०८२/२०८३	३००००	बार्षिक ५०० जना महिला बालबालिका, जेष्ठ नागरिक तथा अपांगता भएका ब्यक्तिहरु लाभान्वित हुनेछन्।
२	महिलासँग समृद्धि कार्यक्रम		२०८०/०८१ देखि २०८२/२०८३	९०००	बार्षिक २०० जना महिला बालबालिका, जेष्ठ नागरिक तथा अपांगता भएका ब्यक्तिहरु लाभान्वित हुनेछन्।
३	अपांगता, जेष्ठनागरिक, दलित, जनजाति सिमान्तकृत विपन्न		सालबसाली	१०५०४	बार्षिक १००० जना महिला बालबालिका, जेष्ठ नागरिक तथा अपांगता भएका ब्यक्तिहरु लाभान्वित हुनेछन्।

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
	बर्ग उत्थान तथा अन्य सालबसाली कार्यक्रम				

४.४.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

महिला बालबालिका तथा लक्षितबर्गका लागि प्राथमिकताका साथ बजेट विनियोजन गरी व्यवहारिक कार्यक्रम लागू भएको हुनेछ । लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी कार्यक्रम दीर्घकालीन रूपमा हरेक क्षेत्रसँग अन्तरसम्बन्धित रही कार्यान्वयन गर्नुपर्ने भएकोले सम्बन्धित निकाय तथा संरचनाको क्षमता विकास तथा प्रतिवद्धता नभएमा अपेक्षित नतिजा प्राप्त गर्न कठिन हुने जोखिम रहन सक्दछ ।

४.५ युवा तथा खेलकुद

४.५.१ पृष्ठभूमि

उत्पादनशील युवा मुलुकको विकासका संवाहक हुन । यसै गरी खेलकुद शारीरिक तथा मानशिक विकासको महत्वपूर्ण माध्यम हो । नेपाल सरकारले पन्ध्रौं योजनामा खेलकुदको विकास र विस्तार गरी स्वस्थ, सक्षम र अनुशासित नागरिक तयार पार्दै अन्तर्राष्ट्रिय जगतामा राष्ट्रको सम्मान अभिवृद्धि र पहिचान स्थापित गर्ने भनिएको छ । खेलकुदको विकासबाट युवाको भविष्य निर्माणमा सयोग पुग्ने भएकाले युवाको मनोबल उच्च राख्न र राष्ट्रिय गौरव र गरिमाको संरक्षण गर्न खेलकुदलाई व्यवसायिक ढंगले विकास गर्दै लगेमा रोजगारको सृजना भई दिगो विकासका लक्ष्य हासिल गर्न सहज हुनसक्छ । खेलकुदको क्षेत्रमा यस नगरपालिकामा नियमित रूपमा खेलकुद गतिविधिहरु भइरहेका छन् । खेलकुदको अभ्यासका लागि सामान्य खालका १२ वटा खेल मैदान रहेका छन् । यस क्षेत्रमा ३५ वटा युवा क्लबहरु रहेका छन् । युवाको बैदेशिक रोजगारीको आकर्षण आय आर्जनको महत्वपूर्ण आधार बनेको छ ।

४.५.२ समस्या तथा चुनौति

युवा शक्तिको उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गर्न नसकिनु, युवा पलायन, खेलकुदको विकासका लागि पूर्वाधारको कमी, व्यावसायिक खेलकुदको कमी, खेलकुद प्रशिक्षणको कमी, क्लव तथा खेलकुद सँग सम्बन्धित संस्थाको आयस्रोतमा कमी, युवामा दक्षता र क्षमताको कमीका साथै उनीहरुलाई उद्यमशील, रोजगारीमूलक र स्वरोजगार बनाउन नसकिनु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्याका रूपमा रहेका छन् ।

युवा क्षमताको विकास गर्नु, युवा प्रतिभा पलायन रोक्नु, युवामा सकारात्मक सोचको निर्माण नहुनु, स्थानीय स्तरमा सृजना गर्न सकिने रोजगारीका सम्भावनाहरुमा युवाहरुको आकर्षण गराउनु, युवालाई खेलकुद प्रति प्रोत्साहित गराउनु, खेलकुद पूर्वाधारको निर्माण गर्नु, व्यावसायिक खेलकुदको विकास गर्नु, खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गर्नु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन ।

४.५.३ सोच

“व्यवसायिक तथा स्वरोजगार युवा मार्फत सर्वाङ्गिन विकास”

४.५.४ उद्देश्य

१. युवालाई उद्यमशील, सृजनशील र जिम्मेवार नागरिक बन्ने वातावरण निर्माण गर्नु ।
२. खेलकुदको विकास गर्नु,
३. युवा जनशक्तिलाई प्राविधिक शिक्षातर्फ आकर्षण गर्नु ।

४.५.५ रणनीति

१. युवाको तालिम, उद्यमशिलता, विकास र रोजगारीमूलक कार्यमा लगानी अभिवृद्धि गर्ने
२. राष्ट्रिय तथा क्षेत्रिय प्रतियोगितामा सहभागिताको अवसर सिर्जना गर्ने
३. स्थानीय स्तरमा खेलमैदानहरु निर्माण गर्ने
४. युवाहरुमा सिर्जनशीलता, उद्यमशीलता र नेतृत्व विकासकालागि नियमित कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

४.५.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको	०७९/८० सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
रोजगारीमा नरहेका १५ देखि २४ उमेर समूहका युवाको अनुपात	प्रतिशत	०	०	०	०	०
प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम प्राप्त युवा तथा वयस्क (वार्षिक)	संख्या	०	८०	८०	१२०	१२०
सक्रिय युवा परिषद तथा युवा संजाल	संख्या	११	१२	१२	१२	१२
कभर्ड हल र स्तरीय खेलकुद मैदान	संख्या	१६	१७	१७	१७	१८
खेल प्रशिक्षणमा सहभागी युवा	संख्या	५००	७००	८००	९००	१०००
आयोजना हुने खेलकुद प्रतियोगिता वार्षिक	पटक	४	४	४	५	६

४.५.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	३८००	१९००	१९००	०	१३३५	१८३०	६३५	०
२०८१/८२	३८४३	१९२१	१९२१	०	१३०६	१९८३	५५४	०
२०८२/८३	३९२६	१९६३	१९६३	०	१२८५	२२१०	४३२	०

४.५.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड प्रतियोगिता कार्यक्रम	खेल प्रतिभाको विकास गरी स्वस्थ मानव संसाधन विकास गर्नु	सालबसाली	६०००	नगरपालिका स्तरिय खेल प्रतिभा प्रस्फुटन हुनेछ । सिप सिकेर उद्यम गर्ने जनशक्ति वृद्धि हुनेछ ।
२	हलेसी म्याराथन कार्यक्रम	खेल प्रतिभाको विकास गरी स्वस्थ मानव संसाधन विकास गर्नु	सालबसाली	३०००	हलेसी क्षेत्रको खेल पर्यटन प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।
३	एक वडा एक खेलकुद कार्यक्रम लगायत खेलकुद विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	खेल प्रतिभाको विकास गरी स्वस्थ मानव संसाधन विकास गर्नु	सालबसाली	२५६९	नगरपालिका स्तरिय खेल प्रतिभा प्रस्फुटन हुनेछ । सिप सिकेर उद्यम गर्ने जनशक्ति वृद्धि हुनेछ ।

४.५.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

युवाहरुलाई प्राविधिक शिक्षा बारे जानकारी, खेलकुद तथा बौद्धिक कृयाकलाप सम्बन्धी कार्यक्रम मार्फत उनीहरुको श्रृजनशिलता तथा उद्यमशिलता प्रति आकर्षण बढेको हुनेछ । तर बजेटको यथोचित व्यवस्था, यससँग सम्बन्धित जनशक्ति व्यवस्थापन र युवाहरुलाई प्रोत्साहन नभएमा अपेक्षित उपलब्धि हासिल हुन नसक्ने जोखिम रहन सक्छ ।

४.६ सामाजिक सुरक्षा र पञ्जीकरण

४.६.१ पृष्ठभूमि

सामाजिक सुरक्षा नागरिकको अधिकार हो । यो गरिबी न्यूनीकरण र मानव सुरक्षाको महत्वपूर्ण साधन हो । मुलुकको समावेशी विकास गर्न र दिगो विकास लक्ष्यका प्रमुख नतिजाहरुको प्राप्तिमा सहयोग पुर्याउन सामाजिक सुरक्षाले महत्वपूर्ण योगदान गर्दछ । हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाले आर्थिक रूपले विपन्न, अशक्त र असहाय अवस्थामा रहेका, विपन्न एकल महिला, अपाङ्गता भएका, बालबालिका, आफ्नो हेरचाह आफै गर्न नसक्ने तथा लोपोन्मुख जातिका नागरिक, दलित, बालबालिका आदिलाई लक्षित गरी स्वास्थ्य उपचार सेवा, दिवा खाजा, छात्रवृत्ति, तालिम, रोजगारीलगायतका सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । आर्थिक, सामाजिक, शैक्षिक तथा साँस्कृतिक सशक्तिकरण गर्दै नगर विकासमा सबै नागरिकको समान सहभागिता गराउन उनीहरुलाई थप प्रोत्साहन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

४.६.२ समस्या तथा चुनौति

महिला, बालबालिका र लक्षित वर्गमैत्री पूर्वाधार, नीति, नियम र संरचनाको कमी रहेको छ। एकल महिला, अपांगता भएका व्यक्ति, दलित, ज्येष्ठ नागरिक तथा महिलाप्रतिको सोच र व्यवहार अझ पनि सकारात्मक बन्न सकिरहेको छैन। बाल संवेदनशील सामाजिक सुरक्षाको कार्यान्वयन हुन सकेको छैन। बालपोषण भत्ता पर्याप्त छैन। बैंकको सुविधा वडा वडामा सहज नहुँदा बैंकमार्फत सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणमा समस्या छ। घुम्ती सेवा कार्यान्वयन हुन सकेको छैन। सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी सचेतना नहुँदा नविकरण समयमा नहुने पनि समस्या छ। स्वास्थ्य विमामा अझै सबै परिवार जोडिन सकेका छैनन्। सामाजिक सुरक्षालाई स्थानीय आर्थिक सामाजिक विकासका अन्य क्षेत्रका नीति र कार्यक्रमहरूसँग आबद्ध गर्दै लैजानु, गरिबी, वञ्चितकरण एवम् जोखिममा रहेका जनसमुदायलाई पहिचान गरी उनीहरूको जीवनमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउनु र वित्तीय रूपले धान्न सकिने सामाजिक सुरक्षा प्रणालीको विकास गर्नु प्रमुख चुनौतीहरू हुन्।

४.६.३ सोच

“आधारभूत सामाजिक संरक्षणका सेवा सुविधाहरूमा सबै नागरिकहरूको पहुँचबाट समतामूलक समाज निर्माण”।

४.६.४ उद्देश्य

१. सामाजिक संरक्षणका कार्यक्रमहरूलाई दोहोरो नपर्ने गरी समाजका विपन्न र जोखिममा रहेका जनसमुदायको पहुँच सुनिश्चित गर्नु।

४.६.५ रणनीति

१. सामाजिक सुरक्षा प्रणाली अन्तर्गत रहेका कार्यक्रमहरूको पूर्ण रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउने।
२. सामाजिक सुरक्षाका क्षेत्रमा छरितो नियमनकारी संरचनाको विकास गर्ने।

४.६.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको	०७९/८० सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
वार्षिक रूपमा घरेलु हिंसा अन्तर्गत दर्ता भएका प्रहरी मुद्दा	संख्या					
बेचबिखनमा परेका महिला किशोरी र बालिका	संख्या					
५ वर्ष मुनीका बालबालिकाको जन्मदर्ता	प्रतिशत	90	95	98	98	99
सामाजिक सुरक्षामा आवद्ध जनसंख्या	संख्या					

४.६.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	1100	1045	55	0	0	1100	0	
२०८१/८२	1116	1060	56	0	0	1116	0	
२०८२/८३	1140	1083	57	0	0	1140	0	

४.६.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	सामाजिक सुरक्षण क्षमता विकास कार्यक्रम तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	सामाजिक सुरक्षा भत्ताका लाभग्राहीहरूमा सहज रूपमा सामाजिक सुरक्षा वितरण गर्नुजनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूमा पञ्जीकरण तथा सामाजिक सुरक्षाको	सालबसाली	३३५६	जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, सेवा प्रदायक संस्थाका कर्मचारी तथा सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूमा पञ्जीकरण तथा सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था तथा प्राविधिक ज्ञान अभिवृद्धि भई सेवा प्रवाहमा सुधार हुने।

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
		क्षेत्रमा कार्य क्षमता विकास गर्नु			

४.६.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा प्राथमिकताका साथ बजेट विनियोजन, व्यवहारिक कार्यक्रम तथा नीतिगत परिवर्तन, यस क्षेत्रसँग सम्बन्धित निकाय तथा संरचनाको क्षमता विकास तथा क्रियाशिलता नभएमा अपेक्षित नतिजा प्राप्त नहुने जोखिम रहन सक्दछ ।

परिच्छेद ५ : पूर्वाधार क्षेत्र

यस क्षेत्र अन्तर्गत आवास, भवन तथा शहरी विकास, सडक, पुल तथा यातायात, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा, सूचना, सञ्चार तथा विद्युतीय सुशासन लगायतका उप-क्षेत्रहरूको पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौति, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्षहरू समावेश गरिएको छ ।

५.१ आवास, भवन तथा शहरी विकास

५.१.१ पृष्ठभूमि

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको आवधिक विकास योजना अनुसार सबै सडक पूर्वाधारहरू, विद्युत विकास, औद्योगिक क्षेत्र स्थापना, खुला स्थान, पर्यटन क्षेत्रको मापदण्ड तयार गरी व्यवस्थित शहरी विकास निर्माण सम्भावना रहेको देखिन्छ । नगरपालिकाको आफ्नो प्रशासनिक भवन निर्माणको चरणमा रहेको, ५ वटा वडा कार्यालयहरू आफ्नै भवनबाट सेवा प्रवाह गर्दै आएका छन बाकी ६ वटा वडा कार्यालय जिर्ण भवन तथा भाडामा रहेका छन् । आफ्नै घरमा बसोबास गर्ने नगरवासी ९७ प्रतिशत भन्दा बढी रहेको देखिन्छ । नगरपालिकामा भूकम्प प्रतिरोधी मापदण्ड अनुसार हालसम्म ९० प्रतिशत घरहरू निर्माण सम्पन्न भइसकेको अवस्था छ । नगरपालिकाभित्र १० स्थानमा सार्वजनिक पार्क, पौवा तथा चौताराहरू रहेका छन् । चार स्थानहरूमा सार्वजनिक शौचालय समेत निर्माण भई संचालनमा रहेका छन् ।

५.१.२ समस्या तथा चुनौति

नगरपालिका भित्रका बजार विस्तार हुने क्रममा रहेको छ । भूउपयोग योजना भर्खर मात्र तर्जुमा भएकोले व्यवस्थित रुपमा बस्ती बसाउने कार्य हुन सकेको छैन । यसैगरी अव्यवस्थित बसोबासले गर्दा सामान ढुवानीमा कठिनाई तथा पानीको अभावमा निर्माण कार्यमा कठिनाई हुने गरेको छ । अत्यावश्यक भौतिक संरचनाहरू निर्माण नभएका, भएका संरचनाहरू पनि महिलामैत्री, अपाङ्गतामैत्री नभएका, संरचनाहरू निर्माण गर्दा निर्धारित संहिता लागू नहुनु नगरपालिकाका कमजोर पक्षहरू हुन् ।

भवन संहिताको पूर्ण कार्यान्वयन गर्नु, मौलिक संस्कृतिको संरक्षण गरी संरचना निर्माण गर्नु, व्यवस्थित वस्ती विकास गर्नु, स्थानीय स्तरमा दक्ष जनशक्ति तयार गर्नु, गुणस्तरीय निर्माण सामग्री व्यवस्थापन गर्नु, पुनर्निर्माणमा संलग्न संस्थाहरू बीच समन्वय गर्नु आदि प्रमुख चुनौति रहेका छन् ।

५.१.३ सोच

“भू उपयोग योजना सहितको दिगो पुर्वाधार, नगरवासीको जीवनस्तरमा सुधार”

५.१.४ उद्देश्य

१. सुरक्षित तथा व्यवस्थित आवास भवन र एकिकृत वस्ती विकास गर्नु,
२. विद्यमान भवन निर्माण मापदण्डलाई समयसापेक्ष परिमार्जन तथा त्यसको कार्यान्वयन गरी भवन निर्माण तथा बस्ती विकासलाई व्यवस्थित तथा सुरक्षित गर्नु ।

५.१.५ रणनीति

१. सुरक्षित तथा सुबिधायुक्त भवन, आवास र एकिकृत वस्तीहरूको निर्माण गर्ने
२. सामाजिक पूर्वाधारसहितको व्यवस्थित वस्ती विकास र पुनर्निर्माण गर्ने
३. भू-उपयोग नीति तथा योजनाको कार्यान्वयन गर्ने ।

५.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
मापदण्ड र भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि अनुसार बनेका आवासीय भवन	प्रतिशत	25	30	35	45	60
सुरक्षित सार्वजनिक यातायातको उपलब्धता	प्रतिशत	10	15	20	25	40

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको	०७९/८० सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका कार्यालय, विद्यालय तथा स्वास्थ्य भवन	प्रतिशत	50	80	80	90	95
लैङ्गिकमैत्री तथा अपांगमैत्री सार्वजनिक भवनहरू	प्रतिशत	10	15	20	30	35

५.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	62025	3101	58924	0	3338	57099	1589	0
२०८१/८२	62777	3139	59638	0	3266	58126	1385	0
२०८२/८३	64138	3207	60931	0	3213	59846	1079	0

५.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	प्रशासकीय भवन निर्माण तथा व्यवस्थापन आयोजना	स्थानीय शासन, सेवा प्रवाह र विकास कार्यलाई सहज र सुव्यस्थित बनाउनु	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	२५०००	प्रशासकीय भवन निर्माण सम्पन्न भई एकीकृत सेवा प्रवाह सुचारु हुनेछ।
२	वडा कार्यालय भवन निर्माण तथा मर्मत सम्भार	सेवा प्रवाह र विकास कार्यलाई सहज र सुव्यस्थित बनाउनु	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	५००००	६ वडा तहमा प्रशासकीय भवन निर्माण सम्पन्न भई एकीकृत सेवा प्रवाह सुचारु हुनेछ।
३	हलेसी धर्मशाला निर्माण आयोजना	दर्शनार्थीहरूको आवास सुरक्षित र आरामदायी बनाउनु।	२०८०।०८।१ देखि २०८२।२०।३	१००००	०० कोठे धर्मशाला तयार भई सेवा प्रवाह भएको हुनेछ।
४	सुरक्षित नागरिक आवास कार्यक्रम	घर विहिन विपन्न परिवारका लागि सुरक्षित आवास उपलब्ध गराउनु।	सालबसाली	१५०००	एकल महिला, एकल पुरुष र अभिभावक गुमाएका बालबालिकाका (विपन्न परिवार) का लागि
५	सार्वजनिक निर्माण मर्मत सम्भार तथा अन्य सालबसाली कार्यक्रम	भवन, आवास, बस्ती तथा शहरी विकासलाई सुव्यस्थित बनाउनु	सालबसाली	८८९४०	आवास, भवन तथा शहरी विकास सम्बन्धी मर्मत सम्भार तथा स्तरोन्नती सेवा सुचारु हुनेछ

५.१.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिकामा आवाशीय तथा ब्यवसायिक भवनको मापदण्ड तयार भै यसको कार्यान्वयनबाट भूउपयोग, आवास, वस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्डको परिपालनामा अभिवृद्धि हुनेछ। शहरीकरणका कारण फोहोरमैलाको विसर्जन अव्यवस्थित हुने र वातावरणीय प्रदूषण वृद्धि हुने जोखिम हुन सक्छ। जनचेतनाको स्तर न्यून रहेको र विगत देखिनै प्रभावकारी कार्यान्वयनमा आउन नसकेको कारण बस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्डको कार्यान्वयन चुनौतीपूर्ण देखिन्छ।

५.२ सडक, पुल तथा यातायात

५.२.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिकाको आवधिक विकास योजना तयार भई लागू भएको छ। विकासका पूर्वाधार मध्ये यातायात सबै भन्दा महत्वपूर्ण पूर्वाधार मानिन्छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक र स्थानीय यातायात व्यवस्थापनको जिम्मेवारी स्थानीय सरकारलाई प्रदान गरेको छ। यस नगरपालिकाभित्र मध्यपहाडी लोकमार्ग (५२ कि.मि.),

सगरमाथा राजमार्ग (१५ कि.मि.), स्थानीय ग्रामीण सडक-२५० कि.मि., मोटोरेबल पुल – २ वटा, झोलुंगे पुल – ९ वटा रहेका छन् । नगरपालिकाभित्र चल्ने सवारी साधनमा हलुका सवारी साधन (साइकल, मोटरसाइकल, कार, भेन)- ३३० वटा मध्यम खालका सवारी साधन (बस, ट्रक) – १२ वटा र Excavator र Tractor १२ वटा रहेका छन् । हाल १ वटा अस्थाई बसपार्क संचालनमा रहेको छ भने स्थाई बसपार्क निर्माणको चरणमा रहेको छ । नगरपालिकामा पदाधिकारी र सरोकारवालाहरूसँग भएको अन्तर्कृया तथा छलफलमा नगरपालिकामा सडकहरुको ट्याक मात्र खुलेको तर संचालित सडकहरुको मापदण्डहरु नपुगेकोले यस्ता सडकहरुको स्तर उन्नति गर्नु पर्ने आवश्यकता रहेको र आगामी दिनमा धुले सडकहरुको स्तर उन्नति गर्ने नीति रहेको छ ।

५.२.२ समस्या तथा चुनौति

नगरपालिका प्रशासकीय भवनसम्म पुग्ने कालोपत्रे सडक हालसम्म निर्माणाधिन हुनु, सडकको बिचमा पर्ने खोलाहरुमा पुलको कमी हुनु, अन्य सडकहरु सर्बियाम नहुनु, सडकहरुको ज्यामिती (ज्योमेट्रि) नमिलेको हुनु, सडकको पानी को उचित ब्यवस्थापन नहुनु, सडकमा काम गर्ने दक्ष कामदारहरुको कमी हुनु, पदमार्गहरु, घोडेढोहरु, गोरेढोहरुको स्तर उन्नति र ब्यवस्थापन हुन नसक्नु, सरोकारवाला निकाय बीच समन्वयको कमी हुनु आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

बिद्यमान तुलो संख्यामा रहेका धुले सडकहरुको स्तर उन्नति गरी सर्बियाम बनाउनु, सडक निर्माणमा सहभागितात्मक र वातावरण मैत्री अवधारणा अनुसार सडकहरुको निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नु, आवश्यक पदमार्गहरुको, गोरेढोहरुको निर्माण गर्नु, मापदण्ड अनुरूपको दुरीको फेरोमा सडक पुल तथा झोलुङ्गे पुलहरु निर्माण गर्नु प्रमुख चुनौतिहरु हुन् ।

५.२.३ सोच

“वातावरणमैत्री र दिगो सडक पूर्वाधार, गुणस्तरीय सञ्जाल”

५.२.४ उद्देश्य

१. नगरपालिका केन्द्र, वडाकेन्द्र र महत्वपूर्ण स्थानमा सडक यातायातको पहुँच पुर्याउनु ।

२. गुणस्तरीय सडक पूर्वाधार निर्माण गर्नु ।

५.२.५ रणनीति

१. नगरपालिका केन्द्रबाट सबै वडाकेन्द्र र महत्वपूर्ण स्थानमा सर्बियाम सडक सञ्जालको विस्तार गर्ने ।

२. मौजुदा सडकहरुको स्तर उन्नति र नियमित मर्मत सम्भार गरी सर्बियाम सुचारु गर्ने ।

३. वैकल्पिक पर्यटन पद मार्ग निर्माण र सञ्चालित पद मार्गहरुको मापदण्ड अनुसार स्तर उन्नति र मर्मत सम्भार गर्ने ।

५.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको	०७९/८० सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
१२ महिना सञ्चालन हुने सडकको २ किमि वरपर बसोबास गर्ने जनसंख्याको अनुपात	प्रतिशत	8	8	10	15	20
सडक घनत्व (किमि, वर्गकिमि)	कि.मि.					
कंक्रीट सडक	कि.मि.	0	1	2	4	6
कालोपत्रे सडक	कि.मि.	0	0	0	2	5
ग्राभेल सडक	कि.मि.	2	4	5	8	10
कच्ची सडक	कि.मि.	1570	1820	1920	2000	2050
कुल सडक लम्बाई	कि.मि.	1572	1825	1927	2014	2071

५.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	60009	1800	58209	0	37770	0	22239	0
२०८१/८२	60733	1822	58911	0	41338	0	19396	0

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८२/८३	62050	1862	60189	0	46945	0	15105	0

५.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	नगर सडक आयोजना	यातायात सुविधा व्यवस्थित र सहज बनाउनु		६००००	स्तरीय सडक निर्माण भएको हुनेछ ।
२	सडक निर्माण मर्मत सम्भार सालवलासी कार्यक्रम	यातायात सुविधा व्यवस्थित र सहज बनाउनु		११०७९३	सडक निर्माण तथा मर्मत सम्भार भएको हुनेछ ।
३	पक्की तथा झोलुङ्गे पुल निर्माण मर्मत सम्भार तथा अन्य सालबसाली कार्यक्रम	यातायात सुविधा व्यवस्थित र सहज बनाउनु		१२०००	पक्की तथा झोलुङ्गे पुल निर्माण भई सडक सञ्जाल विस्तार भएको हुनेछ ।

५.२.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

तीन तहको सरकारबीच नीति, कार्यक्रमको अन्तरसम्बन्ध, समन्वय र सहकार्यमा आयोजना कार्यक्रम छनौट र कार्यान्वयन हुन सक्नेछ । नगरपालिकाले विस्तृत आयोजना प्रस्ताव तयार भएका, क्रमागत, बहुवर्षीय, कार्यान्वयनका लागि तयार भएका आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरेको हुनेछ । सडक पूर्वाधार विशिष्ट आयोजना हुने भएकोले दक्ष प्राविधिकबाट विस्तृत संभाव्यता तथा वातावरणीय अध्ययन हुन नसकेमा तथा आयोजना प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न नसकिने जोखिम रहन्छ ।

५.३ जलस्रोत, विद्युत तथा उर्जा

५.३.१ पृष्ठभूमि

आम नागरिकको जिवनलाई सरल र सहज बनाउन र आर्थिक तथा सामाजिक विकास गर्न विद्युत तथा ऊर्जाको महत्वपूर्ण स्थान छ । संविधानले साना जल विद्युत र वैकल्पिक ऊर्जा स्थानीय सरकारको अधिकार सूचीमा राखेको छ । यस नगरपालिकाको सिमाना भएर वग्ने सुनकोशी र दूधकोशी नदीलाई सिंचाईको स्रोतको रूपमा उपयोग गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । यो नगरपालिकामा हालसम्म कुनै माइक्रो हाइड्रो संचालनमा छैनन् । नगरपालिकाको सबै वडाहरु राष्ट्रिय प्रसारण लाइनसंग जोडिएका छन् । इन्धनको लागि बहुसंख्यक घरहरुले काठ दाउराको प्रयोग गर्दछन् । बजार क्षेत्रमा रहेका घरहरुमा एलपी ग्यास र बिजुलीको प्रयोग हुन्छ । केही स्थानमा गोबर ग्यास र मट्टितेल, गुइठाको पनि प्रयोग गरेको पाइन्छ ।

५.३.२ समस्या तथा चुनौति

बिद्युत आपूर्तिमा नियमितताको अभाव, आर्थिक कृयाकलापमा बिद्युतलाई जोडन नसक्नु, बिद्युत लाइनमा जडान सामाग्रीहरु कमजोर हुनु आदि प्रमुख समस्या हुन ।

स्थानीय स्तरमा रहेका नदी तथा खोलाहरुबाट लघु जलबिद्युतको निर्माण गर्नु, नेसनल ग्रिडबाट प्राप्त बिद्युत को नियमित प्रसारण गरी दिगो बिद्युत सेवा उपलब्ध गराउनु, बिद्युतको प्रयोग उद्योग क्षेत्रमा बिस्तार गर्नु आदि चुनौतिहरु हुन् ।

५.३.३ सोच

“भरपर्दो र स्वस्थ उर्जाको उपलब्धता र ब्यवसायिक उपयोग”

५.३.४ उद्देश्य

१. सबै घर धुरीमा भरपर्दो विद्युत सुविधा पुर्याई आय र रोजगारीमा आवद्ध गर्ने ।

२. विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा वितरण प्रणाली सुदृढीकरण गर्दै विद्युत् खपत बढाउने र खनिज इन्धनमाथिको निर्भरता कम गर्नु ।

५.३.५ रणनीति

१. विद्युत उत्पादन क्षमता र उपयोग बढाउने ।

२. क्षतिग्रस्त संरचनाको पूनर्स्थापना गर्ने ।
३. विद्युत उपयोग सम्बन्धी नियमित जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
४. हरित र स्वच्छ ऊर्जा (विद्युत) खपत बढाउने र खनिज इन्धनमाथिको निर्भरता कम गर्ने ।

५.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
विद्युत्मा पहुँच भएका जनसंख्याको अनुपात	प्रतिशत	60	70	75	80	85
खाना पकाउन ऊर्जाको प्राथमिक स्रोतका रूपमा दाउरा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	95	90	80	70	65
खाना पकाउन र पानी तताउन एलपी ग्यास प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	28	30	40	45	40
खाना पकाउन र पानी तताउन विद्युत प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	2	5	10	15	20
सौर्य ऊर्जा प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	2	2	3	5	8
विद्युत्बाट चल्ने सवारीसाधन	प्रतिशत	0	0	0	1	2

५.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	900	45	855	0	0	900	0	0
२०८१/८२	912	46	866	0	0	912	0	0
२०८२/८३	931	47	885	0	0	931	0	0

५.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	नविकरणीय उर्जा प्रविधि तथा विद्युतिय चुलो सुधारिएको चुलो लगायत वैकल्पिक तथा स्वच्छ उर्जा प्रवर्द्धन सालवसाली कार्यक्रम	कार्वन उत्सर्जन न्यूनीकरण गर्नु ।	सालवसाली	२७४३	कार्वन उत्सर्जन बार्षिक १० प्रतिशतले कम हुने ।

६.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनूमान

विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जाको प्रयोगबाट उद्यम, व्यवसाय सहज वृद्धि गर्न सकिने । विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जाको संरचनाबाट सावधानी अपनाउन नसकेमा दुर्घटनाको जोखिम रहन सक्छ ।

५.४ सूचना तथा सञ्चार

५.४.१ पृष्ठभूमि

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाले नीति कार्यक्रममा स्मार्ट र समुन्नत पालिकाका रूपमा विकास गर्ने लक्ष्य लिएको छ । नगरपालिका तथा अन्तर्गतका सबै कार्यालयमा आधुनिक सूचना तथा सञ्चार सुविधामा पहुँच रहेको छ ।

यस नगरपालिकामा टेलिकम सेवाका ४ वटा टावर मार्फत मोबाइल सेवा उपलब्ध रहेको छ । मोबाइल फोन प्रयोग गर्ने जनसंख्या करीब ८७ प्रतिशत रहेको अनुमान गरिएको छ । मोबाइल फोनबाट डाटा प्रयोग गरी इन्टरनेटको प्रयोग गर्ने जनसंख्या करीब ३० प्रतिशत रहेको छ । यस नगरपालिकामा वलडलिङ कम्पनीबाट इन्टरनेट सेवा उपलब्ध गराइएको छ । वडा नं. ७ महादेवस्थानमा रहेको ईलाका हुलाक कार्यालयबाट सबै वडामा हुलाक सेवा पुगेको देखिन्छ । नगरमा एउटा साप्ताहिक पत्रिका प्रकाशन हुने गरेको छ । संचार सेवा प्रदायक संस्थाहरु निकै भए पनि फोन तथा इन्टरनेटको नेटवर्क निकै कमजोर छ । आगामि वर्ष भित्र नतिजा देखिने गरी नगरपालिकाबाट प्रवाह हुने सम्पूर्ण सेवाहरुलाई पारदर्शी पहुँचयोग्य हुने गरी व्यवस्था मिलाई, प्रविधिमैत्री (ई-भुक्तानि,

ई-सिफारिस जस्ता इ-सेवाको व्यवस्था मिलाईएको छ । यसै आर्थिक वर्ष देखि लागू हुनेगरी समुदायसँग प्रत्यक्ष सम्पर्क समन्वयनको लागि मेरो सुझाव कार्यक्रम (टोल फ्री नम्बर) आरम्भ गर्ने तयारी गरिएको छ ।

५.४.२ समस्या तथा चुनौती

नगरपालिकामा मोबाइल सेवा रहेको तर टावरहरूको समुचित व्यवस्था नरहेको कारणले इन्टरनेट र मोबाइल सेवा समेत भरपर्दो नभएको, स्थानीय पत्रपत्रिका प्रकाशन हुने नगरेको आदि प्रमुख समस्या रहेका छन् । ल्याण्डलाइन टेलिफोन सेवाको पहुँच कम हुनु, मोबाइल तथा इन्टरनेट सेवाको पहुँच कमजोर हुनु, इन्टरनेट प्रदायक संस्थाहरूको सेवा विश्वसनीय नहुनु, सिमित संख्यामा स्थानीय पत्रपत्रिका प्रकाशन हुनु, नगरपालिकाका वडा कार्यालयहरूलाई इन्टरनेटले जोडन सुचारु हुन नसक्नु आदि प्रमुख समस्या रहेका छन् ।

सवै खाले संचार माध्यमहरूको पहुँच विस्तार गर्नु, मोबाइल, इन्टरनेट र वाइफाईको क्षमता विस्तार गर्नु, नगरपालिका र वडाहरू बीच सूचना सञ्जालीकरण गर्नु, सवै तथ्यांक र सूचनालाई विद्युतीय प्रणालीमा आवद्ध गर्नु, अनलाईन प्रणाली मार्फत सेवा प्रवाह गर्नु, स्थानीय पत्रिका प्रकाशन र एफ.एम संचालन गर्नु आदि प्रमुख चुनौति हुन।

५.४.३ सोच

“प्रविधिमा आधारित विद्युतीय सुशासन”

५.४.४ उद्देश्य

१. नगरपालिकाको सुचना तथा सञ्चार प्रणालीलाई दिगो र सफल बनाउनु ।

२. सूचना प्रविधि सहितको सेवा प्रणालीलाई सेवाग्राही मैत्री बनाई सुरक्षित, भरपर्दो र आकर्षक क्षेत्रका रूपमा विकास गर्नु ।

५.४.५ रणनीति

१. नगरपालिकाको शासन सञ्चालन, सेवा प्रवाह र विकास कार्यमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको उच्चतम प्रयोग गर्ने,

२. नगरपालिकाको सूचना सार्वजनिकीकरण, आर्थिक गतिविधि र बोलपत्र आव्हानमा आधुनिक सञ्चार प्रविधि प्रयोगमा जोड दिने,

३. युवा लक्षित सूचना प्रविधिमा आधारित उद्यम व्यवसायको प्रवर्द्धन गरी गुणस्तरीय रोजगारीको वृद्धि गर्ने ।

५.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
इन्टरनेट सेवा उपलब्ध घर परिवार	प्रतिशत	30	30	40	50	60
नगरपालिकामा सञ्चालित सफ्टवेयर र सुचना व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	3	3	4	5	6
इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था र विद्यालय	प्रतिशत	78	80	90	95	100

५.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	2000	300	1700	0	668	1332	0	0
२०८१/८२	2028	304	1723	0	653	1374	0	0
२०८२/८३	2072	311	1761	0	643	1429	0	0

५.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र कार्यक्रम आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	सूचना प्रणाली सफ्टवेयर सञ्चालन, प्रविधि मैत्रि शासन प्रवर्द्धन सालवसाली कार्यक्रम	विद्युतीय सुशासन प्रवर्द्धन गर्नु	सालबसाली	६०९९	नगरपालिका कार्यालय, विषयगत शाखा र ९ वडा कार्यालयमा विद्युतीय सुशासनको अभ्यास सुचारु हुनेछ ।

५.४.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान

सूचना प्रविधिको उपयोगबाट सेवा प्रवाहमा थप प्रभावकारिता ल्याउन सकिनेछ । प्रविधि खर्चिलो र दक्ष मानविय श्रोतको आवश्यक पर्ने भएको तथा साइबर सुरक्षाको दृष्टिकोणले सूचना तथा दस्तावेजहरु असुरक्षित हुने तथा अनधिकृत प्रसारण तथा सम्प्रेषण हुने जोखिम रहन सक्छ ।

परिच्छेद ६ : वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र

यस परिच्छेद अन्तर्गत वन तथा भूसंरक्षण, वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन र विपद् जोखिम व्यवस्थापन लगायतका उप-क्षेत्रहरूको पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौति, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्षहरू समावेश गरिएको छ ।

६.१ वन, हरियाली, भूसंरक्षण तथा नदि नियन्त्रण

६.१.१ पृष्ठभूमि

जैविक विविधता तथा वन सम्पदाले वातावरणीय महत्वका अतिरिक्त आयआर्जनको अवसर वृद्धिका दृष्टिकोणले समेत हलेसी तुवाचुङले पर्याप्त सम्भावना बोकेको छ । नगरपालिकाको वस्तुस्थिति विवरणअनुसार यहाँ कुल क्षेत्रफलको ३६.२५ प्रतिशत (१०१.४८ वर्ग किमि) वन क्षेत्र, २१.०६५ प्रतिशत झाडी रहेको छ ।

नगरपालिकाभरिमा गरी कुल ३७ वटा सामुदायिक वन रहेका छन् । सामुदायिक वनका अतिरिक्त राष्ट्रिय वन पनि रहेको छ । यहाँको कुल वन क्षेत्रमध्ये करिब ५० प्रतिशत वन क्षेत्र जैविक विविधतायुक्त रहेको स्थानीय अनुमान छ । यहाँ पाइने प्रमुख वन्यजन्तुहरूमा निगाले बाघ, दुम्सी, मृग, कालिज, तित्ता, बँदेल, बाँदर, भालु, वन बिरालो, स्याल, हाप्सिलो रहेका छन् । जडीबुटीका दृष्टिकोणले समेत यो क्षेत्र धनी रहेको छ । जडीबुटीको पर्याप्त सम्भावना रहेको यस नगरपालिकामा काष्ठ र गैरकाष्ठ वन पैदावारको समुचित व्यवस्थापन गरी वनजन्य उद्यमको विकास गरी जीविकोपार्जनमा सुधार गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । यहाँ चिराइतो, रुदिलो, लालीगुराँस, कुकुर डाइनो, लप्सी, कुरिलो, सुगन्ध कोकिला, सर्पगन्धा, अम्रिसो, निरमसी, चिराइतो, टिमुर, पानी अमलालगायत अन्य जडीबुटी पाइन्छ । कृषि तथा घरायसी प्रयोग बाहेक अन्य क्षेत्रबाट हुने कार्वन उत्सर्जन नगण्य रहेको छ । वन क्षेत्रमा विद्यमान यस सम्भावनालाई यथार्थमा रुपान्तरण गर्न वन, जैविक विविधता र संरक्षणसम्बन्धी प्राविधिक ज्ञान, सीपमा वृद्धि गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

६.१.२ समस्या तथा चुनौति

नगरपालिका वासिन्दामा वन हरियाली संरक्षण बारेमा जनचेतनाको कमी, उचित व्यवस्थापनको अभाव, वनक्षेत्रको अर्थतन्त्रमा उल्लेख्य योगदान हुनेगरी व्यवसायिक रुपमा व्यवस्थापन गर्न नसकिनु, इन्धनको लागि दाउरामा निर्भरता बढी हुनु, सार्वजनिक जग्गामा वन तथा वृक्षारोपण आवश्यक मात्रामा हुन नसक्नु, सरकारी वन क्षेत्रमा अतिक्रमण हुनु, जंगलमा आगलागी र चोरी सिकारीका कारण महत्वपूर्ण वनस्पति र वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गीको विनाश हुनु, वन प्राविधिक कर्मचारीको न्यून उपस्थिति हुनु, वनको उत्पादनशील उपयोगको कार्ययोजना नबन्नाले वन पैदावार चोरी निकासी बढ्नु, सरोकारवाला निकाय र वन कार्यालय बीच समन्वयको कमी हुनु, वातावरणीय चेतनाको कमी हुनु, विकास र वातावरण बीच उचित सन्तुलन मिलाउन नसकिनु, पहिरो नियन्त्रण गर्न नसक्नु, जलवायु परिवर्तन, अतिबर्षा, बाढीपैरो आदिको सूचना तल्लोतहसम्म पुर्याउन नसक्नु, आदि यस क्षेत्रका समस्या हुन् ।

वन, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता, जलाधार, वन्यजन्तु संरक्षण, जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन राष्ट्रिय, प्रादेशिक नीति, कानून, रणनीति तथा मापदण्डको स्थानीयकरण गर्नु, नगर अर्थव्यवस्थामा वन क्षेत्र उल्लेख्य योगदान हुनेगरी वनको विकास, विस्तार तथा उपयोग गर्नु, सामुदायिक वन व्यवस्थापनमा नगरपालिकाको भूमिका बृद्धि गर्नु, चोरी सिकारी नियन्त्रण गर्नु, आगलागी नियन्त्रण गर्नु, वन तथा वातावरणको विकास संरक्षणलाई स्थानीय आयआर्जनसँग आबद्ध गर्नु इन्धनको लागि दाउराको निर्भरता घटाउनु, अन्तर तह समन्वय गर्नु, पहिरो नियन्त्रण गरी वस्तीका जोखिम घटाउनु आदि चुनौति देखिएका छन् ।

६.१.३ सोच

“स्वच्छ तथा दिगो पर्यावरण”

६.१.४ उद्देश्य

१. विकास र वातावरणबीच सन्तुलन कायम गर्दै वनक्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गर्नु ।
२. फोहर मैला व्यवस्थापनको स्थानीय रणनीति तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्नु ।

६.१.५ रणनीति

१. वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन, तथा व्यवस्थापन गरी अर्थतन्त्रमा वनक्षेत्रको योगदान बढाउने,

२. जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, भूक्षय र पहिरो नियन्त्रण गर्ने,
३. वन जङ्गल, जडिवुट्टी तथा वातावरण विकास एवं संरक्षणलाई आय र रोजगारी सँग आवद्ध गर्ने।

६.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
पार्क तथा उद्यान	संख्या	5	7	10	12	15
संरक्षित तालतलैया पोखरी	संख्या	8	10	10	12	15
बृक्षरोपण गरिएको संख्या	संख्या	10000	20000	25000	30000	40000
नदी नियन्त्रणका लागि गरिएको बाँध तथा स्परको लम्बाई	किमि	22	25000	30	35	40
निजी तथा ब्यवसायिक वागवानी	घरधुरी					

६.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	2700	270	2430	0		2700	0	0
२०८१/८२	2735	273	2461	0		2735	0	0
२०८२/८३	2794	279	2515	0		2794	0	0

६.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम / आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	वन तथा हरियाली प्रवर्द्धन, नदि नियन्त्रण सालबसाली कार्यक्रम	हरियाली क्षेत्र विस्तार, नदि नियन्त्रण तथा वनको दिगो व्यवस्थापन गर्नु	सालबसाली	८२२९	सामुदायिक वन तथा सार्वजनिक स्थलहरूमा २००० बृक्षारोपण भएको हुनेछ ।

६.१.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान

सार्वजनिक निजी साझेदारीमा ग्रामीण तथा शहरी क्षेत्रमा खुला स्थानमा बृक्षारोपण तथा निजी तथा ब्यवसायिक वागवानी विस्तार गरी वातावरणमा सुधार तथा आयआर्जन समेत बृद्धि गर्न सकिनेछ । सार्वजनिक स्थलमा गरिएका वृक्षारोपण तथा हरियाली क्षेत्रको प्रभावकारी संरक्षण र प्रवर्द्धन हुन नसके अपेक्षित नतिजा हासिल हुने जोखिम रहन्छ ।

६.२ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

६.२.१ पृष्ठभूमि

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकावासीले हालसम्म घरबाट निस्कने फोहोरमैला आफ्नै तरिकाले विर्सजन गर्ने गरेका छन् । नगरपालिकामा क्षेत्रमा पातलो बस्ती हुनु, न्युन शहरीकरण, प्रशस्त खुला तथा वन क्षेत्र र सार्वजनिक जग्गा एवं ध्वनि, वायु तथा जल प्रदुषण नगण्य रहनु वातावरणका हिसावले उत्तम देखिन्छ । बजार क्षेत्र तथा बाहिरका बस्तीमा स्थानीयस्तर मै फोहोरमैला व्यवस्थापनको अभ्यास रहेको छ । सडक वरपरका क्षेत्रमा निस्कने प्लास्टिकजन्य फोहोरमैला स्वयम् ब्यवसाय सञ्चालकबाट ब्यवस्थापन गरिएको छ । नगरपालिकाले फोहोरमैला ब्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरी यसको नियमन कार्यलाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ । फोहोरमैला विसर्जन सम्बन्धमा घरघरमै व्यवस्थापन गर्ने गरिएको र हालसम्म फोहोरको परिमाण थोरै हुँदा फोहोरमैला विसर्जनको ठूलो समस्या देखिएको छैन । तर सहरीकरण हुँदै गएका बजार केन्द्रहरूमा यो क्रमश समस्याको रुपमा बढ्ने देखिन्छ ।

६.२.२ समस्या तथा चुनौति

नगरपालिकाका लागि ठूलो समस्या भनेको फोहोर उत्पादन हुने घरपरिवारको संख्या बढ्दै जानु र ल्यान्डफिल्ड साइटको दिगो ब्यवस्थापन गर्न नसक्नु हो । यस्तो अवस्थामा दैनिक विसर्जन हुने फोहोरमैलाको स्थानीय समुदायको सकृय सहभागितामा सकेसम्म स्रोतमै कम गर्ने, पुन उपयोगमा ल्याउने सकिने फोहोरमैला उपयोगमा ल्याउने र त्यसो गर्दा पनि बाँकी रहने फोहोरमैला मात्र ल्याण्डफिल साइटमा लैजाने नीतिको अवलम्बन गरी दिगो व्यवस्थापन गर्न आवश्यक छ । जनचेतनाको कमी, ल्याण्डफिल साइटका लागि उपयुक्त जग्गा र पूर्वाधार विकास र दिगो सञ्चालनका लागि स्रोतको कमी आदि यस क्षेत्रका मुख्य चुनौतिका रूपमा रहेका छन् । स्रोतमै वर्गीकरण, प्रशोधन र पुनःप्रयोगलाई प्रोत्साहन गरी वैज्ञानिक फोहोर व्यवस्थापनलाई बढावा दिएर ल्यान्डफिल्ड साइटको प्रयोग न्यूनीकरण गर्दै लैजाने अवसर भए पनि यो अवसरको उपयोग गर्ने कार्य सहज देखिदैन ।

६.२.३ सोच

फोहोरको वैज्ञानिक ब्यवस्थापन, हलेसी तुवाचुङको अभियान”

६.२.४ लक्ष्य र उद्देश्य

१. फोहोरमैला ब्यवस्थापन सम्बन्धी नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नु ।
२. फोहोरको वर्गीकरण, प्रशोधन र पुनः प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरी वैज्ञानिक फोहोरमैला व्यवस्थापन गरी अर्थतन्त्रलाई प्रवर्द्धन गर्नु ।

६.२.५ रणनीति

१. फोहोरमैला ब्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि तयार गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने ।
२. आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी फोहोरमैला प्रशोधन सम्बन्धी प्रक्रियाबारे आम नागरिकलाई सहभागि गराउने ।
३. फोहोरमैला प्रशोधन र पुनःप्रयोगजन्य सामग्री उत्पादनमा निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने ।

६.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको	०७९/८० सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
ल्यान्डफिल्ड साइट	संख्या	1	1	1	2	2
फोहोर संकलन साधन	संख्या	0	1	1	1	2
आधुनिक सरसफाइ सुविधा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	25	30	35	40	50
शौचालय प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	78	80	80	85	90
स्रोतमानै फोहोर वर्गीकरण, व्यवस्थापन गर्ने परिवार	प्रतिशत	30	35	40	45	50
ल्याण्डफिल साइटको क्षेत्रफल	रोपनी	0	0			

६.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	2290	1145	1145	0	1335	955	0	0
२०८१/८२	2318	1159	1159	0	1306	1012	0	0
२०८२/८३	2369	1184	1184	0	1285	1083	0	0

६.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम / आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	फोहोरमैला ब्यवस्थापन तथा स्वस्थ घर कार्यक्रम	वातावरणीय सरसफाई प्रवर्द्धन गर्नु खुलादिशा	सालबसाली	६९७७	कम्तिमा ३० वटा वस्तीमा वातावरणीय सरसफाईमा सुधार आएको हुनेछ ।

क्रस	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम / आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
		तथा दुर्गन्ध रहित समुदाय विस्तार गर्नु			

६.२.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान

फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था भई दक्ष मानव संसाधन परिचालन गरी फोहोरमैला व्यवस्थापन हुन सक्नेछ । फोहोरमैला जस्तो दैनिक जीवनमा विगत देखि चल्दै आएको आनीवानी तथा मानवीय व्यवहार परिवर्तनमा आउने जटिलताका कारण समयमा सरल ढंगले कार्यान्वयन भई हालन कठिन हुने जोखिम रहन सक्छ ।

६.३ विपद जोखिम व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तन अनुकूलन

६.३.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिकामा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि स्थानीय स्तरमा विभिन्न संघ संस्थाले विभिन्न किसिमका तालिम लगायत स्थानीय समुदायको क्षमता अभिवृद्धिका लागि अन्य कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएका छन् । नगरपालिकाले विपद् व्यवस्थापनका लागि कानून समेत तर्जुमा गरेको एवम् विपद् व्यवस्थापन समिति गठन समेत भएको छ । नगर क्षेत्रमा खुल्ला चरिचरण प्रतिबन्ध गरिएको छ । विपद् पछिको नगद तथा वस्तुगत राहतको व्यवस्था समेत रहनु सवल पक्ष मानिएको छ । नगरपालिकामा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भई कोभिड-१९, तथा अन्य सा-साना आउने विपद् कार्यको व्यवस्थापन गर्ने गरिएको छ । दुई वडामा वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति समेत गठन भएको छ ।

६.३.२ समस्या तथा चुनौति

जलवायु परिवर्तन र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी यथार्थ तथ्यांक उपलब्ध नहुनु, यस सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून र मापदण्ड तर्जुमा हुन नसक्नु, जीविकोपार्जनका लागि प्राकृतिक स्रोतहरू र वर्षातको पानीमा अधिक निर्भर रहनु, जलवायु परिवर्तनको कारण अतिवृष्टि हुनु र खडेरी पर्नु, बाढी, पहिरो, खडेरी, हावाहुरी, मानव रोगको महामारी, असिना, चट्याङ, कृषिमा रोग किरा र मिचाहा प्रजाति जस्ता प्रकोपहरूले स्थानीय स्तरमा प्रत्यक्ष रूपमा असर परेको महसुस हुनु, स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्य योजना लागू गर्न प्राविधिक जनशक्ति र आर्थिक स्रोतको कमी भइ वातावरण संरक्षण, जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य हेर्ने सम्पर्क व्यक्ति न तोकिएको तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यक्रमहरू व्यवस्थित कार्य योजना बनाई कार्यान्वयन हुन नसक्नु, जंगलमा आगलागी, चट्याङ आदिका घटनामा वृद्धि हुनु, खहरे खोला भएको कारणले कटान तथा भूक्षयको जोखिम रहनु, स्थानीय वातावरण समितिको क्षमता कमजोर रहनु बर्षेनी प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्ले जीउ धनका साथै, सार्वजनिक निजी सम्पत्ति, भौतिक संरचनाहरू समेत प्रभावित हुनु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन् ।

स्थानीयस्तरमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी आधिकारिक तथ्यांक कायम गर्नु, स्थानीय जलवायु अनुकूलन कार्ययोजना लागू गर्नु, जलवायु अनुकूलन सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्नु, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन संरचना निर्माण गर्नु, कृषि तथा वन क्षेत्रमा जलवायु अनुकूलन प्रविधिको उपयोग बढाउनु, जलवायु परिवर्तनबाट हुने क्षति कम गर्नु, जलवायु परिवर्तनको असरबाट प्रभावित गरिब, विपन्न, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरू, साधन स्रोतमा कम पहुँच भएका घरधुरीलाई सेवा र टेवा दिनु र खेतबारीमा रासायनिक मलको प्रयोग निरुत्साहित गरी जैविक प्रविधिको उपयोग बढाउनु, नगरपालिकामा विपद् पूर्वानुमान, पूर्व चेतावनी प्रणाली विकास गरी कार्यान्वयन गर्नु आदि चुनौति देखिएका छन् ।

६.३.३ सोच

“विपद न्यूनीकरण र व्यवस्थापनमा सवल र सक्षम हलेसी तुवाचुङ”

६.३.४ उद्देश्य

१. प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापन गरी विपद्जन्य क्षति न्यूनीकरण गर्नु ।

२. जोखिम न्यूनीकरणका लागि विपद्का सम्भाव्य जोखिमको लेखाजोखा, पहिचान, अनुगमन र पूर्व चेतावनी प्रणाली अवलम्बन गर्नु ।

३. नगरपालिकाको स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माण गरी लागु गर्नु ।

६.३.५ रणनीति

१. प्राकृतिक तथा गैह्र प्राकृतिक विपदको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने,

१. विपद् रोकथाम, पूर्वतयारी र दुरत प्रतिकार्य मार्फत् क्षति न्यूनीकरण गर्ने ।

३. स्थानीय विपद् तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना तयार गरी विपद् व्यवस्थापनको सवलीकरण गर्ने र विपदबाट हुने क्षति घटाउने ।

६.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको अनुमानित उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
विपद्बाट भएको मानवीय क्षति (विगत ३ वर्षको) घाइते समेत	संख्या	०	०	०	०	०
तालिम प्राप्त स्थानीय खोज, उद्धार र प्राथमिक उपचार कार्यकर्ता	संख्या	०	०	०	०	०
विपद्बाट वार्षिक क्षति (जग्गा, बाली नाली, संरचना, पशु र अन्य सम्पत्ती)	रु. करोड	०	०	०	०	०
सुरक्षित खुल्ला स्थान र आपत्कालीन सामुहिक आश्रयस्थल	संख्या	०	०	०	०	०
विपद् व्यवस्थापन कोष रकम	रु. हजार	०	०	०	०	०
कोभिड १९ विरुद्धको दुई मात्रा खोप प्राप्त गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	०	०	०	०	०

६.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	6450	2580	3870	०	2670	2191	1589	०
२०८१/८२	6531	2612	3918	०	2612	2533	1385	०
२०८२/८३	6672	2669	4003	०	2570	3023	1079	०

६.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम / आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१	विपद् पूर्वतयारी जोखिम न्यूनीकरण, उद्धार, राहत तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सालबसाली कार्यक्रम	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र उत्थानशीलता अभिवृद्धि गर्नु	सालबसाली	१९६५३	विपदबाट हुने क्षतिमा वार्षिक ३० प्रतिशत कमी आउनेछ ।

६.३.९ जोखिम पक्ष तथा अनुमान

नगरपालिकाले विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्ने र आवश्यक मानवीय श्रोत परिचालन गरी विपद् न्यूनीकरणको लक्ष्य हासिल गर्न सक्ने अनुमान गरिएको छ । मानवीय कारणले हुने विपद् बढ्दो अवस्थामा रहेकोले यसको प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभमा श्रोत तथा समयको लगानी बढाउनु पर्ने हुन्छ । वाढी र ढुवान लगायत प्रकोपबाट जुनसुकै बेला जस्तोसुकै विपद् पर्न सक्ने जोखिम रहन्छ ।

परिच्छेद ७ : संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र

यस क्षेत्रमा नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन, संगठन, मानव संसाधन तथा क्षमता विकास, स्रोत सुदृढीकरण तथा परिचालन, तथ्याङ्क तथा योजना व्यवस्थापन जस्ता उपक्षेत्रहरूको पृष्ठभूमि, समस्या तथा चुनौति, लक्ष्य, रणनीति, नतिजा खाका, त्रिवर्षीय खर्च तथा स्रोत अनुमान, आयोजना तथा कार्यक्रम र पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्षहरू समावेश गरिएको छ ।

७.१ नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन

७.१.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय सेवालाई स्वच्छ, सक्षम, निष्पक्ष, पारदर्शी, भ्रष्टाचार मुक्त, जन उत्तरदायी र सहभागितामूलक बनाउंदै नगरपालिकाबाट प्राप्त हुने सेवा सुविधामा नागरिकको समान र सहज पहुँच स्थापित गर्न सुशासन जरूरी हुन्छ । संविधानले स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन र नागरिकको दैनिक आवश्यकताका सेवा प्रवाह, विकास निर्माणका कार्य जिम्मेवारी स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रमा समावेश गरेको छ ।

नगरपालिकाले आफ्नो कार्य व्यवस्थापन गर्न कानून नीति निर्देशिका कार्यविधिहरू निर्माण गरेको छ । यसै गरि नगरपालिकाको शाखाहरू र एघार वडा कार्यालय सहितको संगठनात्मक संरचना स्वीकृत भई आवश्यक दरवन्दी कायम भएको छ । नगरपालिकाले नगरपालिका कार्यालय र एघार वडा वडा कार्यालय मार्फत सेवा सञ्चालन गरी आएको छ । नगर कार्यपालिकामा जम्मा २१ निर्वाचित प्रतिनिधिहरू र नगर सभामा ४९ निर्वाचित प्रतिनिधि रहनुका साथै कार्यपालिका र सभाका समितिहरू गठन भएका छन् ।

नगरपालिकामा स्थानीय सञ्चित कोष स्थापना भई सुत्र (SuTRA) मा आधारमा वित्तीय कारोवार सञ्चालन भइरहेको छ । व्यक्तिगत घटना दर्ता, सामाजिक सुरक्षा, वस्तुगत विवरण संकलन आदि कार्य विद्युतीय प्रकृयाबाट “एप्स” हरू प्रयोग गरी सम्पादन गरी आएको छ । पालिकामा आर्थिक कारोवारका निमित्त वाणिज्य बैंकको स्थापना भएको छ । नगरपालिकाले सेवाग्राहीको गुनासो सुनुवाइ गर्न उजुरी पेटिका, गुनासो सुन्ने अधिकारी तथा सूचना अधिकृत लगाएतका संस्थागत प्रबन्धहरू समेत गरेको छ ।

७.१.२ समस्या तथा चुनौति

नगरपालिकाको आफ्नै भवन बन्ने क्रममा रहेको र हाल प्रशासनीक कार्यालयको रूपमा अस्थायी भवनबाट काम चलाउदै आउनु, दरवन्दी अनुसार पदपूर्ति नहुनु, कर्मचारीहरूमा स्थायित्वको कमी, वैयक्तिक, संगठनात्मक र संस्थागत क्षमता कमजोर हुनु, कमजोर इन्टरनेट सुविधा, समितिहरू क्रियाशील नहुनु, साविकका गाविसहरूको तथ्यांक अभिलेख प्राप्त नहुनु, नागरिक वडापत्र, सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक एवं सामाजिक परीक्षण नियमित नहुनु, स्थानीय राजपत्र प्रकाशन नहुनु, राजस्व क्षमता कमजोर हुनु, आदि प्रमुख समस्या हुन् ।

आवश्यकतानुसार कर्मचारीको व्यवस्थित गर्नु, विभिन्न वडा कार्यालयहरू सँग विद्युतीय सञ्जाल कायम गर्नु, आन्तरिक राजस्व वढाउनु, सेवा र विकास कार्यक्रमको गुणस्तर कायम गर्नु, सूचना तथा अभिलेखहरूलाई विद्युतीय प्रणालीमा आवद्ध गर्नु, योजना अनुशासनको पालना र गुणस्तरीय कार्यसम्पादन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती रहेका छन् ।

७.१.३ सोच

“मितव्ययी, पारदर्शी, प्रभावकारी सेवा, परिणाम उन्मुख नतिजा”

७.१.४ उद्देश्य

१. स्थानीय सेवा सुविधामा नागरिकको समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्दै सुशासन कायम गर्नु ।
२. सेवा प्रवाह तथा विकास नीति र कार्य सञ्चालन प्रणाली एवम् प्रक्रिया सरल, पारदर्शी र न्यायोचित बनाउनु ।

७.१.५ रणनीति

१. विधि र प्रक्रियामा आधारित शासन व्यवस्था स्थापना गर्ने
२. सार्वजनिक सेवामा पारदर्शिता र जवाफदेहिता कायम गरि समन्यायिक वितरण प्रणालीको विकास गर्ने
३. कार्यमूलक संगठन संरचना निर्माण गरी कार्य सम्पादन प्रणालीलाई संस्थागत बनाउने ।
४. सूचना प्रविधिको प्रयोग मार्फत सेवा प्रवाहलाई सुलभ, सरल र सहज बनाउने ।
५. नगरपालिकाको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

७.१.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको	०७९/८० सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
नीति, कानून, निर्णय र सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	३०	४०	५०	६०	६५
स्वीकृत नीति, कानून र कार्यविधि	संख्या	६२	७९	८९	९९	११०
१. नीति	विषय	२	२	३	४	५
२. ऐन	विषय	२५	२७	३०	३२	३५
३. नियम तथा विनियम	विषय	३	४	६	८	१०
४. निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड	विषय	३२	४६	५०	५५	६०
क्रियाशिल नीतिगत समिति र संयन्त्र	संख्या	३	४	५	७	८

७.१.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	1600	1520	80	0	1600	0	0	0
२०८१/८२	1580	1501	79	0	1580	0	0	0
२०८२/८३	1614	1533	81	0	1614	0	0	0

७.१.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम / आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१.	नीति कानून शुसाशन तथा न्याय प्रवर्धन कार्यक्रम	स्थानीय शासन, सेवा प्रवाह तथा विकास नीति र कार्य सञ्चालन प्रणाली एवम् प्रक्रिया सरल, स्पष्ट र पारदर्शी बनाउनु	सालबसाली	४७९४	नीति, कानून तथा कार्यविधि तर्जुमा तथा परिपालनामा ६० प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ।

७.१.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान

न्यायिक समिति तथा मेलमिलाप केन्द्रको माध्यमबाट साना विवादहरू सजिलै छोटो समयमा कम खर्चिलो तरिकाबाट समाधान भएको हुने छ। विवादको वैकल्पिक समाधानको उपाएलाई नागरिकले रोजेर सेवा छरितो रूपमा प्राप्त गर्नेछन्। न्यायिक समितिको कार्यबोझ र विवादको जटिलताको कारण समयमा मेलमिलाप वा निरुपणबाट विवाद समाधान नहुने जोखिम रहन सक्छ।

७.२ संगठन, मानव संसाधन र सेवा प्रवाह

७.२.१ पृष्ठभूमि

हाल नगरपालिकाले दिने सेवाहरू आफ्नै अस्थायी प्रशासनिक कार्यालय भवनबाट दिदै आएको छ। प्रशासनिक सेवालार्ई थप प्रभावकारी र स्तरीय बनाउन नयाँ प्रशासनीक भवन निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको छ। जुन सरसफाई तथा सवारी पार्कीङ्ग, सुरक्षा र समावेशीकरणको दृष्टिकोणले उपयुक्त र सुरक्षित देखिन्छ। यसका अतिरिक्त नगरपालिकाका ११ वटै वडा कार्यालयहरू आफ्नै भवनबाट कार्यालय सञ्चालन र सेवा प्रवाहलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउने प्रयास भइरहेको छ।

नगरपालिकाको कार्यसम्पादनमा सहजताका लागि कम्प्युटर सफ्टवेयर प्रणालीहरू स्थापना गरी वडामा समेत प्रयोगमा ल्याइएको छ। हाल नगरपालिकामा विषय क्षेत्रगतसमेत ६४ जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन्। सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक आधारभूत नीति, कानून, कार्यविधिहरू स्वीकृत भएका छन् भने सेवा प्रवाहमा सहजीकरणका लागि सूचना प्रविधिमा आधारित पद्धति उपयोगमा ल्याइएको छ।

७.२.२ समस्या तथा चुनौति

संस्थागत संरचना, मानव स्रोत, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन पद्धति सुधारात्मक देखिन्छ । नगरपालिका तथा वडा कार्यालयहरूले मासिक रूपमा खर्च सार्वजनिक गर्ने परिपाटीलाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ । संस्थागत स्वमूल्यांकन कार्ययोजना तथा क्षमता विकास योजनालाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ । नगरपालिकाको सेवा व्यवस्थापन प्रक्रिया प्रभावकारी हुन थप सुधार गर्नुपर्ने छ ।

७.२.३ सोच

“पारदर्शी, उत्तरदायी र सूचना प्रविधिमा आधारित चुस्त शासन तथा सेवा प्रवाह”

७.२.४ उद्देश्य

१. स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन क्षमता, मानव संसाधन र कार्य दक्षतामा अभिवृद्धि गर्नु ।

७.२.५ रणनीति

१. स्थानीय सेवा प्रवाहलाई सरल, सहज, सूचना प्रविधिमा आधारित र सेवाग्राहीमैत्री बनाउने,
२. नगरकार्यपालिका तथा वडा कार्यालयको संगठन क्षमता सुदृढीकरण गर्ने,
३. कार्यविधि निर्माण गरी सेवा प्रवाह तथा कार्यसम्पादनलाई व्यवस्थित गर्ने ।

७.२.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको वास्तविक उपलब्धि	०७९/८० सम्मको वास्तविक उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
नगरपालिकामा कार्यरत मानव संसाधन	संख्या	६०	६४	७०	७८	९०
नगरपालिकामा कार्यरत प्राविधिक जनशक्ति	संख्या	१४	१६	२०	२४	३०
नगरपालिका तहमा जवाफदेही, सहभागितामूलक र प्रतिनिधिमूलक निर्णयको अभ्यास	प्रतिशत	३०	४०	५०	६०	६५
मासिक रूपमा वडाको आम्दानी र खर्च सार्वजनिक गर्ने वडाहरू	प्रतिशत	४०	१००	१००	१००	१००
संस्थागत स्वमूल्यांकनको प्राप्ति प्रतिशत	प्रतिशत	६४।३६	७५	८५	९०	९५

७.२.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	106150	104027	2123	0	106150	0	0	0
२०८१/८२	107352	105205	2147	0	107352	0	0	0
२०८२/८३	109680	107486	2194	0	109680	0	0	0

७.२.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम / आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१.	संगठन, मानव संसाधन, क्षमता विकास र सेवा प्रवाह सुदृढीकरण कार्यक्रम	स्थानीय सेवा, संगठन, मानव संसाधन र कार्यसम्पादनमा अभिवृद्धि गर्नु	सालबसाली	३२३१८२	कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली लागू भई सेवा प्रवाहको स्तरमा ५० प्रतिशतले सुधार हुनेछ ।

७.२.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान

नगरपालिकाले प्रदेश, संघ तथा सरोकारवालाहरुको सहकार्यमा स्थानीय नीति र कानून तर्जुमा, दक्ष मानव संशाधनको सीप र दक्षतामा अभिवृद्धि गरी अपेक्षित नतिजा हासिल हुनेछ । स्थानीय सरकारमा वृत्ति तथा क्षमता विकास र उत्प्रेरणको कमीका कारण कर्मचारीको कार्यसम्पादनबाट अपेक्षित नतिजा आउन नसक्ने पनि जोखिम रहन सक्छ ।

७.३ राजस्व तथा स्रोत परिचालन

७.३.१ पृष्ठभूमि

राजस्व परामर्श समितिको अध्ययन र सिफारिसका आधारमा कर तथा गैरकरको दर निर्धारण गरी आन्तरिक आय संकलन गर्ने गरिएको छ । आगामि आर्थिक वर्ष देखि सम्पत्ति कर तथा भूमिकर लाई व्यवस्थित रुपमा संकलन गरि जग्गा तथा घरको किसिमको वर्गिकरण वैज्ञानिक तरिकाले गरी करको दायरालाई फराकिलो बनाइएको छाजस अनुसार हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकामा निर्माण भएका सडक सुविधालाई आधार मानी सम्पत्ती कर तथा भूमिकर निर्धारण गरिएको छ । नगरपालिकाको वित्तीय स्रोत घट्दै गएको र संस्थागत सवलीकरण र क्षमता विकासमा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा विकास साझेदारहरुको सहयोग पनि क्रमशः घट्दै गएको छ । राजस्व परामर्श समितिको बैठकबाट हरेक वर्ष पुष मसान्त भित्रमा आगामि वर्ष राजस्व प्रक्षेपण गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको छ । विगत ३ वर्षमा आन्तरिक आयको मात्रामा उतार चढाव देखिन्छ । तर राजस्वको दर दायरा तथा प्राकृतिक स्रोतको नियन्त्रणका आधारमा आगामि तीन वर्षका लागि क्रमस ७५ लाख, ८४ लाख र ९२ लाख ४० हजार मात्र आन्तरिक राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ ।

७.३.२ समस्या तथा चुनौति

नगरपालिकाको राजस्व संकलनको सम्भावना प्रचुर रहे तापनि आवश्यक सूचना प्रविधिमैत्री राजस्व संकलन व्यवस्था, कार्यविधि तथा मापदण्ड, कर्मचारीको अभाव जस्ता कारणले गर्दा सम्भावनाको अधिकतम राजस्व संकलन लक्ष्य प्राप्त गर्न समस्या देखिएको छ । राजस्व लक्ष्य प्राप्त गर्न गर्नुपर्ने अभियान तथा प्रचारात्मक कार्यहरु निरन्तरता दिनुपर्ने भएको छ ।

७.३.३ सोच

“हाम्रो नगर, हाम्रो कर, समृद्ध बनाउने हाम्रो रहस्य”

७.३.४ उद्देश्य

१. आन्तरिक तथा बाह्य स्रोत परिचालनमा वृद्धि गर्नु र राजस्व प्रणाली सुदृढ बनाउनु,

७.३.५ रणनीति

१. राजस्वको दायरा, दर र प्रशासनलाई सूचना प्रविधिमा आधारित र व्यवस्थित गरी आन्तरिक आय तथा बाह्य स्रोत परिचालनमा जोड गर्ने,
२. स्रोत परिचालनका लागि गैसस, निजी क्षेत्र, समुदाय, विकास साझेदार, प्रदेश र सङ्घीय सरकारका निकायहरूसँग समन्वय र साझेदारीको विकास गर्ने ।

७.३.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको	०७९/८० सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
प्रतिव्यक्ति वार्षिक बजेट लगानी	रु.हजार	२५	२२	२८	२९	३०
वार्षिक आन्तरिक आय रकम	रु.लाखमा	२०१	२३	७५	८४	९२
कुल वार्षिक बजेट	रु.लाखमा	६८९२	६९८४	७७६४	७८५८	८०२९
बेरुजु रकम	करोड	२२	२६	१५	८	२

७.३.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	500	450	50	0	500	0	0	0
२०८१/८२	503	453	50	0	503	0	0	0
२०८२/८३	514	462	51	0	514	0	0	0

७.३.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम / आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१.	राजस्व सुचना व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	आन्तरिक तथा बाह्य स्रोत परिचालनमा वृद्धि गर्नु र	सालबसाली	१५१७	इ ट्याक्स सिस्टम लागु भई आन्तरिक आय तथा राजस्वमा बार्षिक रुपमा २० प्रतिशतले वृद्धि हुनेछ ।

७.३.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान

प्रचलित कानून तथा स्थानीय आवश्यकताको आधारमा प्रगतिशील गरेको दर तय गरी राजस्व संकलन बृद्धि गर्न सकिने । स्थानीय बासिन्दामा कर तथा शुल्क वाध्यकारी अवस्थामा बाहेक अरु बेला सालवसाली रुपमा मात्र तिर्ने वानी भएकोले लक्ष्य अनुसारको राजस्व संकलन गर्न नसकिने जोखिम रहन सक्छ ।

७.४ तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन

७.४.१ पृष्ठभूमि

नगरपालिकाको समष्टिगत विकासलाई मार्गदर्शन गर्न हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको प्रथम आवधिक योजना दस्तावेज तर्जुमा प्रकृत्यामा रहेको छ । साथै आवधिक योजनाका आधारमा आयोजना वैक तयार गर्ने र यसै आर्थिक वर्षदेखि मध्यमकालीन खर्च संरचना मार्फत प्राथमिकता क्षेत्र तथा आयोजना र कार्यक्रममा स्रोत सुनिश्चित गर्ने र मध्यमकालीन खर्च संरचना अनुसार बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन र नतिजामुखी विकास पद्धति कार्यान्वयनमा ल्याउन प्रकृत्या अगाडि बढाईएको छ ।

विकासलाई एक निश्चित सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य तर्फ जोर्याउन योजनावद्ध विकास आवश्यक पर्छ भने तथ्य परक योजना तर्जुमाको लागि व्यवस्थित तथ्याङ्क प्रणालीको विकास आवश्यक पर्छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा २४ ले पनि स्थानीय तहले विभिन्न किसिमका योजना बनाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने कुरा उल्लेख गरेको छ । विगतका ११ वटा तत्कालिन गाविसबाट ११ वटा वडा सहितको नगरपालिकाको रुपमा पुनर्संरचना भई नयाँ गठित नगरपालिका बनेको हो । समृद्ध नगर निर्माणका लागि योजना बैक निर्माण गर्न नगर योजना आयोगलाई परिचालन गर्ने नीति अवलम्बन गरिएको छ ।

नगरसभाबाट न्यायिक समिति, विद्यान समिति, सुशासन समिति र कार्यपालिकाबाट राजस्व परामर्श समिति, स्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति, लगायत विषयगत समिति गठन भई तत्सम्बन्धी विषयमा क्रियाशील उन्मुख छन् । साथै सेवाग्राही तथा लक्षित समुदाय र नागरिक समाजको समेत सहभागितामा सहभागितामूलक योजना तर्जुमाको अभ्यास गरी नगरसभाबाट स्वीकृत नीति तथा बजेट र कार्यक्रमलाई बजेट पुस्तिका, वेबसाइट र सूचना पाटीमार्फत् सार्वजनिक गर्ने पुर्वतयारी भईरहेको छ ।

७.४.२ समस्या तथा चुनौति

तथ्याङ्कको कमी, योजनागत अनुभवको कमी, दक्ष जनशक्तिको अभाव, पञ्चास नीतिगत एवं कानूनी व्यवस्थाको अभाव, कमजोर संस्थागत पूर्वाधार, अन्तर सरकार र अन्तर निकाय बीच समन्वयको कमी आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन ।

तथ्यमा आधारित योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्नु, आवधिक योजना र वार्षिक योजना बीच तादाम्यता कायम गर्नु, प्रतिस्पर्धात्मक लाभका क्षेत्र पहिचान गर्नु, नतिजामुखी योजना तर्जुमा गर्नु, योजनाको कार्यान्वयन क्षमता बढाउनु, जनताका बढ्दो आकांक्षा व्यवस्थापन गर्नु, संस्थागत क्षमताको विकास गर्नु, निजी क्षेत्रको लगानी आकर्षित गर्नु, विकासमा सबै लिङ्ग, वर्ग र समुदायको समतामूलक पहुँच स्थापित गर्नु, वाल, महिला, अपाङ्गता एवं वातावरण मैत्री विकास गर्नु, स्रोतको समुचित व्यवस्थापन गर्नु आदि प्रमुख चुनौती हुन् ।

७.४.३ सोच

"योजनाबद्ध, व्यवस्थित र प्रविधियुक्त हलेसी तुवाचुङ नगर"

७.४.४ उद्देश्य

१. तथ्यमा आधारित नतिजामूलक योजना तर्जुमा गर्नु ।
२. योजना तथा विकास प्रक्रियालाई तथ्यमा आधारित, समावेशी, सहभागितामूलक तथा नतिजामूलक बनाउनु ।

७.४.५ रणनीति

१. व्यवस्थित तथ्याङ्क तथा सूचना प्रणाली स्थापना गर्ने,
२. जनसहभागितामा आधारित योजनाको तर्जुमा प्रणालीलाई सुदृढ गर्ने,
३. नतिजामुखी योजना प्रक्रिया अवलम्बन गर्ने,
४. नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्क प्रणाली अवलम्बन गर्ने ।

७.४.६ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	०७८/७९ सम्मको	०७९/८० सम्मको	मध्यमकालीन लक्ष्य		
		वास्तविक उपलब्धि	अनुमानित उपलब्धि	०८०/८१	०८१/८२	०८२/८३
तर्जुमा भएका दीर्घकालीन, मध्यमकालीन रणनीतिक तथा गुरुयोजना योजना	विषय	3	5	7	10	15
नगरपालिकामा क्रियाशिल र साझेदार गैसस, सहयोगी र नागरिक समाज संस्था	संख्या	12	13	15	18	20
सबै तहमा जवाफदेही, सहभागितामूलक र प्रतिनिधिमूलक निर्णयको अभ्यास	प्रतिशत	40	45	50	60	75
समयमा सम्पन्न आयोजना तथा कार्यक्रम	प्रतिशत			90	95	98

७.४.७ विषय क्षेत्रगत खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षीय अनुमान

आर्थिक वर्ष	बजेट अनुमान				बजेटको स्रोत			
	कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तीय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
२०८०/८१	1800	1440	360	0	1800	0	0	0
२०८१/८२	1888	1510	378	0	1888	0	0	0
२०८२/८३	1929	1543	386	0	1929	0	0	0

७.४.८ कार्यक्रम/आयोजनाको संक्षिप्त विवरण

क्रस	उपक्षेत्र/ कार्यक्रम / आयोजना	उद्देश्य	अवधि (सुरु समाप्ति)	कुल लागत (रु हजारमा)	अपेक्षित नतिजा
१.	तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन कार्यक्रम	नगरपालिकाको योजना तथा विकास प्रक्रियालाई तथ्यमा आधारित, समावेशी, सहभागितामूलक तथा नतिजामूलक बनाउनु,	सालबसाली	५६९३	आवधिक योजना, विषय क्षेत्रगत गुरुयोजना, आयोजना बैंक, मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा तथा अद्यावधिक हुने र सो बमोजिम मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा वार्षिक नीति कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा हुनेछ ।

७.४.९ जोखिम पक्ष तथा पूर्वानुमान

स्थानीय तहलाई प्रदेश, संघ तथा अन्य गैसस, समुदाय, सहकारी र निजी क्षेत्रको समेत समन्वय सहकार्यमा तथ्यांक व्यवस्थापन, दीर्घकालीन तथा अल्पकालीन योजना निर्माण र त्यसको उचित व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम, अभिमुखिकरण तथा विज्ञता सहयोग प्राप्त हुन सक्नेछ । स्थानीय तहको कार्यक्षेत्र तथा काम कर्तव्य अधिकारका क्षेत्र असिमित भएकाले तथ्यांक व्यवस्थापन, दीर्घकालीन

तथा मध्यमकालीन योजना र नतिजामूलक विकास योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यलाई संस्थागत गर्न समय लाग्न सक्छ । निरन्तर नौलो अभ्यासहरु गर्दा त्रुटी हुने जोखिम रहन्छ ।

अनुसूची १: मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यदल

क्र.सं.	समितिका पदाधिकारी	जिम्मेवारी
१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	संयोजक
२	प्रमुख, शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखा	सदस्य
३	प्रमुख, स्वास्थ्य शाखा	सदस्य
४	प्रमुख, आर्थिक प्रशासन शाखा	सदस्य
५	प्रमुख, कर्मचारी प्रशासन शाखा	सदस्य
६	प्रमुख, सामाजिक विकास शाखा	सदस्य
७	प्रमुख, कृषि शाखा,	सदस्य
८	प्रमुख, पशु सेवा शाखा	सदस्य
९	प्रमुख, पूर्वाधार विकास शाखा	सदस्य
१०	प्रमुख, वातावरण तथा विपद ब्यवस्थापन शाखा	सदस्य
११	प्रमुख, सूचना प्रविधि शाखा	सदस्य
१२	प्रमुख, राजस्व शाखा	सदस्य
१३	प्रमुख, कानून तथा फैसला कार्यान्वयन शाखा	सदस्य
१४	प्रमुख, सामाजिक सुरक्षा पञ्जीकरण शाखा	सदस्य
१५	प्रमुख, उद्योग शाखा	सदस्य
१६	प्रमुख, योजना तथा अनुगमन शाखा	सदस्य सचिव

अनुसूची २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा सम्बन्धी मार्गदर्शन

पृष्ठभूमि

मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को बजेट तर्जुमासम्बन्धी मार्गदर्शन

पृष्ठभूमि

नेपालमा संङ्घीय शासन व्यवस्थाको अभ्याससँगै स्थानीय सरकार संचालन, सेवा प्रवाह र विकास नतिजाका संरचनागत एवम् व्यवस्थापकीय क्षेत्रमा उपलब्धिमूलक कार्यहरू भएका छन्। जसबाट स्थानीय शासन सञ्चालन, सेवा प्रवाह र विकास उपलब्धी हासिल गर्ने गति तिब्र बनाउँदै जनअपेक्षालाई सम्बोधनका लागि अनुकूल वातावरण बन्दै गएको छ। स्थानीय सरकारहरूले अन्तर-सरकार, नीजि क्षेत्र, सहकारी र समुदाय तथा नागरिक बीचको समन्वय, साझेदारी र सहकार्यलाई प्रभावकारी बनाउँदै लगेका छन्।

जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारका रूपमा स्थानीय सरकारले हरित, उत्थानशील, समावेशी र दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तिलाई मध्यनजर गर्दै नागरिकको जीवनस्तरमा गुणस्तरीय परिवर्तन ल्याउन वस्तुपरक ढंगले विकासको मार्गचित्र तयार गर्नु जरुरी देखिन्छ। संवैधानिक, नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्था अनुसार स्थानीय सरकारहरूले स्थानीय धरातलिय विशिष्टता तथा नागरिकको वास्तविक आवश्यकता र चाहाना प्रतिबिम्बित हुने गरी आफ्ना प्रयासहरू अगाडी बढाउनु आवश्यक छ। यसका लागि स्थानीय सरकारले हालको राजनीतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा प्राविधिक परिस्थितिले सिर्जना गरेको अवसरहरूको पूर्ण सदुपयोग हुने गरी योजना तथा बजेट तर्जुमालाई योजनावद्ध, व्यवस्थित र नतिजामूलक बनाउन आवश्यक छ। स्थानीय सरकारले विकास प्रक्रियालाई निदृष्ट गन्तव्यतर्फ उन्मुख गराइ अपेक्षित उपलब्धि हासिल सहभागितामूलक तथा समावेशी विकासको अवधारणाबमोजिम योजना तथा बजेट तर्जुमा प्रक्रिया अबलम्बन गर्न आवश्यक छ। आवधिक तथा विषयगत रणनीतिक/गुरुयोजनाले दिशानिर्देश गरे बमोजिमको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र प्राथमिकताको आधारमा वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गरी स्थानीय समस्याको सम्बोधन गर्ने, जनताको चाहना सम्बोधन गर्नुपर्दछ। योजनाले उपलब्ध हुने सक्ने सम्भाव्य श्रोत साधन परिचालन गरी अनुमानित र विनियोजन बजेटको विचमा रहने खाडलको पूर्तिमा सुनिश्चित गर्न सक्नु पर्दछ।

कानूनी रूपमा हेर्दा अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा (२१) को उपदफा (३) बमोजिम नगर कार्यपालिकाले प्रत्येक वर्षको असार १० गतेभित्र आगामी आर्थिक वर्षको राजस्व र व्ययको पूर्वानुमान सम्बन्धित स्थानीय सभामा पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ। यसै गरी उपदफा (५) ले राजस्व र व्ययको पूर्वानुमान नेपाल सरकारले तोकेको मापदण्डअनुसार हुनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। तसर्थ नेपाल सरकारबाट स्वीकृत आय र व्ययका शिर्षकहरूको वर्गीकरण र एकीकृत आर्थिक सङ्केत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ अनुसार बजेट तर्जुमा गर्न अधिकतम प्रयास गर्न समेत यस मार्गदर्शनको उद्देश्य रहेको छ। दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिलाई केन्द्र विन्दुमा राखी व्यवस्थित, प्रभावकारी र नतिजामूलक रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचना समेत आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा प्रक्रियामा स्थानीय विषयगत समिति पदाधिकारी, विषयगत शाखा, वडा समिति र स्थानीय सरोकारवालाई उपलब्ध गराउन यो मार्गदर्शन तयार गरिएको छ। कार्यपालिकाबाट प्राप्त बजेट सीमा तथा प्राथमिकता निर्धारणको आधार तथा प्रक्रियाबमोजिम यस मार्गदर्शनअनुसार आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम समेत मध्यमकालीन खर्च संरचना प्रस्ताव तयार गर्नुपर्नेछ।

कार्यक्रम तथा उपलब्धिको संक्षिप्त समीक्षा

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट कोभिड १९ पश्चातको अवस्था र विश्वव्यापी रूपमा देखापरेको आर्थिक मन्दीका बावजुद प्रदेश तथा संङ्घीय सरकार, निजी, सहकारी र गैर सरकारी क्षेत्र तथा विकास साझेदार निकायसँग समन्वय, साझेदारी र सहकार्य गरी लक्ष्य तथा कार्ययोजना अनुसार कार्यान्वयन गर्ने प्रयास भैरहेको छ।

स्वीकृत भएका केही आयोजना तथा कार्यक्रमहरू सम्पन्न भएका छन् भने बाँकी सम्पन्न हुने अवस्थामा रहेका छन्। बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनको समयतालिका पालना, प्रक्रिया तथा नतिजा अनुगमन गरी कार्यतालिका र निर्धारित मापदण्ड र अपेक्षित नतिजाअनुसार कार्यान्वयनलाई व्यवस्थित गर्न कार्यानुभव, सीप तथा क्षमता र कार्यविधिको कमी महशुस गरिएको छ। आगामी वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा देखी नै कार्यान्वयन कार्ययोजना, खरिद योजना र अनुगमन योजना बनाई यसलाई व्यवस्थित गर्नु पर्ने सिकाई समेत भएको छ। आवधिक योजनाको लक्ष्य तथा प्रगति र चालु आर्थिक वर्षको प्रमुख कार्यक्रम, आयोजना तथा

क्रियाकलाप कार्यान्वयनको अवस्था र हालसम्मको उपलब्धी समेतलाई मध्यनजर गरी आगामी तीन आर्थिक वर्षका लागि यथासम्भव आयोजना र कार्यक्रमगत रूपमा नभएमा उप-क्षेत्रगत रूपमा मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्नेछ।

योजना तथा बजेट तर्जुमाका आधारहरू

नेपालको संविधानले तिनै तहका सरकारले सरकारी कोषबाट वार्षिक बजेट अनुरूप बजेटको उपयोग गर्ने व्यवस्था गरेको छ। स्थानीय सरकारको सन्दर्भमा बजेट राजनीतिक, कानूनी र प्राविधिक विषय पनि हो। संङ्घीय शासन व्यवस्था संचालन र उपरोक्त सन्दर्भमा बजेट तर्जुमाको अभ्यास अत्यन्त गहन र महत्वपूर्ण विषय हो। तसर्थ बजेट तर्जुमाको अभ्यासमा संलग्न नगरपालिका निर्वाचित पदाधिकारी, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमासँग सम्बन्धित समिति तथा विषयगत निकाय/शाखाका कर्मचारी, संलग्न सरोकार पक्ष र व्यक्तिहरू बजेट तर्जुमाको नीतिगत र कानूनी व्यवस्थाको बारेमा जानकारी हुन जरुरी छ। मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समेत आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा गर्दा देहायअनुसारका सान्दर्भिक नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्थालाई आधार लिइनेछः

- क. नेपालको संविधानका सान्दर्भिक धाराहरू (भाग ३: मौलिक हक र कर्तव्य, भाग ४: राज्यको निर्देशक सिद्धान्त, नीति र दायित्व, भाग ५: राज्यको संरचना र राज्यशक्तिको बाँडफाँड, भाग १७: धारा २१४ देखी २३०)
- ख. नगरपालिकाको कार्य सम्पादन तथा कार्य विभाजन नियमावली
- ग. प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४ का सान्दर्भिक दफाहरू (परिच्छेद ४: प्राकृतिक श्रोतको परिचालन, राजस्व बाँडफाँट र अनुदान)
- घ. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को सान्दर्भिक दफाहरू (परिच्छेद ६: दफा २४ र २५, परिच्छेद ९: दफा ५४ देखी ६८ र परिच्छेद १०: दफा ६९ देखी ८०)
- ङ. अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ का सान्दर्भिक दफाहरू (परिच्छेद २: राजस्वको अधिकार, परिच्छेद ३: राजस्वको बाँडफाँड, परिच्छेद ४: अनुदानको अवस्था, परिच्छेद ५: वैदेशिक सहायता र आन्तरिक ऋण, परिच्छेद ६: सार्वजनिक खर्च व्यवस्था, परिच्छेद ७: राजस्व र व्यवको अनुमान, परिच्छेद ८: वित्तिय अनुशासन)
- च. आर्थिक कार्यविधि वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७७ का सान्दर्भिक दफा तथा नियमहरू (बजेट निर्माण, निकास, खर्च, रकमान्तर र नियन्त्रण, बजेट र कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यक्रम स्वीकृती र संशोधन, प्रगति समीक्षा)
- छ. सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र नियमावलीका सान्दर्भिक दफाहरू (ऐनको परिच्छेद २: खरिद कार्यको जिम्मेवारी र खरिद विधीसम्बन्धी व्यवस्था, नियमको परिच्छेद २: खरिद कारवाहीको तयारी, खरिद योजना र लागत अनुमान)
- ज. दिगो विकास लक्ष्य (लक्ष्य १, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १५, १६ तथा १७)
- झ. दीर्घकालीन सोच तथा पन्ध्रौ योजनाको सात्र्दभिक बुँदाहरू
- ञ. हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको प्रथम आवधिक विकास योजनाको लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा प्राथमिकता र विषयगत लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति र रणनीतिक कार्यक्रम तथा आयोजना
- ट. समपुरक तथा विशेष अनुदानसम्बन्धी कार्यविधि, २०७६

बजेट सीमा

बजेट वर्ष आ.व. २०८०/८१ समेत आगामी ३ आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाको लागि आयोजना तथा उपक्षेत्रगत रूपमा बजेट सीमा निर्धारण गरिएको छ। बजेट सीमा आयोजना तथा कार्यक्रम एवम् उपक्षेत्रको कुल खर्च, चालु खर्च, पुँजीगत खर्च र वित्तिय व्यवस्था तथा सोको स्रोत समेत समावेश गरिएको गरिएको छ, जुन देहायअनुसार रहेको छः

क्र.स.	विषयक्षेत्र/ उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सीमा रु हजारमा				बजेटको स्रोत रु हजारमा			
			कुल	चालु	पुँजीगत	वित्तिय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत तथा राजस्व बाँडफाँड	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
१	आर्थिक विकास	2080/81	78785	45404	33381	0	2670	73891	2224	0
		2081/82	79790	45976	33813	0	2612	75238	1940	0
		2082/83	81520	46973	34547	0	2570	77439	1511	0
क	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	2080/81	29085	18905	10180	0	2670	25779	635	0

क्र.स.	विषयक्षेत्र/ उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सिमा रु हजारमा				बजेटको श्रोत रु हजारमा			
			कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तिय व्यवस्था	आन्तरिक श्रोत तथा राजस्व वौडफाड	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
		2081/82	29430	19129	10300	0	2612	26263	554	0
		2082/83	30068	19544	10524	0	2570	27066	432	0
ख	पशु सेवा	2080/81	9950	7960	1990	0	0	9950	0	0
		2081/82	10067	8054	2013	0	0	10067	0	0
		2082/83	10286	8228	2057	0	0	10286	0	0
ग	उद्योग ब्यापार व्यवसाय	2080/81	3800	2660	1140	0	0	3800	0	0
		2081/82	3843	2690	1153	0	0	3843	0	0
		2082/83	3926	2748	1178	0	0	3926	0	0
घ	पर्यटन तथा संस्कृति	2080/81	18430	5529	12901	0	0	18430	0	0
		2081/82	18649	5595	13054	0	0	18649	0	0
		2082/83	19053	5716	13337	0	0	19053	0	0
ङ	भूमि व्यवस्था सहकारी तथा वित्तिय व्यवस्था	2080/81	5300	4240	1060	0	0	5300	0	0
		2081/82	5360	4288	1072	0	0	5360	0	0
		2082/83	5476	4381	1095	0	0	5476	0	0
च	श्रम रोजगारी र गरिवि निवारण	2080/81	12220	6110	6110	0	0	10632	1589	0
		2081/82	12441	6220	6220	0	0	11055	1385	0
		2082/83	12710	6355	6355	0	0	11631	1079	0
२	सामाजिक विकास	2080/81	451280	376876	74405	0	108518	338632	4130	0
		2081/82	456743	381440	75303	0	98134	355006	3602	0
		2082/83	466646	389710	76935	0	86079	377761	2805	0
क	शिक्षा कला भाषा तथा साहित्य	2080/81	262955	223512	39443	0	0	262320	635	0
		2081/82	266141	226220	39921	0	0	265587	554	0
		2082/83	271912	231125	40787	0	0	271480	432	0
ख	स्वास्थ्य तथा पोषण	2080/81	158725	134916	23809	0	107183	50589	953	0
		2081/82	160643	136547	24097	0	96828	62984	831	0
		2082/83	164127	139508	24619	0	84794	78685	647	0
ग	खानेपानी तथा सरसफाई	2080/81	8450	1690	6760	0	0	6862	1589	0
		2081/82	8550	1710	6840	0	0	7165	1385	0
		2082/83	8736	1747	6989	0	0	7657	1079	0
घ	महिला बालबालिका सामाजिक समावेशीकरण	2080/81	16250	13813	2438	0	0	15932	318	0
		2081/82	16449	13981	2467	0	0	16172	277	0
		2082/83	16805	14284	2521	0	0	16589	216	0
ङ	यूवा खेलकुद तथा नवप्रवर्तन	2080/81	3800	1900	1900	0	1335	1830	635	0
		2081/82	3843	1921	1921	0	1306	1983	554	0
		2082/83	3926	1963	1963	0	1285	2210	432	0

क्र.स.	विषयक्षेत्र/उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सिमा रु हजारमा				बजेटको स्रोत रु हजारमा			
			कुल	चालु	पूँजीगत	वित्तिय व्यवस्था	आन्तरिक स्रोत तथा राजस्व वौडफाड	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
च	सामाजिक सुरक्षा पञ्जिकरण	2080/81	1100	1045	55	0	0	1100	0	
		2081/82	1116	1060	56	0	0	1116	0	
		2082/83	1140	1083	57	0	0	1140	0	
३	पूर्वाधार विकास क्षेत्र	2080/81	124934	5247	119687	0	41775	59331	23828	0
		2081/82	126449	5311	121139	0	45257	60411	20781	0
		2082/83	129191	5426	123765	0	50801	62206	16184	0
क	बस्ती विकास, आवास तथा भवन	2080/81	62025	3101	58924	0	3338	57099	1589	0
		2081/82	62777	3139	59638	0	3266	58126	1385	0
		2082/83	64138	3207	60931	0	3213	59846	1079	0
ख	सडक तथा यातायात	2080/81	60009	1800	58209	0	37770	0	22239	0
		2081/82	60733	1822	58911	0	41338	0	19396	0
		2082/83	62050	1862	60189	0	46945	0	15105	0
ग	जलस्रोत, विद्युत् तथा वैकल्पिक ऊर्जा	2080/81	900	45	855	0	0	900	0	0
		2081/82	912	46	866	0	0	912	0	0
		2082/83	931	47	885	0	0	931	0	0
घ	सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि	2080/81	2000	300	1700	0	668	1332	0	0
		2081/82	2028	304	1723	0	653	1374	0	0
		2082/83	2072	311	1761	0	643	1429	0	0
४	वन तथा वातावरण क्षेत्र	2080/81	11440	3995	7445	0	4005	5846	1589	0
		2081/82	11584	4045	7539	0	3919	6280	1385	0
		2082/83	11835	4133	7702	0	3856	6901	1079	0
क	वन, भूसंरक्षण र जैविक विविधता	2080/81	2700	270	2430	0		2700	0	0
		2081/82	2735	273	2461	0		2735	0	0
		2082/83	2794	279	2515	0		2794	0	0
ख	वातावरण तथा फाहोरमैला व्यवस्थापन	2080/81	2290	1145	1145	0	1335	955	0	0
		2081/82	2318	1159	1159	0	1306	1012	0	0
		2082/83	2369	1184	1184	0	1285	1083	0	0
ग	विपद जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलता	2080/81	6450	2580	3870	0	2670	2191	1589	0
		2081/82	6531	2612	3918	0	2612	2533	1385	0
		2082/83	6672	2669	4003	0	2570	3023	1079	0
५	संस्थागत विकास क्षेत्र	2080/81	110050	107437	2613	0	110050	0	0	0
		2081/82	111323	108669	2654	0	111323	0	0	0
		2082/83	113736	111025	2711	0	113736	0	0	0
क	नीति, कानून, न्याय तथा सुशासन	2080/81	1600	1520	80	0	1600	0	0	0
		2081/82	1580	1501	79	0	1580	0	0	0

क्र.स.	विषयक्षेत्र/ उपक्षेत्र	आर्थिक वर्ष	बजेट सिमा रु हजारमा				बजेटको श्रोत रु हजारमा			
			कुल	चालु	पूँजीगत	निसिद्य व्यवस्था	आन्तरिक श्रोत तथा राजस्व वौडफाड	नेपाल सरकार	प्रदेश सरकार	ऋण तथा अन्य
		2082/83	1614	1533	81	0	1614	0	0	0
ख	संगठन, मानव संसाधन र क्षमता विकास	2080/81	106150	104027	2123	0	106150	0	0	0
		2081/82	107352	105205	2147	0	107352	0	0	0
		2082/83	109680	107486	2194	0	109680	0	0	0
ग	राजस्व तथा श्रोत परिचालन	2080/81	500	450	50	0	500	0	0	0
		2081/82	503	453	50	0	503	0	0	0
		2082/83	514	462	51	0	514	0	0	0
घ	तथ्याङ्क, योजना तथा विकास परिचालन	2080/81	1800	1440	360	0	1800	0	0	0
		2081/82	1888	1510	378	0	1888	0	0	0
		2082/83	1929	1543	386	0	1929	0	0	0
	जम्मा	2080/81	776489	538958	237531	0	267019	477700	31770	0
		2081/82	785888	545441	240448	0	261245	496935	27709	0
		2082/83	802928	557267	245661	0	257042	524307	21579	0

बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन

आगामी आर्थिक वर्ष र त्यसपछिका थप दुई आर्थिक वर्षको लागि उपलब्ध बजेट सीमाभित्र रही प्रथम आवधिक विकास योजना, विषयगत क्षेत्र रणनीतिक तथा गुरुयोजना, आगामी वर्षको लागि प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमको आधारमा देहायमा उल्लिखित विषयहरूलाई मध्यनजर गरी आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको छनौट, प्राथमिकता निर्धारण, बजेट पूर्वानुमान तथा साङ्केतिकरण र आयोजना तथा कार्यक्रमको संक्षिप्त विवरण समेत तयार गरी तोकिएको समय सीमाभित्र पेश गर्नु हुन अनुरोध छः

- नेपालको संविधानको मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, नीति तथा दायित्व र अनुसुची ८ र ९ मा उल्लेखित अधिकारहरूसँग तालमेल हुने आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्नुपर्नेछ ।
- मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा सार्वजनिक खर्च विवरणमा उल्लिखित खर्चलाई ध्यान दिई आयोजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकता निर्धारण र छनौट गर्नुपर्नेछ ।
- आवधिक योजना तथा विषयक्षेत्र रणनीतिक/गुरुयोजनाको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा प्राथमिकता, विषयगत लक्ष्य तथा उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति तथा प्रमुख कार्यक्रमअनुसार आयोजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नुपर्नेछ।
- चालु आर्थिक वर्षमा संचालित स्थानीय गौरव, रूपान्तरणकारी, क्रमागत, बहुवर्षीय र अधुरा आयोजना तथा कार्यक्रमलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखी बजेट पूर्वानुमान गर्नुपर्नेछ ।
- आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्दा साना, टुक्रे र संख्यात्मक रूपमा धेरै आयोजना छनौट भन्दा ठोस, उपलब्धीमूलक र कार्यान्वयन योग्य आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको छनौट गर्नु पर्नेछ ।
- नगरपालिका स्तरीय योजना छनौट गर्दा आयोजना बैंक तथा मध्यमकालीन खर्च संरचना समावेश भएका वा कानूनअनुसार वातावरण प्रभाव अध्ययन लगायत सम्भाव्यता अध्ययन भई डिजाईन, लागत पूर्वानुमान तथा विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयार भएका आयोजना तथा कार्यक्रमलाई छनौट गर्नुपर्नेछ ।
- आम नागरिकको आधारभूत स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, सशक्तीकरण, रोजगारी र उद्यमशिलता विकास हुने तथा सामाजिक आर्थिक पुनर्लाभका कार्यक्रमलाई समावेश गर्नु पर्नेछ ।
- स्थानीय तहमा राजस्व अभिवृद्धि गर्ने र आयमूलक आयोजना तथा कार्यक्रमलाई अनिवार्य रूपमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।
- कृषि, खाद्यान्न, पशुपंक्षी तथा पर्यटन उपजको उत्पादन, व्यवसायीकरण, विविधिकरण र औद्योगीकरणलाई सहयोग पुर्याउने कार्यक्रमहरू छनौट गर्नु पर्नेछ ।

१०. बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा स्थानीय तहको नीति तथा कानूनले निर्धारण गरेका दायित्वलाई अनिवार्य रूपमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।
११. विज्ञान, प्रविधि तथा खेलकुद लगायत युवाको सिर्जनशिलता, नवप्रवर्तनशिलता र उद्यमशिलता विकासमा सघाउ पुग्ने आयोजना तथा कार्यक्रमहरू छनौट गर्नु पर्नेछ ।
१३. योग, ज्ञान तथा सीप विकास, अध्ययन, खोज, अनुसन्धान र नवप्रवर्तनसँग सम्बन्धित आयोजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी समावेश गर्नु पर्नेछ ।
१२. भूउपयोग योजना र क्षेत्र, वस्ती विकास तथा भौतिक विकास योजना तर्जुमा लगायत यस्ता योजनामा प्रस्तावित आयोजना तथा कार्यक्रममा कार्यान्वयन गर्ने योजना छनौट गर्नु पर्नेछ ।
१३. बालबालिकालाई केन्द्रविन्दुमा राखी उनीहरूको बचाउ, संरक्षण, विकास र सहभागितासम्बन्धी आयोजना तथा कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।
१४. बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा र प्रक्रियासँग अनुकूल हुने गरी सुशासन, वातावरण, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, विपद् व्यवस्थापन, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण जस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयहरूलाई ध्यान दिनु पर्नेछ ।
१५. विकास निर्माण आयोजनाको हकमा ठोस तथा उपलब्धमूलक आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्नुपर्नेछ । महिला, विपडिएको वर्ग, विस्थापित, अपाङ्गता भएका व्यक्ति लक्षित कार्यक्रम महत्व र प्राथमिकता साथ छनौट गर्नुपर्नेछ ।
१६. आयोजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन र सम्भाव्यता अध्ययन, सर्वेक्षण, ड्रइङ तथा डिजाइन समेत लागत पूर्वानुमान तयार भएका प्राविधिक, वातावरणीय, सामाजिक र सांस्कृतिक रूपमा सम्भाव्यदेखिएका आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गर्नुपर्नेछ । आयोजना तथा कार्यक्रमको छनौट गर्दा बजेटको स्रोत समेत खुलाइ प्रस्ताव गर्नु पर्नेछ । यसबाट आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा समयमा संचालन गर्न र बजेट अपुग हुन पाउँदैन ।
१७. बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा चालु आर्थिक वर्षको खरिद गुर्योजनालाई समेत ध्यान दिनु पर्नेछ ।
१८. आयोजना तथा कार्यक्रम प्रस्ताव गर्नु अगावै सो आयोजना तथा कार्यक्रमबाट लाभान्वित तथा प्रभावित वर्ग तथा समुदाय, साझेदार तथा सहयोगी निकाय र संघ/संस्थासँग राय परामर्श गरी सहमती भएको अवस्थामा मात्र आयोजना तथा कार्यक्रम प्रस्ताव तथा छनौट गर्नु पर्नेछ ।
१९. बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा उपलब्ध बजेट सीमा र मार्गदर्शनअनुसार आयोजना तथा कार्यक्रमगत र विषयगत उपक्षेत्रअनुसार छुट्टाछुट्टै रूपमा तर्जुमा गर्नुपर्नेछ ।
२०. उपभोक्ता समिति, नागरिक तथा सामुदायिक संस्था, गैसससँग साझेदारी गर्न र सोमार्फत कार्यान्वयन गर्न सकिने आयोजना तथा कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकता दिनु पर्नेछ ।
२१. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को व्यवस्थाअनुसार बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारको लक्ष्य, उद्देश्य, समयसीमा प्रक्रियासँग अनुकूल हुने गरी दिगो विकासका लक्ष्य लगायत वातावरण, सुशासन, बालमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, विपद् जोखिम व्यवस्थापन, लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण जस्ता अन्तरसम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिनु पर्नेछ ।
२२. स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शनमा उल्लेखित ढाँचा तथा फाराममा आयोजना र कार्यक्रम विवरण तयार गर्नुपर्नेछ ।
२३. योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा नगरपालिकाको स्थिति पत्र (प्रोफाइल) ले लक्षित गरेअनुसारका क्षेत्र तथा सबाललाई सम्बोधन गर्नु पर्नेछ ।

.....

आज्ञाले

कैलाश बहादुर ठकुराठी

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची ३ : तीन आर्थिक वर्षको खर्च, स्रोतको अनुमान, कार्यक्रम आयोजनागत बजेट, प्राथमिकीकरण र सांकेतिकरण

क्रस	कार्यक्रम आयोजना	आगामी पहिलो आ व २०७९/०८० को विनियोजन			आगामि दोश्रो आ व २०८०/८१ को प्रक्षेपण			आगामि तेस्रो आ व २०८१/८२ को प्रक्षेपण			सांकेतिकरण				
		कुल	चालु	पूँजीगत	कुल	चालु	पूँजीगत	कुल	चालु	पूँजीगत	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकीकरण	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक संकेत	जलवायु संकेत
१	कागति खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	3000	1950	1050	3000	1950	1050	3000	1950	1050	3	P1	SDG2	सहयोगी	सान्दर्भिक
२	केरा खेती पकेट विकास कार्यक्रम	3000	1950	1050	3000	1950	1050	3000	1950	1050	3	P1	SDG2	सहयोगी	सान्दर्भिक
३	कृषि मार्ट कार्यक्रम	4000	3200	800	3500	2800	700	2500	2000	500	3	P1	SDG12	तटस्थ	तटस्थ
४	कृषि उपज चिस्यान केन्द्र निर्माण तथा सञ्चालन आयोजना	4000	3200	800	3500	2800	700	2500	2000	500	3	P1	SDG1	तटस्थ	सान्दर्भिक
५	कृषि उपज बजार प्रवर्द्धन, सिचाई मर्मत सम्भार प्रवर्द्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	1785	1250	536	2976	2083	893	5321	3725	1596	3	P1	SDG12	तटस्थ	तटस्थ
६	साना सिचाई कार्यक्रम	8200	5740	2460	10000	7000	3000	10000	7000	3000	3	P1	SDG1	सहयोगी	सान्दर्भिक
७	सिचाई मर्मत सम्भार प्रवर्द्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	5100	1530	3570	3454	1036	2418	3747	1124	2623	3	P1	SDG1	तटस्थ	सान्दर्भिक
८	भैसीपालन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	5000	1500	3500	5000	1500	3500	5000	1500	3500	3	P1	SDG1	निर्दिष्ट	तटस्थ
९	कृतिभ गर्भाधान मिसन कार्यक्रम	1000	300	700	1000	300	700	1000	300	700	3	P1	SDG1	सहयोगी	तटस्थ
१०	पशुपक्षी उपज बजार प्रवर्द्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	3950	3160	790	4076	3261	815	4277	3422	855	3	P1	SDG12	तटस्थ	तटस्थ
११	लघु तथा साना उद्योग विकास कार्यक्रम	1300	650	650	1300	650	650	1300	650	650	3	P1	SDG8	सहयोगी	तटस्थ
१२	लघु, घरेलु तथा साना उद्योग तथा बजार प्रवर्द्धन सालवसाली कार्यक्रम	2500	1250	1250	2543	1272	1272	2626	1313	1313	3	P1	SDG8	सहयोगी	तटस्थ
१३	धार्मिक तथा पुरातत्विक सम्पदा क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रम	5000	2500	2500	5000	2500	2500	5000	2500	2500	3	P2	SDG8	तटस्थ	सान्दर्भिक
१४	हलेसी महादेव क्षेत्र विकास कार्यक्रम	5000	4250	750	5000	4250	750	5000	4250	750	3	P1	SDG8	तटस्थ	सान्दर्भिक
१५	भुम्जुगढी तुवाचुङ क्षेत्र पर्यटन तथा संस्कृति प्रवर्द्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	8430	7166	1265	8649	7352	1297	9054	7696	1358	3	P1	SDG8	तटस्थ	सान्दर्भिक
१६	वित्तीय संस्था तथा सहकारी प्रवर्द्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	5300	4505	795	5360	4556	804	5476	4655	821	3	P1	SDG8	सहयोगी	तटस्थ
१७	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	10000	8500	1500	10000	8500	1500	10000	8500	1500	3	P2	SDG1	सहयोगी	तटस्थ
१८	सुरक्षित आप्रवासन परियोजना (सामी)	1500	1275	225	1500	1275	225	1500	1275	225	3	P2	SDG1	निर्दिष्ट	तटस्थ
१९	रोजगार प्रवर्द्धन सालवसाली कार्यक्रम	720	612	108	941	800	141	1210	1029	182	3	P1	SDG1	सहयोगी	तटस्थ
२०	विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम	240000	204000	36000	250000	212500	37500	260000	221000	39000	4	P2	SDG4	तटस्थ	तटस्थ
२१	विद्यालय पूर्वाधार सुधार कार्यक्रम	15000	12750	2250	12000	10200	1800	9000	7650	1350	4	P2	SDG4	तटस्थ	तटस्थ
२२	युवा विद्यार्थी सँग हलेसी तुवाचुङ नगर कार्यक्रम	1500	1275	225	1500	1275	225	1500	1275	225	4	P2	SDG4	निर्दिष्ट	तटस्थ

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना (आ.व. २०७९/०८० — २०८१/८२)

क्रस	कार्यक्रम आयोजना	आगामी पहिलो आ व २०७९/०८० को विनियोजन			आगामी दोश्रो आ व २०८०/८१ को प्रक्षेपण			आगामी तेस्रो आ व २०८१/८२ को प्रक्षेपण			सांकेतिकरण				
		कुल	चालु	पूँजीगत	कुल	चालु	पूँजीगत	कुल	चालु	पूँजीगत	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकिकरण	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक संकेत	जलवायु संकेत
२३	शिक्षा भाषा कला तथा संस्कृति संरक्षण र प्रवर्धन तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	6455	1291	5164	2641	528	2113	1412	282	1130	4	P2	SDG4	तटस्थ	तटस्थ
२४	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाह	120000	24000	96000	120000	24000	96000	120000	24000	96000	4	P2	SDG3	सहयोगी	तटस्थ
२५	२४ घण्टा एम्बुलेन्स सेवा कार्यक्रम	4000	3400	600	4000	3400	600	4000	3400	600	4	P2	SDG3	निर्दिष्ट	तटस्थ
२६	स्वास्थ्य संस्था पुर्वाधार निर्माण कार्यक्रम	5000	4250	750	5000	4250	750	5000	4250	750	4	P2	SDG3	सहयोगी	तटस्थ
२७	खोप सेवा र CBIMNCI कार्यक्रम तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	29725	14863	14863	31643	15822	15822	35127	17564	17564	4	P2	SDG3	सहयोगी	तटस्थ
२८	नगर स्तरीय खानेपानी आयोजना	6000	5700	300	6000	5700	300	6000	5700	300	4	P1	SDG6	सहयोगी	सान्दर्भिक
२९	खानेपानी सरसफाइ कार्यक्रम तथा पानी परीक्षण सालवसाली कार्यक्रम	2450	123	2328	2550	128	2423	2736	137	2599	4	P1	SDG6	सहयोगी	सान्दर्भिक
३०	महिला तथा बाल विकास कार्यक्रम	10000	500	9500	10000	500	9500	10000	500	9500	6	P1	SDG5	निर्दिष्ट	तटस्थ
३१	महिलासँग समृद्धि कार्यक्रम	3000	150	2850	3000	150	2850	3000	150	2850	6	P1	SDG5	निर्दिष्ट	तटस्थ
३२	अपंगता, जेष्ठनागरिक, दलित, जनजाति सिमान्तकृत विपन्न बर्ग उत्थान तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	3250	98	3153	3449	103	3346	3805	114	3691	6	P1	SDG10	निर्दिष्ट	तटस्थ
३३	राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड	2000	60	1940	2000	60	1940	2000	60	1940	4	P2	SDG10	तटस्थ	तटस्थ
३४	हलेसी म्याराथन	1000	30	970	1000	30	970	1000	30	970	4	P2	SDG10	तटस्थ	तटस्थ
३५	एक वडा एक खेलकुद कार्यक्रम लगायत खेलकुद विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	800	40	760	843	42	801	926	46	880	4	P1	SDG10	तटस्थ	तटस्थ
३६	सामाजिक सुरक्षण क्षमता विकास कार्यक्रम तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	1100	165	935	1116	167	949	1140	171	969	6	P1	SDG8	सहयोगी	तटस्थ
३७	प्रशासकीय भवन निर्माण तथा व्यवस्थापन आयोजना	10000	1000	9000	10000	1000	9000	5000	500	4500	5	P2	SDG11	तटस्थ	तटस्थ
३८	वडा कार्यालय भवन निर्माण तथा मर्मत सम्भार	20000	10000	10000	20000	10000	10000	10000	5000	5000	5	P2	SDG11	तटस्थ	तटस्थ
३९	हलेसी धर्मशाला निर्माण आयोजना	5000	2000	3000	5000	2000	3000	0	0	0	5	P1	SDG11	तटस्थ	तटस्थ
४०	सुरक्षित नागरिक आवास कार्यक्रम	5000	4750	250	5000	4750	250	5000	4750	250	5	P1	SDG11	सहयोगी	तटस्थ
४१	सार्वजनिक निर्माण मर्मत सम्भार तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	22025	21585	441	22777	22321	456	44138	43255	883	5	P2	SDG11	तटस्थ	तटस्थ
४२	नगर सडक आयोजना	20000	18000	2000	20000	18000	2000	20000	18000	2000	5	P1	SDG9	तटस्थ	तटस्थ
४३	सडक निर्माण मर्मत सम्भार सालवसाली कार्यक्रम	36009	28807	7202	36733	29386	7347	38051	30441	7610	5	P1	SDG9	तटस्थ	तटस्थ
४४	पक्की झोलुङ्गे पुल निर्माण मर्मत सम्भार तथा अन्य सालवसाली कार्यक्रम	4000	3600	400	4000	3600	400	4000	3600	400	5	P2	SDG9	तटस्थ	तटस्थ

क्रस	कार्यक्रम आयोजना	आगामी पहिलो आ व २०७९/०८० को विनियोजन			आगामि दोश्रो आ व २०८०/८१ को प्रक्षेपण			आगामि तेस्रो आ व २०८१/८२ को प्रक्षेपण			सांकेतिकरण				
		कुल	चालु	पूँजीगत	कुल	चालु	पूँजीगत	कुल	चालु	पूँजीगत	रणनीतिक स्तम्भ	प्राथमिकिकरण	दिगो विकास लक्ष्य	लैंगिक संकेत	जलवायु संकेत
४५	नविकरणीय उर्जा प्रविधि तथा विद्युतिय चुलो सुधारिएको चुलो लगायत वैकल्पिक तथा स्वच्छ उर्जा प्रवर्द्धन सालवसाली कार्यक्रम	900	720	180	911	729	182	931	745	186	5	P1	SDG7	तटस्थ	अत्यन्त सान्दर्भिक
४६	सूचना प्रणाली सफ्टवेयर सञ्चालन, प्रविधि मैत्रि शासन प्रवर्द्धन सालवसाली कार्यक्रम	2000	1800	200	2028	1825	203	2071	1864	207	5	P2	SDG16	सहयोगी	तटस्थ
४७	वन तथा हरियाली प्रवर्द्धन, नदि नियन्त्रणका लागि उपभोक्ता समिति परिचालन तथा सालवसाली कार्यक्रम	2700	2160	540	2735	2188	547	2794	2235	559	5	P2	SDG15	तटस्थ	अत्यन्त सान्दर्भिक
४८	फोहरमैला ब्यवस्थापन तथा स्वस्थ घर कार्यक्रम	2290	2061	229	2318	2086	232	2368	2131	237	5	P2	SDG13	सहयोगी	अत्यन्त सान्दर्भिक
४९	विपद् पुर्वतयारी जोखिम न्यूनीकरण, उद्धार, राहत (कोष परिचालन) तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सालवसाली कार्यक्रम	6450	5160	1290	6530	5224	1306	6672	5338	1334	5	P2	SDG13	सहयोगी	अत्यन्त सान्दर्भिक
५०	नीति कानुन शुसाशन तथा न्याय प्रवर्धन कार्यक्रम	1600	1440	160	1580	1422	158	1614	1453	161	1	P2	SDG16	सहयोगी	सान्दर्भिक
५१	संगठन, मानव संसाधन, क्षमता विकास र सेवा प्रवाह सुदृढीकरण कार्यक्रम	106150	84920	21230	107352	85882	21470	109680	87744	21936	2	P2	SDG17	सहयोगी	तटस्थ
५२	राजस्व सुचना व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	500	450	50	503	453	50	514	463	51	2	P2	SDG17	सहयोगी	तटस्थ
५३	तथ्याङ्क, योजना तथा विकास व्यवस्थापन कार्यक्रम	1800	1440	360	1880	1504	376	1938	1550	388	2	P2	SDG16	सहयोगी	तटस्थ
	जम्मा	776489	517073	259416	785888	527060	258828	802928	552235	250693					

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्छिम, खोटाङ, कोशी प्रदेश, नेपाल ।

२०७९

हलेसी तुवाचुङ नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
दुर्छिम, खोटाङ, कोशी प्रदेश, नेपाल ।

२०७९